

IN DRIE GOLVEN

Drs. M. AMESZ

INLEIDING

DE GESCHIEDENIS VAN DE CHARISMATISCHE BEWEGING

VERSCIJNSELEN IN DE CHARISMATISCHE BEWEGING

DE GEEST DER WAARHEID EN DE GEEST DER DWALING

EEN NIEUWE EENHEID 'IN DE GEEST'

BIJLAGE - GETUIGENISSEN VAN EX-CHARISMATICI

LITERATUUR

INLEIDING

Het onderwerp 'de charismatische beweging' veroorzaakt in deze tijd vele heftige discussies. Bijna iedere christen is wel op de een of andere manier met een charismatische groep in aanraking gekomen. Velen zijn onder de indruk van de manifestaties die er zich soms voordoen, en stellen zich vervolgens open voor de ervaringen die er worden aangeboden. Vaak komt dit voort uit een ontevredenheid over het persoonlijke geloofsleven.

Zelf kwam ik gedurende zo'n zeven jaar in een charismatische gemeente waar het spreken in tongen, profeteren, gezichten zien, en het uitdrijven van demonen veelvuldig voorkwamen. Ik las en leerde in die tijd alles wat er op het gebied van gaven en bedieningen te vinden was.

Nadat ik zelf 'de doop in de geest' had ontvangen, raakte ik echter langzamerhand in steeds grotere duisternis. Na jaren van strijd en gebed werd ik door Gods genade vrij uit - zo bleek tot mijn ontsteltenis - een grote misleiding die met deze 'doop in de geest' begonnen was. Nu deze gebeurtenissen ver genoeg achter mij liggen, wil ik - zo mogelijk - anderen voor de gevaren van de charismatische beweging waarschuwen. Hoe graag zou ik anderen de valstrikken, de vrome misleidingen en listige leugens van de vijand besparen. De imitaties waarmee hij de Geest van God nabootst lijken zo echt en zijn zo bedrieglijk, dat het schijnt dat alleen christenen die door schade en schande wijs zijn geworden, de gevaren inzien. Jarenlang bad ik God om onderscheiding. Steeds meer kwam ik uit een geestelijke verwarring en gingen mijn ogen open voor de listen van de vijand.

Veel boeken uit mijn 'doop-in-de-geest-tijd' haalde ik voor deze studie opnieuw uit de kast.¹ Zo deed ik schokkende ontdekkingen en constateerde ik hoe verblind ik was geweest. Ik zag dat mijn ervaringen niet op zichzelf stonden, maar deel uitmaakten van een wereldwijde beweging.

Het valt mij op dat velen die pas in aanraking komen met het onderwerp 'gaven en bedieningen' zich niet kunnen indenken dat dit niet allemaal van de Heilige Geest is. Het is mijn ervaring dat tegenstanders die zelf geen deel van een charismatische groep hebben uitgemaakt, in hun kritiek niet serieus genomen worden. Integendeel: ze moeten ook nog worden bekeerd tot deze 'grotere zegen'. Mijn hoop is dat er hiernaast nog mensen zijn die zich willen laten waarschuwen, en dit boek met een biddend hart

willen lezen. Uiteindelijk is het alleen de Heilige Geest Zélf, die onze ogen kan openen voor de waarheid.

In deze studie wil ik allereerst het ontstaan en de verspreiding van de charismatische beweging bespreken. Ondanks de verschillen die in allerlei charismatische groepen bestaan, zie ik overeenkomsten tussen een aantal verschijnselen, dat zich in charismatische groepen voordoet. Ik wil mij beperken tot het beschrijven van de meest in het oog vallende verschijnselen. Vervolgens wil ik deze bespreken aan de hand van de Bijbel. Hierbij maak ik gebruik van ervaringen die christenen met deze verschijnselen hebben opgedaan.

Daarnaast wil ik de verontrustende ingang bij de R.K. Kerk en de oecumenische beweging van deze zelfde verschijnselen van de charismatische beweging bespreken. Ik eindig met een oproep tot waakzaamheid.

Toen het manuscript al bij uitgeverij Buijten en Schipperheijn lag, kwam het voorstel van mr. H.P. Medema om een studie over het werk en wezen van de Heilige Geest aan mijn boek toe te voegen. Deze waardevolle aanvulling is te vinden in het laatste hoofdstuk.

Een probleem voor mij is dat vele pinksterchristenen zich door dit boek ten onrechte aangevallen kunnen voelen. Ik begin de geschiedenis van de drie golven namelijk met een beschrijving van het ontstaan van de pinksterbeweging (de eerste golf). Wanneer een bepaalde naam of groep wordt genoemd wil dat beslist niet zeggen dat alles wat volgt ook hierop van toepassing is. Onder pinksterchristenen (evenals onder charismatici) vindt men gematigde en extreme gelovigen. De pinkstergemeenten hebben zich bovendien vanaf het ontstaan aan het begin van deze eeuw in verschillende richtingen ontwikkeld, zodat ze niet over één kam te scheren zijn.

Het is in het geheel niet mijn bedoeling andere gelovigen te kritiseren, al is het onontkoombaar om bij het geven van citaten namen te noemen. Hierbij is gepoogd deze citaten niet uit hun verband te rukken. Het gaat mij vóór alles om de gemeenschappelijke vijand, die ons het meest kan misleiden wanneer zijn leugens het dichtst bij de waarheid liggen. Wanneer zijn werken ontmaskerd worden, is dit tot zegen voor het gehele lichaam van Christus.

Noot

1. 'In drie golven' heb ik aanvankelijk geschreven als eindschrijft voor de Evangelische Theologische Academie te Vlaardingen. (Dit wil uiteraard niet zeggen dat de inhoud de mening van de E.T.A. vertegenwoordigt).

1. DE GESCHIEDENIS VAN DE CHARISMATISCHE BEWEGING

De term 'charismatische beweging' komen we - zo blijkt straks - pas rond 1960 tegen. Voor die tijd is er sprake van de 'pinksterbeweging', die zijn naam te danken heeft aan het beleven van de pinksterzegen: de doop in de geest. Wanneer we de geschiedenis bestuderen, dan blijkt het bij de pinkster- en charismatische beweging vaak om dezelfde verschijnselen te gaan. Er is een grote nadruk op de gaven van de Heilige Geest, waarbij het vooral gaat om de bovennatuurlijke gaven zoals spreken in tongen, profeteren, visioenen, woorden van kennis, bevrijding van demonen en de gave van genezing. Deze charismata (het bijbelse woord voor 'gaven' in het Grieks) volgen na de 'doop in de geest'. Andere gaven van de Geest komen meestal niet ter sprake.

In de lering over gaven en bedieningen wordt iedere christen aangemoedigd zich uit te strekken naar deze gaven. De nadruk ligt hierbij op het werk van de Heilige Geest. Het verzoenend werk van Christus verdwijnt naar de achtergrond, of wordt soms helemaal niet meer genoemd.

De charismatische beweging, die in drie perioden is te verdelen, heeft wereldwijde invloed. Met vooral de bovennatuurlijke gaven van de Heilige Geest wil men de gemeenten 'vernieuwen'. Veel aanhangers

van deze stroming zeggen dat ze in de bestaande kerken een geestelijke dorheid en armoede ervaren, en zich daarom bij een charismatische groep hebben aangesloten.

Leiders van de charismatische beweging verdelen haar geschiedenis in drie grote perioden, die zij ‘golven’ van de Heilige Geest noemen. Deze drie golven zijn niet strikt van elkaar te scheiden. Opmerkelijk is dat de reikwijdte van de ‘golven’ steeds groter wordt.

1.1. Historische achtergrond

De historische achtergrond van het ontstaan van de pinksterbeweging - de eerste golf - ligt in de achttiende en negentiende eeuw bij de opwekkingen onder John Wesley, Charles Finney en de heiligheidsbeweging. Buiten hun wil om zijn zij de wegbereiders geworden voor de pinksterbeweging.

Er wordt geleerd dat er na de bekering en wedergeboorte nog een tweede ervaring is. Wesley verkondigt de omstreden leer van de ‘christelijke volmaaktheid’, een toestand waarin men vrij is van boze gedachten en neigingen.

‘We kunnen de werken van het vlees ondanks alle in de rechtvaardiging geschonken genade niet uitroeien. We kunnen het beslist niet, totdat het onze God behaagt, een tweede maal te zeggen ‘Wees rein’. Dan pas is de melaatsheid gereinigd, is de boze wortel, de vleselijke gezindte verdelgd’.¹

Wesley meent dat deze tweede ervaring de gelovige er toe in staat stelt de weg van heiliging te gaan. Hij maakt de rechtvaardiging zo los van de heiliging. Bij de rechtvaardiging wordt niet alles in één keer ontvangen. Wesley baseert zich hierbij op de praktijk. Hij kent geen enkel geval van iemand die vergeving van zonde ontving, een rein hart had en tegelijk de tegenwoordigheid van de Geest ervoer. De tweede ervaring bestaat uit een crisiservaring die de weg opent naar volkomen heiligmaking in dit leven. Wanneer is dit volgens Wesley bereikt? Na overtuiging van zonden, na een geleidelijk afsterven, is men dan dood voor de zonde, ervaart men een totale vernieuwing in liefde van Christus. Hierna ontwikkelt men uit deze gedachten de leer van de ‘tweede zegen’. In opwekkingsbewegingen ná hem betekent de crisiservaring kracht om te getuigen. Finney en R.A. Torrey brengen het nog niet in verband met het spreken in tongen. Pas in de pinksterbeweging, begonnen te Los Angeles in 1906, wordt de leer verkondigd dat het spreken in tongen het bewijs is van de geestesdoop.

1.1.1. De eerste golf

Onder de eerste golf verstaan we het ontstaan en de verbreiding van de pinkstergemeenten over de gehele wereld vanaf ongeveer 1900. In deze golf worden evangelische christenen bereikt. Ik ga niet in op de ontwikkeling van de pinkstergemeenten na de jaren zestig, maar beschrijf het ontstaan vooral in verband met de erop volgende charismatische beweging.

De pinksterbeweging ontstaat in 1899 op een kleine bijbelschool Topeka in Kansas (V.S), waar de voorganger C.F. Parham en twaalf studenten tot de overtuiging komen, dat ook in de twintigste eeuw gelovigen het spreken in tongen als bewijs van hun ‘geestesdoop’ moeten hebben. In 1900 komt deze kleine beweging naar Los Angeles. In deze stad wordt veel spiritisme bedreven. De praktijken van mediums uit deze stad zijn in de hele wereld bekend. In 1906 begint van hieruit onder leiding van W. J. Seymour een enorme tongenbeweging, die zich over alle continenten verspreidt. De Scandinaviër Th.B. Barratt brengt de nieuwe beweging naar Noorwegen.

In 1906, als het nieuws van de ‘glossolalia opwekking’ Europa bereikt, gaat deze Noorse evangelist naar Los Angeles. Negenendertig dagen brengt hij enkele uren per dag in gebed door, biddend om de gave van het spreken in tongen. Tenslotte breidt hij zijn gebed uit tot twaalf uur per dag, zonder onderbreking. Dan, uiteindelijk, komt het. Om hem heen vallen de mensen in extase. Barratt ontvangt deze geestesdoop, en brengt hem mee terug naar Scandinavië. Op een samenkomst in Oslo danst Barratt ‘in de geest’. Dezelfde verschijnselen beleeft men nu ook in Noorwegen: ‘In wilde extase vielen de geestgedoopten op de grond, zodat deze letterlijk met neergevelde mensen bedekt was’.²

Aanwezigen springen, trillen, spreken in tongen, krijgen visioenen, of worden bevangen door het 'heilig lachen' en verliezen soms het bewustzijn.

Barratt verspreidt door middel van literatuur en spreekbeurten deze ervaring in Europa. Zo bezoekt bijvoorbeeld J. Paul, leider van de Gemeinschaftsbewegung in Duitsland, Barratt. Paul wordt één van de leiders van de pinksterbeweging in Duitsland. De evangelist E. Meyer brengt de beweging vervolgens naar Hamburg, Kassel en Grossalmerode in Duitsland. Hij reist naar Noorwegen en leert twee zusters kennen, die in tongen kunnen bidden en zingen. Zij worden uitgenodigd naar Duitsland te komen. De samenkomsten nemen steeds dramatischer vormen aan, zodat zelfs de politie wordt ingeschakeld om de orde te handhaven. Vrouwen scheuren hun kleren, terwijl ze op de grond vallen; een man slaat in extase met de bijbel op het hoofd van een vrouw, die voor hem zit; een spreker in tongen roept in extase voortdurend 'Dallmeyer, Dallmeyer'; de twee Noorse zusters krijgen de zonden van anderen geopenbaard en dreigen hierbij namen te noemen.³

Het boek *Das heutige Zungenreden* van J. Rubanowitsch, is het eerste boek in Duitsland dat deze beweging afwijst. Leiders van de 'Gnadauer Verband' stellen op 15 september 1909 de zogenaamde Berlijnse Verklaring samen. Deze verklaring, die in Duitsland grote gevolgen heeft gehad, omvat zes punten waarin de beweging als 'von unten' afgewezen wordt.

Deze *Berliner Erklärung* heeft tot gevolg gehad dat talloze gemeenten en ook de Duitse Gemeinschaftsbewegung zich niet hebben opengesteld voor de pinksterleer. Pinkstermensen hebben nu de keus de leer af te wijzen en te blijven, óf aan deze leer vast te houden en zich af te scheiden. Velen kiezen het laatste. Zo ontstaan ook in Europa aparte pinkstergemeenten met pinkstervoorgangers, -bijbelscholen, -tijdschriften enz. In Engeland is het Oswald Chambers, die zich in 1907 tegen het extatische spreken in tongen keert. Hij noemt het een duivelse nabootsing.⁴

De intentie om bestaande kerken te vernieuwen met de ervaring van de geestesdoop is volgens Suurmond niet geslaagd: traditionele kerken wijzen de pinksterervaring af, zodat men zich genoodzaakt ziet zelfstandige pinkstergemeenten te stichten.⁵

1.1.2. De tweede golf

Het begin en de verbreiding van de charismatische beweging binnen de bestaande kerken begint rond de jaren zestig en wordt ook wel 'de tweede golf' genoemd. W.C. van Dam schrijft hoe Derek Prince in 1962 langs het strand loopt in Denemarken: 'Dan hoort hij hoe de Heer hem zegt: 'Ik ga een nieuwe golf schenken van Mijn Geest. Dwars door alle kerken heen. Het zal de vorige golf, die van de pinksterbeweging, in de schaduw stellen''.⁶

Een wegbereider voor deze golf, de charismatische doorbraak in de kerken in de jaren vijftig en zestig is David du Plessis.

In 1918 beleeft David du Plessis uit Zuid-Afrika zijn geestesdoop en hij reist daarna de wereld rond om overal deze ervaring door te geven. In 1951 wordt hem opgedragen het wereldcongres voor pinkstergemeenten te organiseren. Hij krijgt daarbij contact met de verantwoordelijken van de Oecumenische Raad van Kerken en de Nationale Raad van Kerken.

David du Plessis verklaart: 'De Heer heeft tot mij gesproken en gezegd dat ik voor de Wereldraad van Kerken mijn getuigenis (ervaringen) moet geven'.⁷

De verantwoordelijken van de Nationale Raad van Kerken in New York ontvangen hem vriendelijk. In 1954 neemt David du Plessis deel aan de tweede assemblee van de Wereldraad van Kerken in Evanston. In de daaropvolgende jaren bezoekt hij vele leidende liberalen, en verbreidt onder hen de 'tongenleer'.

Vanwege zijn oecumenische activiteiten wordt David du Plessis in 1962 door de Assemblies of God uit het ambt gezet. Anderzijds ontvangt hij van het Vaticaan de Benemerenti-medaille, de hoogste onderscheiding door Rome aan een protestant verleend.

Een andere beweging, die uit vertegenwoordigers van de eerste golf ontstaat, is de 'Full-Gospel-Business-Mens-Fellowship-International'. In 1952 stichten aanhangers van de pinksterbeweging in Californië de FGBMF, en verbreiden de leer van de geestesdoop en het spreken in tongen. Omdat de leden in hun kerken blijven, ontstaat er nu een 'verpinkstering' binnen de kerken. De leidende man van deze beweging is Demos Shakarian.

M. Kelsey schrijft dat Shakarian op zijn dertiende zo met de 'geest vervuld' wordt dat hij vier uur lang in tongen spreekt, en niet meer in staat is de talen die hij zelf kan spreken te gebruiken. Op weg naar huis wordt hij door de 'macht van God getroffen' en ligt hulpeloos op de grond. Tot driemaal toe hoort hij een stem vragen: 'Deuros, zul je ooit weer aan mijn macht twijfelen?'⁸ In 1974 gaat Demos Shakarian op audiëntie bij de paus, uit dank voor zijn bijdrage aan de eenheid.

De charismatische beweging (ook wel neo-pinksterbeweging genoemd) is ontstaan uit de pinksterbeweging. Zij is niet veel meer dan een (volgens sommigen bewust gekozen) naamsverandering. De strategie is om zich niet van de bestaande kerken af te scheiden, zoals bij de eerste golf is gebeurd, maar ze juist binnen te dringen. Dit keer reageren de meeste kerken positief.

Het verschil met de eerste golf is dat nu niet de evangelische groepen (pinkstergemeenten) worden beïnvloed, maar bijna alle kerkelijke groeperingen. De tweede golf, waarin opnieuw de ervaring van de geestesdoop centraal staat, is in tegenstelling tot de eerste golf een oecumenische beweging.

Het officieuze begin van de tweede golf gaat opnieuw uit van Los Angeles, met een iets ander karakter. Er ontstaan niet meer zulke tumulten als bij de eerste beweging.

In een episcopale kerk in Van Nuys, Californië vertelt de predikant Dennis Bennett in april 1960 zijn gemeente hoe hij de geestesdoop en het spreken in tongen heeft ontvangen. Spoedig daarna worden vele gemeenteleden met de geest gedoopt. Er volgt een briefwisseling tussen Dennis Bennett en John Sherill. Sherill ontvangt op een jaarvergadering van de 'Volle Evangelie Zakenlieden Beweging' de geestesdoop en is sindsdien een ijverig voorvechter van de charismatische beweging. In 1962 ontvangt een zekere dominee Larry Christenson van de Lutherse kerk de geestesdoop door pinkstertensen. In 1964 ontvangt de methodistenpredikant Merlin Carothers de geestesdoop.

Intussen heeft David du Plessis ingang gekregen bij de rooms-katholieke kerk voor de geestesdoop.

In 1964 wordt hij uitgenodigd voor het Vaticaanse concilie. Hij schrijft: '2200 bisschoppen waren daar, 800 theologen, 3000 katholieke leiders. En de Heer zei mij: Nu heb je alle leiders van de katholieke kerk voor je! Ik kon niet met allen spreken, maar velen kwamen naar mij, en ik kon zien, hoe de Geest van God werkte'.⁹

In 1965 komt Dennis Bennett op uitnodiging van Michael Harper, een vooraanstaande uit de evangelische beweging, naar Engeland. De boodschap van de 'geestesdoop' vindt daar dan overal ingang.

Harper schrijft het boek *The three sisters*. De 'zusters' zijn de evangelische, charismatische en rooms-katholieke christenen. De auteur spreekt hierin het verlangen uit tot een verzoening tussen deze drie, die tot een 'nieuwe vrijheid in de Heilige Geest' zijn gekomen.¹⁰

De boeken *Prison to praise* (in het Nederlands: *Van kramp tot kracht*) van Carothers, *Het kruis in de asfaltjungle* van David Wilkerson en *They speak with other tongues* (in het Nederlands: *Reporter van Gods Geest*) van J.L. Sherrill, tezamen met boeken van de auteurs K. Kuhlman, L. Christenson, D. Bennett, David du Plessis, W. Hollenweger en kardinaal Suenens worden de belangrijkste literaire werktuigen waardoor de 'tongebeweging' zich gedurende de jaren zestig en zeventig over alle continenten verspreidt.

De charismatische beweging in de R.K. Kerk

De boeken van Wilkerson en Sherill zijn de aanleiding voor het ontstaan van de charismatische beweging onder rooms-katholieken. Sherill zorgt ervoor dat aan het boek *Het kruis in de asfaltjungle* van

Wilkerson twee hoofdstukken worden toegevoegd, waarin de ervaringen van de bekeerde drugsverslaafden met de doop in de geest worden beschreven. Wilkerson zegt dat dit boek alleen in de landen waar deze twee hoofdstukken ontbreken slecht verkocht wordt.¹¹

In 1966-'67 ontstaat de charismatische beweging in de Rooms-katholieke Kerk. Enige rooms-katholieken ontdekken door het boek van David Wilkerson *Het kruis in de asfaltjungle* dat hun iets ontbreekt, namelijk de 'geestesdoop'. Zij gaan om deze 'geestesdoop' bidden, en beleven hetzelfde als in de protestantse kerken. Een pijnlijk punt hierbij is dat ze voor het ontvangen van deze geestesdoop afhankelijk zijn van niet-katholieken. Hun eigen pogingen tot gebed en handoplegging leveren niets op. Op 20 januari 1967 ontvangen twee rooms-katholieken, professor R. Keifer en zijn collega P. Bourgeois van de Duquesne universiteit, in het huis van een presbyteriaanse vrouw F. Dodge de tongentaal. De professor legt vervolgens de handen op anderen, die dezelfde ervaring ontvangen. In februari is een groep studenten en docenten samen op een weekend voor gebed. Bijna allen ontvangen daar de tongentaal, vallen om of krijgen bevingen.

Vanuit de Duquesne universiteit in Pittsburg verbreidt zich deze ervaring in korte tijd over de gehele wereld.

In 1972 zijn er op de katholieke universiteit Notre Dame in de staat Indiana al twaalfduizend mensen die zich bezighouden met de charismatische vernieuwing van de katholieke kerk. Men bidt en zingt daar in tongen, en geeft profetische boodschappen door.

Op 11 oktober 1972 wordt Kathryn Kuhlman een privéaudiëntie bij de paus verleend. Ze zegt: 'Toen ik paus Paulus ontmoette, was er een eenheid. Hij had een tolk, maar we hadden geen vertaling nodig'.¹²

Zij verstuurt persberichten naar grote dagbladen, waarin onder de foto van de paus die haar hand vasthoudt, staat: 'Zijne Heiligheid geeft K. Kuhlman zijn complimenten voor haar bewonderenswaardige werk, dat zij doet, en maant haar aan: "Do it well"'.¹³

In Jeruzalem wordt in 1974 een wereldconferentie gehouden met het thema 'De Heilige Geest'. Sprekers zijn onder anderen Du Plessis en Kathryn Kuhlman.

In 1975 vindt de derde internationale charismatische conferentie van rooms-katholieken in Rome zelf plaats. De paus spreekt de mensen toe. Zo'n twaalfduizend mensen uit zestig landen, onder wie meer dan zevenhonderd priesters en twaalf bisschoppen zijn aanwezig.

Tijdens de mis worden er zelfs 'profetieën' uitgesproken en wordt er in tongen gezongen. Een van de promotors van deze conferentie is kardinaal Suenens. Zolang hij kardinaal van België was, heeft hij zich ingezet voor de verbreiding van de charismatische beweging binnen de Rooms-katholieke Kerk.

David du Plessis zegt hierover: '...ik zag dat er in de totale pinksterbeweging drie stromingen aan het werk waren - allereerst de "oude" pinkstergroepen, dan de neo-pinkstergroepen en als derde de katholieke pinkstergroepen. En deze stromingen kwamen steeds nader tot elkaar (...) En dat bracht steeds meer eenheid in de Heilige Geest (...) Deze vernieuwing was een invloed, een inspiratie die gericht was op alle kerken (...) "Halleluja!" zei ik hardop in het donker tegen mezelf. "David, je bent nu een echte oecumeniak!" "Inderdaad", antwoordde ik mezelf. "Ik neem uitsluitend en alleen genoegen met een volledige oecumene - het hele gezin van alle volken"'.¹⁴

Op initiatief van kardinaal Willebrands, voorzitter van het Secretariaat ter Bevordering van de Eenheid der Christenen in Rome, en David du Plessis vinden vanaf 1972 over vijf jaar verspreide dialogen plaats tussen katholieken en pinkstermensen. Doel is om tot wederzijds begrip te komen, waarbij men zoekt naar een gemeenschappelijke basis.

Zij komen steeds nader tot elkaar. Zo legt Du Plessis bijvoorbeeld tijdens een dienst in Rome alle katholieke deelnemers de handen op en spreekt over ieder een persoonlijk gebed of een profetisch woord uit. De katholieke voorzitter van de delegatie zegent op zijn beurt de deelnemers uit de pinkstergemeenten. Dit wordt de 'gemeenschap in de Geest' genoemd.

Kardinaal Willebrands: 'Deze dialoog is een belangrijke bijdrage voor de oecumenische beweging en voor de eenheid van de christenen'.¹⁵ Tijdens de eerste reeks gesprekken van 1972-1976 worden onder andere de onderwerpen 'doop in de Geest' en 'gaven van de Geest' besproken. Daarna komen aan bod: het spreken in talen, de verhouding tussen Schrift en traditie en de rol van Maria.

Op de negende bijeenkomst van leidende figuren van het Vaticaan en de pinksterbeweging te Wenen staat de leer over Maria in het middelpunt. In een persbericht in '81 over dit laatste onderwerp verklaren de katholieken dat 'Maria ook in de prediking en vroomheid van de pinksterkerken ingang vindt'. De pinksterkerken zien op hun beurt in dat de voorspraak van Maria geenszins het door de Bijbel geleerde middelaarschap van Jezus in gevaar brengt.¹⁶ De overeenstemmingen tussen katholieken en pinkstermensen grijpen dieper dan de nog bestaande verschillen, zo zegt men. Het onderwerp dat men voor de beginjaren negentig kiest is evangelisatie.

De charismatische beweging en de oecumene

Naast Du Plessis is de pinkstervoorganger Walter Hollenweger wegbereider voor de charismatische beweging binnen de oecumene.

In 1968 neemt David du Plessis deel aan de vierde assemblee van de Wereldraad van Kerken in Uppsala (Zweden). Een spreker zegt openlijk: 'De oecumenische beweging en de pinksterbeweging moeten elkaar beter leren kennen'. Hollenweger, een Zwitserse pinkster-evangelist krijgt de opdracht de kerken van de Wereldraad van Kerken in contact te brengen met de charismatische beweging. In 1969 wordt zijn boek *Enthusiastisches Christentum* uitgegeven. Doel van het boek is de pinksterbeweging en de oecumene met elkaar bekend te maken. Hollenweger is secretaris geweest voor evangelisatie bij de Wereldraad van Kerken.

In 1970 verschijnt het boek van Du Plessis *The Spirit bade me go*, waarin hij zijn contact met de Wereldraad van Kerken rechtvaardigt en een aanbeveling doet voor de oecumenische beweging.

In 1976 houdt Du Plessis op de vijfde assemblee van de Wereldraad van Kerken in Nairobi charismatische samenkomsten, die ook bezocht worden door Larry Christenson en Arnold Bittlinger. In zijn gebedsbrief na de Nairobi-conferentie schrijft Du Plessis verheugd over de 'vernieuwing die in de traditionele kerken is ingetreden' sinds de laatste assemblee. Verder vermeldt hij dat zeven pinkstergemeenten uit de derde wereld zich hebben aangesloten bij de Wereldraad.¹⁷

Op de zesde assemblee van de Wereldraad te Vancouver in 1983, zijn vele vertegenwoordigers van de pinksterbeweging aanwezig. Er is een grote tent opgezet voor oecumenisch gebed.

Op de zevende assemblee in Canberra (Australië 1991) met het thema 'Kom Heilige Geest, vernieuw de hele schepping' worden door een Koreaanse theologe geesten opgeroepen van gestorven martelaren, onder anderen die van bijbelse figuren. Zij zegt dat zij haar voorstelling van de Heilige Geest heeft van het gevoel van het collectieve onderbewustzijn van haar volk, dat afkomstig is van duizenden jaren spiritualiteit. Deze voorstelling komt van een godin die in Azië wordt aanbeden. Volgens haar moet de Bijbel herlezen worden, door onder meer een verandering van dualisme naar 'interconnectie' te maken (onderlinge samenhang door de levensenergie 'ki' tussen de lucht, de aarde en de mensen).¹⁸

In een boodschap aan de assemblee zegt paus Johannes Paulus II dat in de laatste zeven jaren de Rooms-katholieke Kerk en de Wereldraad van Kerken verder zijn gekomen op de weg naar eenheid.¹⁹

Vanaf 1963 ontstaan internationale charismatisch-oecumenische conferenties in Europa, waar ook 'geestgedoopten' vanuit Nederland naar toe gaan. Aanvankelijk heeft men in Europa geen eigen centrum, tot het moment dat slot Craheim in Duitsland ter beschikking komt. Dit is sindsdien het grote Europese internationale centrum voor de charismatisch-oecumenische beweging. Hoewel het congrescentrum van oorsprong een protestants initiatief is, moet de kapel die in het centrum gebouwd wordt, Mariakapel heten. Het hoofd van deze kapel wordt een rooms-katholieke priester. Nadat relikwieën in het altaar van de kapel zijn ingemetseld, heeft de rooms-katholieke bisschop van Würzburg het altaar

geconsecreerd en de eerste katholieke mis daarop gevierd. Zo wordt daar sinds 1965 de eucharistie gevierd, waaraan ook charismatische protestanten uit Nederland deelnemen.

Er bestaat een rechtstreekse verbinding tussen slot Craheim en de oecumenische beweging te Genève. De lutherse predikant Arnold Bittlinger houdt regelmatig charismatische samenkomsten in het oecumenisch instituut van de Wereldraad van Kerken in Zwitserland. Bittlinger wordt in 1978 aangesteld bij de Wereldraad van Kerken om onderzoek te doen naar de charismatische vernieuwing. Hij is in 1962 op uitnodiging van de Wereldbond van Lutherse kerken naar Amerika gegaan, beleeft daar een geestesdoop en brengt deze geestesdoop naar de lutherse kerken in Europa. In 1963 nodigt hij Larry Christenson in Duitsland uit. Hierdoor ontstaat in Duitsland de charismatische beweging. Omgekeerd nodigt slot Craheim leidende oecumenen uit, zoals Walter Hollenweger.

1.1.3. De derde golf

Rond 1980 komt de ‘power evangelism’ (krachtevangelisatie) op in samenhang met de gemeenteopbouwbeving, waardoor vooral de tot nu toe niet charismatische, conservatief evangelische gemeenten bereikt moeten worden.

Namen bij het ontstaan van deze derde golf zijn die van Peter Wagner en John Wimber. Wimber wordt wel de ‘vader van de derde golf’ genoemd. Hoewel zij dezelfde bovennatuurlijke kracht ervaren als in de pinkster- en charismatische beweging willen ze geen deel van deze eerste twee golven zijn, en spreken daarom van de ‘derde golf’.²⁰ Toch erkennen zij dat de eerste twee bewegingen ook ‘golven van de Heilige Geest’ zijn. Het onderscheid met de eerste twee golven is volgens Wimber dat nu niet alleen de voorgangers (eerste golf) en verantwoordelijke leiders (tweede golf), maar alle christenen voor de dienst in de kracht van God worden uitgerust, in het bijzonder voor evangelisatie en goddelijke genezing.²¹

Peter Wagner zegt: ‘Heden ten dage bevinden we ons op de top van de derde golf - wereldwijd beweegt de Heilige Geest zich met grote kracht in evangelische en fundamentalistische kerken. Het is een waarneembare, krachtige beweging en een van mijn doelen is deze in te lijven in de Gemeente Opbouw Beweging van de jaren tachtig’. Wagner ziet dat vele conservatieve evangelisten de derde golf beginnen te accepteren.²²

Alle christenen van evangelische gemeenten moeten door middel van cursussen (en ‘netwerken’) deel krijgen aan de derde golf. Het gevolg kan zijn dat gemeenteleden die hier niet mee kunnen instemmen genoodzaakt worden hun gemeenten te verlaten.

Zijn krachtevangelisatie definieert Wimber als volgt:

‘Door deze bovennatuurlijke ontmoetingen ervaren mensen de aanwezigheid en de kracht van God. Gewoonlijk gaat dit in de vorm van een woord van kennis (...), van genezing, profetie, bevrijding van boze geesten. Bij krachtevangelisatie wordt de weerstand tegen het evangelie op bovennatuurlijke wijze overwonnen, en de ontvankelijkheid voor de boodschap en eisen van Christus is daarna meestal zeer groot. Velen van ons staan wantrouwend tegenover een verhaal waarin bovennatuurlijke kennis van persoonlijke zonde wordt gebruikt in evangelisatie...’. Dit toont volgens Wimber alleen maar aan hoever we zijn afgedreven van de ervaringen die in de tijd van het Nieuwe Testament voorkwamen.²³

Op moederdag 1981 vindt de eerste dienst van Wimber plaats waar honderden jongeren sidderen, omvallen en in tongen spreken. Zijn vrouw voelt de kracht die van het lichaam van Wimber uitgaat, wanneer ze in de buurt komt van degenen die zijn omgevallen, ‘...het was zoiets als hitte of elektriciteit’.²⁴ Sindsdien zijn ‘tekenen en wonderen’ een opvallend kenmerk van zijn diensten. Wimber spreekt liever over de ‘vervulling met de geest’ in plaats van over de geestesdoop. Na zijn preek wordt het praktische deel meestal ingeleid met het gebed ‘Kom, Heilige Geest’. De Heilige Geest wordt als een macht buiten de christenen om naar beneden geroepen. Zijn komst of aanwezigheid is merkbaar door de reacties van de aanwezigen (huilen, sidderen, een aanhoudend lofprijzen, omvallen (‘rusten in de geest’), lachen).²⁵

In 1982 wordt Wagner opgedragen een cursus over ‘tekenen en wonderen’ uit te voeren op de School of World Mission van het Fuller Theological Seminary in Pasadena, Californië. Wimber houdt hier lezingen onder de naam ‘MC510’ (Marc. 5:10).

In 1983 sticht Wimber de Vineyard Ministries International en begint conferenties over gemeentegroei, krachtevangelisatie, en gezangen te houden in binnen- en buitenland.

In dezelfde tijd start Mike Bickle de Kansas City Fellowship, een gemeente in Missouri waar mensen allerlei bovennatuurlijke dingen beginnen te ervaren, zoals het horen van stemmen, bezoeken van engelen, enz. In 1988 ontstaat een samenwerking met het team van Vineyard. In 1991 heeft de Vineyard gemeenschap tweehonderdtachtig gemeenten in Noord-Amerika. De Vineyard gemeente in Anaheim, waar Wimber predikant is, telt meer dan zesduizend leden.

In Engeland staat deze groep momenteel bekend als de ‘Kansas City Prophets’, waartoe sinds 1987 ook Paul Cain behoort. Ze menen dat de profetische gave in de kerk moet worden hersteld. Omdat de beweging nog onvolwassen is mogen er fouten worden gemaakt. Vele critici (binnen en buiten de beweging) die de oudtestamentische criteria voor profeten aanhouden (Deut. 18:21-22: alles moet waar zijn) verwerpen daarom de beweging: geïnspireerde profetieën kunnen geen fouten bevatten.

In 1984 houdt Yonggi Cho, als jarenlange vriend van Wagner, de jaarlijkse lezingen over gemeenteopbouw. Cho had gehoord dat Wagner de gave had om ‘door gebed benen te verlengen’ en is getuige van zo’n genezing. Bij Cho ontvangt Wagner zijn geestesdoop.²⁶

Verder past de naam van R. Bonnke bij de derde golf. Op zijn vijftiende beleeft hij voor de eerste maal de ‘krachtstroom van God’ in zijn lichaam. Als hij gehoor geeft aan de stem, die hem zegt een vrouw de handen op te leggen, merkt hij hoe de krachtstroom uit zijn handen vloeit.²⁷ In 1967 vertrekt hij naar Zuid-Afrika, en wordt bekend vanwege zijn massale tentcampagnes. In 1982 bezoekt hij de gemeente van Cho, en komt met een ‘groot geloof’ voor gemeentegroei terug.

In 1987 verhuist zijn bureau van ‘Christ for all nations’ naar Frankfurt. Wanneer hij in zijn diensten over de ‘doop met geest en vuur’ spreekt, vallen de mensen met duizenden tegelijk achterover en spreken in tongen. Door handoplegging, zo gelooft hij, stroomt Gods kracht als vuur door hem heen waardoor zieken worden genezen en gaven worden doorgegeven.²⁸ In Europa krijgt hij bekendheid door de ‘Eurofire’-conferenties (Frankfurt 1987, Birmingham 1988, Lissabon 1990).

Charismatische conferenties

In Duitsland zijn er na de Tweede Wereldoorlog steeds weer ‘profetieën’, met name vanuit Amerika, die zich tegen dit land richten. Er is zelfs een profetie in 1956 waarin ‘Christus’ zegt dat God het nationaal-socialisme in Duitsland heeft toegelaten om het land voor de Berliner Erklärung te straffen. Duitsland heeft namelijk hierdoor tegen de Heilige Geest gezondigd, en dat kan niet worden vergeven. In 1979 krijgt Volkert Spitzer, een vooraanstaand pinkstervoorganger, een visioen. Aan hem wordt geopenbaard, dat hij in 1980 het Olympia stadion moet huren voor drie dagen, om juist in Berlijn een ànti-Berliner Erklärung op te stellen tijdens de pinksterdagen. In die openbaring van 1979 wordt ook gezegd dat de ‘zeventig jaren gevangenschap’ (1909-1979) spoedig ten einde zijn door de nietigverklaring van de oude Berliner Erklärung en de opstelling van de nieuwe. Als Spitzer het stadion probeert te huren blijkt het voor heel 1980 al verhuurd te zijn. Hij heeft toen de naam van dit congres uit dit visioen even veranderd in Olympia ‘81. In een toespraak in 1979 vertelt Spitzer dat in deze boodschap wordt gezegd dat hij ‘mannen Gods’ moet verzamelen: katholieken, lutheranen, methodisten, baptisten, enz. Zij moeten in een nieuwe verklaring schrijven: ‘Heilige Geest, wij buigen ons, wij verootmoedigen ons voor U, wij bidden om vergeving...’²⁹

Sprekers op Olympia ‘81 zijn onder meer Nicky Cruz, Yonggi Cho, Reinhard Bonnke, Loren Cunningham en Demos Shakarian.

Wimber schrijft over de Berlijnse Verklaring: ‘Hier werd aan het begin van deze eeuw een verklaring aangenomen, die uitdrukkelijk antipinkster, anticharismatisch was. Het vermoeden bestaat dat veel, wat in de volgende jaren over Duitsland losbarstte, in samenhang met deze uitdrukkelijke afwijzing van de pinksterbeweging te zien is’.

Bonnke zegt: ‘De Berlijnse Verklaring heeft voor mij helemaal geen betekenis. Ze heeft mij nog nooit geïnteresseerd. Voor ons is ze geen belasting, voor de Gnadauer is ze geen zegen. Wat moet je ermee? (...) God is met ons! Dus is de Berlijnse Verklaring voor mij alleen maar een stuk papier’.³⁰

David du Plessis en Rodman Williams nodigen in de jaren zeventig een aantal leiders in de charismatische beweging uit voor de eerste conferentie. Regelmatig worden er nu conferenties gehouden voor leiders in de charismatische beweging met deelnemers uit katholieke en allerlei protestantse kerken.

De eerste internationale conferentie van de charismatische vernieuwing vindt plaats in 1977 te Kansas City. Aan het hoofd van de organisatie staat de rooms-katholiek Kevin Ranaghan. Kardinaal Suenens is naast Ralph Martin, Jamie Buckingham, Larry Christenson en David du Plessis één van de hoofdsprekers. Van de vijfenveertigduizend deelnemers is zesenvestig procent katholiek.

In 1978 zijn in Dublin twintigduizend katholieken samen op een conferentie van de katholieke charismatische vernieuwing. De Franse René Laurentin leidt een veelbezochte werkgroep over Maria en zegt onder andere: ‘We hebben uit oecumenisch oogpunt Maria op de achtergrond geplaatst. Nu blijkt echter dat zonder Maria een vernieuwing van de kerk niet vooruitkomt’. Laurentin zegt dat hij zelf door de charismatische vernieuwing een nieuwe relatie tot de kerk heeft gekregen. Maria heeft als dé geestvervulde in de oerkerk gewoond en zij is de ‘oercharismatica’. Ze is tegelijk het oerbeeld van een charismatische en daarom ook profetische kerk. Voor de twintigduizend toeschouwers uit tachtig landen zingen op de laatste dag in een slotbijeenkomst meer dan duizend priesters en bisschoppen in tongen en dansen uit vreugde over God.

In 1979 ontvangt paus Johannes Paulus de II leden van de Internationale Raad van de Charismatische Vernieuwing in de katholieke kerk. Deze raad wordt in opdracht van de paus door kardinaal Suenens aangevoerd.

In 1980 vindt in Straatsburg een Europese charismatische leidersconferentie plaats. Kardinaal Suenens heeft hiertoe deelnemers uit de meest verschillende kerken uitgenodigd. ‘Op natuurlijke wijze en niet krampachtig deed zich tongengezang voor, zo ook boodschappen door vertolking of profetie en visioenen’.³¹

Op 28 april 1980 komen dertigduizend charismatici samen in de ‘Washington for Jesus Rally’ waarin niet-katholieke pinkstermensen en katholieke charismatici samenwerken. Sprekers zijn onder anderen John Bertolucci, David du Plessis, Demos Shakarian en Pat Robertson.

In mei 1981 vindt het vierde internationale congres van charismatische leiders plaats in Rome. Doel is het komen tot eenheid, waarbij de paus de volgende woorden spreekt: ‘Uw keus van Rome als de plaats van deze conferentie is een speciaal teken van uw begrip van het belang om geworteld te zijn in die katholieke eenheid van geloof en liefde, die haar zichtbaar centrum heeft in de stoel van Petrus’.³²

Ralph Martin, een Amerikaans lid van de Internationale Katholieke Charismatische Vernieuwing dankt de paus namens het gehoor voor zijn woorden. Hij knielt voor hem neer, en kust zijn ring. Zo symboliseert hij de toewijding van rooms-katholieke charismatici over de wereld aan de eenheid met de kerk van Rome.³³

Een andere groep op de weg naar de pinkster-rooms-katholieke eenheid is volgens Ewin de *Full Gospel Business Men's Fellowship International* (FGBMFI). Zo staat er in hun blad *Voice*³⁴ een paginagrote advertentie van het boek *Amazing John XXIII*. Het tijdschrift brengt paus Johannes als een echt kind van God, vanaf het moment dat hij als kind gedoopt werd.

In mei 1982 wordt in Straatsburg een charismatische conferentie gehouden met als naam 'Pinksteren over Europa'. Er zijn ongeveer twintigduizend protestanten, katholieken en orthodoxen uit twintig landen aanwezig. Er leeft verlangen naar een vernieuwing van de kerk en naar een eenheid onder de christenen.

In 1983 zijn er in de RAI te Amsterdam vijfduizend afgevaardigden en evangelisten tezamen op het congres van Billy Graham. Deze samenkomst is anders dan de voorgaande. Er is gecapituleerd voor de charismatische beweging. Dr. Paul Yonggi Cho vertelt de deelnemers dat ze een 'faith language' en een 'revelation knowledge' (geloofs-taal en openbarings-kennis) moeten ontwikkelen. Hij benadrukt de noodzaak van dromen en visioenen. De atmosfeer leidt ertoe dat Bill Bright toegeeft dat hij nu stafleden van Campus Crusade for Christ toestaat de charismatische gaven waaronder het spreken in tongen toe te passen.³⁵

In juli 1986 is in Birmingham het Europese festival 'Acts '86' met achtduizend deelnemers uit veertig landen. Een van de hoofdsprekers is John Wimber. Ook hier wordt de geestelijke eenheid van Europa benadrukt. Michael Harper laat de paus namens de aanwezigen via Tom Forrest weten voorstander te zijn van gezamenlijke evangelisatie.

Tom Forrest, een priester uit het Vaticaan, wil tezamen met anderen in de jaren negentig evangeliseren om in het jaar 2000 de helft van de wereldbevolking als 'verjaardagscadeau' aan Jezus te kunnen aanbieden.

Deze zogenoemde 'Evangelisatie 2000' start op 25 december 1990.

In juli 1987 is in New Orleans het Noord-Amerikaanse congres over de Heilige Geest en werldevangelisatie met onder anderen Billy Graham. Elke bestaande pinkstergroep is vertegenwoordigd. De helft van het aantal deelnemers bestaat uit zeventienduizend katholieken.

Op een vrijdagavond maakt R. Bonnke een 'fout' door plotseling een oproep te doen om in Christus eeuwig leven te ontvangen. Hij is niet voorbereid op wat komt. Tot zijn verbazing gaat de helft van de aanwezigen staan om aan te geven dat ze niet gered zijn! En dat terwijl deze mensen de afgelopen drie dagen 'in de geest gedanst' hebben en in tongen hebben gesproken. Niemand op het congres legt vervolgens uit hoe men behouden moet worden. In een interview de volgende dag wordt Vinson Synan, de leider van het congres, gevraagd of het niet nodig is duidelijk te definiëren wat onder het evangelie wordt verstaan, wanneer er zoveel misvattingen en meningsverschillen zijn tussen katholieken en protestanten. Hij krijgt als antwoord dat men daar geen tijd voor heeft.³⁶

De tiende Europese charismatische leidersconferentie in 1988 is in Berlijn. Frater Tom Forrest uit het Vaticaan is een van de sprekers.

Een jaar later spreekt een vertegenwoordiger van het tijdschrift vuur met M. Harper, die meent 'dat de charismatische vernieuwing de belangrijkste oecumenische drijfkracht tot eenheid en evangelisatie zal zijn'.³⁷

Op de Europese charismatische conferentie te Bern in 1990 blijkt van de vierduizend deelnemers ongeveer de helft katholiek te zijn.

Een maand later spreekt Tom Forrest op Indianapolis '90 de rooms-katholieken als volgt toe op een charismatisch congres:

'...onze rol in evangelisatie is niet alleen om christenen te maken. Onze taak is om mensen zo rijk en volledig christen te maken als we kunnen, door ze in de katholieke kerk te brengen (...) Nee, je nodigt niet alleen iemand uit om christen te worden. Je nodigt hem uit om katholiek te worden (...) We hebben de eucharistie niet alleen maar als een symbool van het lichaam en bloed van Christus. Op onze altaren hebben we het lichaam van Christus; we drinken het bloed van Christus. Jezus leeft op onze altaren, als een offer en als een liefdesmaal (...) Als katholieken hebben we Maria. En die moeder van ons, koningin van het paradijs, bidt voor ons tot ze ons ziet in heerlijkheid (...) onze taak is om het overgebleven

decennium te gebruiken iedereen die we kunnen naar de katholieke kerk te evangeliseren, in het lichaam van Christus, in het derde millennium van de katholieke geschiedenis'.³⁸

De Amerikaanse priester K. Metz, die sinds 1987 directeur van het Internationale Bureau voor de Katholieke Charismatische Vernieuwing (ICCRO) in Rome is, heeft dezelfde mening. Hij heeft goede contacten met het Vaticaan, waar paus Paulus VI de charismatische vernieuwing de 'hoop voor de katholieke kerk' heeft genoemd. Hij heeft ook regelmatig contact met de door kardinaal Willebrands geleide raad voor de eenheid onder christenen. Metz meent dat deze groepen mensen laten zien hoe zij oecumenisch actief kunnen zijn zonder de band met de katholieke kerk op te geven.³⁹

In juli 1991 wordt de charismatische leidersconferentie in Brighton gehouden. De bijeenkomst bouwt voort op eerdere ontmoetingen van Michael Harper (anglicaans), Larry Christenson (luthers) en Tom Forrest (katholiek). Sprekers zijn onder anderen John Wimber en Roger Foster.

Enkele tegengeluiden

Vanuit reformatorische en evangelische kringen wordt hier en daar stelling genomen tegen deze 'charismatische opwekking'. Een opmerkelijk bericht staat in het *Nederlands Dagblad*⁴⁰: 'Leiders van christelijke huisgemeenten in China willen dat westerse zendingsorganisaties ophouden met het sturen van "evangelisten" die de Chinese gelovigen proberen aan te zetten tot het "spreken in tongen", "dansen in de geest" en andere charismatische uitingen. Ze verklaarden dat tegenover een vertegenwoordiger van de evangelische zendingsorganisatie "Open Doors". (...) De westerse charismatici brengen verdeeldheid en scheiding onder de Chinese christenen, aldus de betrokken leiders. Een van hen verklaarde dat de christenen in China meer behoefte hebben aan een duidelijke prediking van fundamentele christelijke leerstellingen'.

Els Nannen ervaart dat bijbelgeoriënteerde christenen in de voormalige DDR eerst op afstand blijven, door de naam die (charismatische) Nederlanders daar gemaakt hebben. Pas wanneer ze merken dat zij zich aan de Bijbel tracht te houden, ontstaat er contact.⁴¹

De evangelische theoloog John Stott uit Engeland vreest een breuk in de evangelische wereld door de opkomst van de charismatische beweging. Op de zendingsconferentie Lausanne II in Manilla spreekt eerst de niet-charismatische J. Packer over de rol van de Heilige Geest in de bekering. Vervolgens wordt de avond overgegeven aan de charismatische theoloog J. Hayford, die een charismatisch getinte tijd van lofprijzing en gebed leidt. Dit veroorzaakt verdeeldheid bij de vierduizend deelnemers. Stott: 'Ik vind het jammer dat de charismatici volgend jaar een eigen wereldcongres over evangelisatie organiseren. Daaraan zal een fors aantal katholieke charismatici deelnemen (...) Zij verenigen zich eerder met katholieken op basis van de charismatische ervaring dan op basis van de leer van het evangelie. Daar maak ik me zorgen over'.⁴²

In 1986 is deze breuk al een feit in de evangelische pers in Engeland. Omdat het blad *Evangelical Times* charismatische invloeden wil weren, wordt in de zomer van '86 het nieuwe blad *Evangelicals now* opgericht. De redactie van *Evangelical Times* zegt dat hun positie te omschrijven is als 'conservatief en evangelisch'.⁴³

1.2. De drie golven in Nederland

1.2.1. De eerste golf

Voor een beschrijving van het ontstaan van de pinksterbeweging in Nederland is gebruik gemaakt van *Pinksteren in beweging* van C. en P. N. van der Laan. Ook hier beschrijf ik de geschiedenis van de pinksterbeweging tot de jaren zestig.

G. Polman, de pinksterpionier van Nederland, streeft aanvankelijk niet naar eigen gemeenten, maar wil een 'doorgeefluik' zijn van de geestesdoop. Tijdens de eerste veertien jaar hoopt hij op het ontstaan van een 'interkerkelijke opwekkingsbeweging'. In 1925 schrijft hij dat hij hoopt dat de pinksterbeweging zichzelf zal verliezen in het grote lichaam van het christendom.⁴⁴ Hij wordt echter door bevriende do

minees aangezet om een eigen gemeente te stichten. Van 1908 tot 1934 verschijnt het blad *Spade Regen*, onder redactie van Polman. Hij heeft intensieve contacten met pinkstergelovigen uit andere landen, zoals Paul (Duitsland) en Barratt (Noorwegen). In 1932 overlijdt hij, en treden drie andere leiders op de voorgrond: P. Klaver, N. Vetter en P. van der Woude.

De echte groei van de pinksterbeweging dateert van na 1950. In de jaren vijftig komen er massale samenkomsten van onder anderen de Duitser H. Zaiss en de Amerikaanse evangelist T. L. Osborne, waar genezingen plaatsvinden.

In 1953 wordt Karel Hoekendijk, zoon van C.J. Hoekendijk, ernstig ziek. Een vrouw, gedoopt in de geest, legt hem de handen op en bidt voor genezing. Ze spreekt een profetie uit dat God hem zijn leven terug geeft, omdat Hij een plan met hem heeft. Hij is op slag genezen. Twee dagen later wordt hij met de geest gedoopt en spreekt in tongen. Zijn hele gezin ontvangt hierna de geestesdoop.⁴⁵

Onder zijn leiding ontstaat in de jaren vijftig de beweging 'Stromen van Kracht'. Ook deze stroming wil aanvankelijk dienen als interkerkelijke opwekkingsbeweging. Na verloop van tijd ziet men zich genoodzaakt tot eigen gemeentevorming over te gaan. In 1972 verenigen de 'Stromen van Kracht'-kringen zich in de Federatie van Volle Evangelie Gemeenten. Deze federatie fuseert in 1978 met de Volle Evangelie Gemeenschap in Nederland.

Vanaf 1937 verschijnt het blad *Kracht van omhoog*, opgericht door P. Klaver. Na de oorlog groeit het blad uit tot het belangrijkste pinksterblad. In 1958 wordt J. E. van den Brink eindredacteur. Van 1960 tot 1968 worden de Beukensteinconferenties gehouden, waarin het uitwerpen van demonen een voorname plaats inneemt. Het uitdrijven van demonen uit kinderen Gods ondervindt veel kritiek. Dit leidt tot een breuk in Pinkster Nederland.⁴⁶

In 1959 wordt de Broederschap van Pinkstergemeenten in Nederland opgericht. Een jaar later wordt de Nederlandse Pinksterbijbelschool geopend in Groningen. In 1960 wordt een campagne met Morris Cerullo gehouden; in 1964 met Oral Roberts.

Morris Cerullo, een joodse weesjongen komt op zijn veertiende jaar tot geloof. In een pinkstergemeente in New Jersey ontvangt hij in datzelfde jaar de geestesdoop en het spreken in tongen. Dezelfde nacht spreekt hij profetieën en vertolkingen uit. In deze boodschappen vertelt 'God' dat hij hem voor een speciaal werk heeft geroepen.

Tijdens de massale diensten (een keer zelfs met honderdduizend toehoorders) worden volgens Cerullo vele zieken genezen. Hij schrijft dat tijdens één dienst driehonderd mensen in de geest zijn gedoopt (blz.65). Morris Cerullo is president van 'World Evangelism', een organisatie die in meer dan veertig landen werkzaam is.⁴⁷

Oral Roberts is in 1935 tijdens een genezingsdienst in Oklahoma (Amerika) genezen van tuberculose. Op weg naar deze dienst hoort hij een stem die hem zegt dat hij ook een genezingsbediening zal krijgen. Jaren later sticht hij de Oral Roberts universiteit.⁴⁸

In samenwerking met de Assemblies of God wordt in 1967 de Centrale Pinksterbijbelschool in Den Haag geopend. In hetzelfde jaar komt David Wilkerson naar Nederland. Zijn komst betekent de start van Teen Challenge Nederland.

Ben Hoekendijk, zoon van Karel Hoekendijk, start in 1960 met het blad *Opwekking*. Kort na de geloofsverdieping van zijn ouders begint hij met tent-evangelisaties. Een gezinscamp-meeting bij Ede in 1971 tijdens de pinksterdagen groeit uit tot de massaal bezochte conferenties in Vierhouten. Een jaar later starten de One-Way-Days. De conferenties te Vierhouten trekken steeds meer mensen uit verschillende kerkelijke richtingen. In hun kerken willen ze 'uitdelen', wat ze tijdens deze dagen ontvangen.

Naast deze evangelische groepen en gemeenten, die de ervaring van de doop in de geest gemeenschappelijk hebben, komt rond de jaren zestig de zogenoemde ‘tweede golf’ in Nederland. Nu worden vooral de traditionele kerken bereikt.

1.2.2. De tweede golf

In het najaar van 1971 wordt in Nijmegen een ‘Charismatische conferentie geleid door David Du Plessis, Rodman Williams en K. McDonnell. Dit heeft tot gevolg dat in 1972 een groep vanuit Nederland, waaronder ds. W. Verhoef van de Hervormde Kerk en ds. Karelse van de Vrije Evangelische Kerk naar de eerste Europese charismatische conferentie op slot Craheim gaat. Vooral dr. K.J. Kraan zet hierna aan om tot een landelijke samenwerking te komen. Uit deze groep is in 1972 de Charismatische Werkgemeenschap Nederland (C.W.N). ontstaan, die het maandblad *Vuur* uitgeeft. De organisaties Vuur, Oase en de Katholieke Charismatische Vernieuwing (blad: *Bouwen aan de nieuwe aarde*) werken samen.

Het blad *vuur* wordt vanaf 1957 door ds. Verhoef uitgegeven. In 1952 heeft deze hervormde predikant onder handoplegging de doop in de geest ontvangen. Het Vuur-team streeft naar ruimte binnen de kerkelijke structuren voor het functioneren van de doop met de geest en de geestesgaven.

In het blad schrijven protestantse en katholieke charismatici. Eucharistie en avondmaal worden in één adem genoemd.⁴⁹ Gestreefd wordt naar een maximale oecumeniciteit met respect voor de kerkelijke tradities, die de volle oecumeniciteit nog niet mogelijk maken.⁵⁰ De hervormde predikante M. Suurmond-Vonkeman (bekend van de Shekinavieringen in Utrecht) schrijft in *vuur* bijvoorbeeld hoe de Geest van God haar de ikonentaal leert. Ikonen kunnen volgens haar een weg wijzen tot Gods heil en tot bevrijding.⁵¹

De oud-katholieke theoloog M.F.G. Parmentier, mederedacteur van Vuur schrijft dat hij niet gelooft in het bestaan van de duivel. ‘Het kwaad zit in onszelf, in onze driften en in onze agressies’. Satan is volgens hem een onbewuste projectie van de zwarte kant van de persoonlijkheid.⁵²

In 1960 wordt begonnen met de Vuur-weekends, en een jaar later met het leeturfonds met de *vuurpijls-erie*. In 1978 start de uitgave van het *Bulletin voor Charismatische theologie*.

In De Bron in Dalfsen worden regelmatig conferenties gehouden. Op een conferentie in ‘87 zegt de gereformeerde hoogleraar theologie J. Veenhof dat: ‘steeds meer mensen uit zijn milieu belangstelling hebben voor een verdieping van hun relatie met God, zoals de “doop met de Geest”, en de “dienst der genezing”, die binnen de charismatische beweging worden beleefd’.⁵³

Enkele maanden later houdt aartsbisschop E. Millingo uit Zambia genezingsdiensten in De Bron. Aan ‘de dienst van gebed en handoplegging’, gaat een eucharistieviering vooraf, waarbij in tongen wordt gezongen en door een groepje wordt gedanst. Millingo spreekt bij de duizend aanwezigen boze geesten aan, die plaats moeten maken voor ‘de geest van geloof, hoop en liefde’. Wanneer hij de genodigden de handen oplegt, vallen velen om.⁵⁴

Op de veertiende conventie tijdens het hemelvaartsweekeinde in De Bron vertelt de katholieke Maria Vinkenburg aan de ruim duizend aanwezigen dat lofprijzing centraal staat bij de charismatische christeneis. Op deze conventie is voor de derde maal prof. dr. B. Goudzwaard als spreker aanwezig.⁵⁵

‘Oase’ is een pastoraal centrum in Rotterdam, waar men zich vooral richt op de dienst der genezing. Dr. Kraan was de initiatiefnemer en tot voor kort leider van het Oasewerk in Rotterdam. Een ontmoeting met zijn vroegere studievriend ds. D.G. Molenaar verandert zijn leven beslissend. Molenaar, bekend van zijn boek *De doop met de Heilige Geest*, stelt anderen de vraag of zij de vervulling met de geest hebben ontvangen. Kraan kwam via Agnes Sanford in contact met de ‘genezing der herinneringen’, en heeft zijn ervaringen vastgelegd in een boekje met dezelfde naam.

In 1966 begint men in Rotterdam met de ‘dagen der genezing’. Daarnaast is de dienst der bevrijding (het uitdrijven van demonen) een belangrijk onderdeel. Vanaf 1970 is ds. W.C. van Dam aan Oase ver

bonden (bekend van zijn boek *Demonen eruit in Jezus' naam*). In 1989 stapte hij uit de C.W.N., omdat het C.W.N. homofiele pastores niet terzijde wil stellen.⁵⁶

De charismatische beweging in de R.K. Kerk

In 1974 organiseert de C.W.N. een kennismakingssamenkomst voor katholieken. Nog geen jaar later zijn er al zo'n veertig katholieke charismatische gebedsgroepen; in 1980 honderdvijftig. Er ontstaat een goede samenwerking tussen de C. W.N. en de katholieke charismatische groepen. In plaats van de 'doop met de geest' spreekt men bij de katholieken over de 'vrijmaking van de geest', omdat de geestesdoop volgens hen al bij het sacrament van het vormsel heeft plaatsgevonden.⁵⁷ Dr. Van Dam wordt gevraagd om op rooms-katholieke samenkomsten instructie te geven over de dienst der genezing of bevrijding. Sinds enige tijd biedt men een oecumenisch opgezette opleiding, de zogenaamde 'Charismatische basisvorming'.

Pater A. Beijersbergen heeft aan de wieg gestaan van de charismatische beweging in de katholieke kerk. In 1971 is hij aanwezig op de conferentie in Nijmegen, waar hij David du Plessis, een Benedictijn, K. McDonell, en een protestant, R. Williams, over de charismatische vernieuwing hoort spreken. Een jaar later leest hij in het blad van de Katholieke Charismatische Vernieuwing *New Covenant* over het begin in 1967 in Michigan. Vervolgens gaat hij met een groep nonnen bidden voor een doorbraak van de Geest. In 1973 komt hij in contact met Ed Arons, die later is gaan werken met de charismatische katholieke organisatie 'Getuigenis van Gods liefde', gesticht door de bekende miljonair Piet Derksen in 1982. Beijersbergen geeft de vormingscursussen 'Leven in de Geest'. In de kennismakingsbrochure zegt hij hierover: 'Het gaat er om dat de deelnemers de weg naar Jezus vinden, dat ze ontdekken wie Jezus voor hen is en dat ze het geloof krijgen dat Jezus had in Gods liefde. Het gaat er ook om dat ze de levenshouding van Jezus tot de hunne laten worden'. Hij is ook in aanraking gekomen met gebed voor zieken: 'Marty Haaijer heeft me tijdens retraites geleerd voor zieken te bidden. Vaak met opzienbare gevolgen'. Over de samenwerking met het C.W.N. zegt hij: 'Voor mij is dat de enige plaats waar echte oecumene plaatsvindt (...) Wij mogen bijvoorbeeld ikonen meenemen'.⁵⁸

In 1977 wordt kasteel Croy gehuurd in Aarle-Rixtel, waar een woongemeenschap ontstaat. Regelmatig vinden hier open dagen en vormingsbijeenkomsten plaats.

Begin jaren tachtig is Piet Derksen één van de initiatiefnemers van de 'Emmanuelgemeenschap'. Dit is een internationale rooms-katholieke charismatische gemeenschap, met een afdeling in Nederland. Duzenden katholieken trekken in de zomer naar een gelijknamige woongemeenschap in Frankrijk.

De K.C.V houdt elk jaar rond Pinksteren een nationale dag. Op de dertiende open dag in juni 1990 spreekt pater Emiliano Tardif, missionaris van het Heilige Hart, voor zo'n vijfendertighonderd aanwezigen. Het blad *Manna* wijdt een interview aan hem. In 1973 is hij stervend aan een acute longtuberculose. Wanneer een aantal vrienden bidden voor genezing, voelt hij een warmte door zijn lichaam gaan. Hij blijkt daarna volkomen genezen, en ontdekt dat hij nu zélf mensen kan genezen. Door middel van 'woorden van kennis' kondigt hij tijdens samenkomsten genezingen aan. Volgens hem hebben veel priesters deze gave van genezing, maar zijn ze bang deze uit te oefenen.⁵⁹

Ook in Nederland menen charismatici dat de Heilige Geest de katholieke kerk 'vernieuwt'. Karel Hoekendijk schrijft in 1961: 'De Heer schijnt weinig onderscheid te maken welk kerkelijk stempel iemand draagt, als Hij iemand gaat vernieuwen. Een katholieke non werd gered, met de Heilige Geest gedoopten heeft sindsdien honderdtwintig personen tot dezelfde ervaring geleid. Ook op een katholieke priester kwam de Heilige Geest en hij sprak in tongen. Iemand vroeg hem of hij nu zijn kerk zou verlaten. Hij antwoordde: "Ik wil daar zolang mogelijk blijven en mijn hoorders dezelfde ervaring leren!"'⁶⁰

De oud-katholieke pastoor Van Ditmarsch schrijft enkele artikelen in het blad voor over de rol van Maria. In het inleidende woord van de redactie staat: 'Het artikel is bedoeld als een brug tussen protestanten en katholieken'.⁶¹ Van Ditmarsch schrijft onder andere dat Maria 'wacht met de discipelen op de komst van de Geest om opnieuw Moeder te worden van een groot volk, beeld van de Kerk, nieuwe

Eva, moeder der Levenden'.⁶² 'Wij geloven dat zij in heerlijkheid is en voor ons bidt; dat wij een Moeder in de hemel hebben'.⁶³ Van Ditmarsch meent dat de Geest de liefde voor 'de kerk' verdiept: 'Katholieke christenen beleven ook vaak een vernieuwde en gezuiverde liefde tot Maria, de Moeder van de Heer (...) Zij is de eeuwen door gezien als de Moeder van de kerk en het beeld van de gelovigen'.⁶⁴

Ds. Verhoef zegt: 'De Heilige Geest schijnt zich tot nu toe weinig te bemoeien met dogmatische kwesties. Het primaat van Rome en de mariologie worden niet aan gevallen'.⁶⁵ In Trouw zegt hij: 'Ik heb alle dogmatisme aan de kant geschoven, maar ik heb de mystieke inslag bewaard'.⁶⁶

De redactie van het blad *Opwekking* geeft Ed Arons de gelegenheid te schrijven over 'de beweging van de Geest' in de Katholieke Charismatische Vernieuwing.⁶⁷

In het blad *Aktie* van Youth for Christ staat boven een interview met een jongere uit de Katholieke Charismatische Beweging: 'Ook in de katholieke kerk zijn er allerlei positieve ontwikkelingen, onder andere in de charismatische beweging'.⁶⁸ Zonder commentaar wordt verteld over de ICPE (het International Catholic Programm for Evangelisation), een evangelisatiecursus voor jongeren te Rome in 1986. Veel aandacht wordt hierin besteed aan katholieke onderwerpen zoals de rol van Maria, het sacrament van verzoening (de biecht) en de eucharistie.

Ook medewerkers van jeugd met een Opdracht geven les op deze cursus.

In het blad *Reveil* staat eveneens een positief artikel over de Katholieke Charismatische Vernieuwing. K. Slijkerman zegt onder andere: 'Al spoedig erkenden Paus en bisschoppen dat hier de heilige Geest aan het werk was (...) De openheid in de evangelische beweging om zonder vooroordelen mee te luisteren naar wat er in de Rooms-katholieke Kerk aan geloof leeft is de laatste jaren ook gegroeid. Deze ontwikkelingen beloven veel goeds'.⁶⁹

Zuster P. M. Burlie, die in 1968 in Amerika betrokken raakt bij de charismatische beweging schrijft een jaar later de oecumenische vormingscursus *You wilt receive power* (Gij zult kracht ontvangen). Zij heeft de geestelijke oefeningen persoonlijk doorgekregen. Ze schrijft dat de Heer haar heeft gezegd: 'Ga zitten en schrijf de geestelijke oefeningen op die ik je zal geven'. Zij gelooft als katholiek dat ze in de doop al deel heeft aan het leven van Jezus. 'We zijn trouw aan de leer van de kerk. Ik denk dat deze charismatische vernieuwing betere katholieken van ons zal maken'.⁷⁰

Ook Wimber uit zich positief over de paus. In juli 1988 bericht *The English Churchman*: John Wimber beschrijft het plan van de paus om een decennium uit te roepen van wereldevangelisatie als 'een van de grootste dingen die ooit zijn gebeurd in de kerkgeschiedenis (...) ik ben blij dat hij de kerk roept tot haar doel, tot haar werk'.⁷¹ Tijdens een Vineyard conferentie gaat hij zover dat hij zich namens de protestanten verontschuldigt bij de katholieken. Hij zegt: '...de paus, die zeer openstaat voor de charismatische beweging, en zelf een wedergeboren evangelical is, preekt het evangelie even duidelijk als iedereen in de wereld vandaag'.⁷²

1.2.3. De derde golf

Ben Hoekendijk schrijft in het blad *Opwekking* dat er na de charismatische beweging in de jaren zeventig een nieuwe golf van de Geest over de wereld gaat in de jaren tachtig.⁷³ Op een leidersconferentie in 1987 vertelt J. Buckingham dat hij deze nieuwe golf van de Geest zag aankomen. Ben Hoekendijk ziet deze golf in Nederland in de groei van de evangelisch-charismatische groepen en bedieningen.⁷⁴ Ook in Nederland bereikt deze 'derde golf' vooral de evangelische groepen. In tegenstelling tot de eerste golf vindt de beweging nu in korte tijd bijna in alle evangelische kringen ingang.

Zo komt in 1975 vanuit Amerika de eerste Women Aglow-afdeling in Nederland. Deze charismatische organisatie wil vrouwen stimuleren om tot ontplooiing te komen in de gaven van de Geest. Naast geloof in de persoonlijke verlossing door het bloed van Christus gelooft men in de doop in de geest en het spreken in tongen. De organisatie is in 1967 in Amerika ontstaan. In de brochure staat dat de Heer aan de leidsters liet zien dat iedere plaatselijke afdeling van Women's Aglow in contact moet staan met

enige leiders uit de charismatische vernieuwingsbeweging die als adviseurs optreden. In 1982 zijn er al tweeduizend plaatselijke afdelingen over de gehele wereld. In Nederland zijn er in 1988 al vierentwintig afdelingen, waar vrouwen samenkomen uit verschillende kerken om te bidden, God te prijzen en met het geloof bezig te zijn.

Sinds 1981 belegt stichting Obed onder leiding van Martie Haaijer diensten met 'tekenen en wonderen'. Martie Haaijer wordt in 1975 in een dienst van Kathryn Kuhlman, waar zij samen met een katholieke zuster naar toegaat, genezen van kanker. Kuhlman profeteert dan dat zij een getuige zal zijn in haar eigen land.

Haar samenkomsten dragen hetzelfde karakter als die van Kathryn Kuhlman. Ook zij krijgt 'woorden van kennis' over ziekten en zonden van aanwezigen. Wanneer zij de handen oplegt, vallen veel mensen om.

In 1987 ontstaat uit trainingen van het echtpaar Hunter in Rotterdam het Goed Nieuwscentrum, geleid door John Howard. Er worden trainingen gegeven met de naam 'hoe u de zieken kunt genezen'.

De invloed van Wimber ('vader van de derde golf') in Nederland wordt de laatste jaren zichtbaar in conferenties, die door het comité KANA worden georganiseerd met als doel onder andere praktisch onderricht te geven in de gaven van de Geest. Sprekers komen uit Vineyard gemeenten.

In het comité KANA zijn onder andere vertegenwoordigd: Jeugd met een Opdracht (Peter Helms), Broederschap van Pinkstergemeenten, diverse Volle Evangeliegemeenten, Christian Conference Services (de Bron). In 1989 is er bijvoorbeeld een toerustingsconferentie met John Mumford van Vineyard Ministries op de Bron in Dalfsen. Doelstelling is 'evangelisatie in de kracht van de Heilige Geest gevolgd door wonderen en tekenen'.

In september 1991 komt Wimber zelf naar Nederland. Andere sprekers op deze conferentie zijn onder meer J. White en J. Deere.

Uit advertenties in het blad *Uitdaging is* te zien hoe ook in Nederland het aantal charismatische groepen, cursussen en samenkomsten zeer snel toeneemt. Het blad *vuur* bespreekt de *World christian encyclopedia* (uitgegeven in 1982) van de anglicaanse onderzoeker David B. Barrett. In een hierna geschreven artikel schrijft Barrett dat alleen al in Amerika het aantal charismatici gegroeid is van vier miljoen in 1980 tot achtentwintig miljoen in 1988.⁷⁵

Noten

1. W. Bühne, *Spiel mit den Feuer*, Bielefeld 1989, blz. 16
2. *ibid.* blz.28
3. *ibid.* blz.34-35
4. N. Bloch-Hoell, *The pentecostal movement, its origin, development, and distinctive character*, Halden Noorwegen, 1964, blz.82
5. dr. J.-J. Suurmond, *Een introductie tot de charismatische vernieuwing*, in: *Kerk en theologie*, jan. 1989, blz.40
6. dr. W.C. van Dam, *Wat is de charismatische vernieuwing?*, *Charismatische informatie* 1, C.W.N., Rotterdam, z.j., blz.2
7. K. Becker, W. Bühne, "Tin Volk, eine Sprache, ein Ziel", *Informationschrift*, Schoppen, 1980, blz.8
8. H. Ising, O. Markmann, *Gnadengaben?, die Ruferbewegung und das neue Zungenreden aus den USA*, Verlag H. Ising, Berlijn, 1970, blz.28
9. Becker, W. Bühne, "Ein Volk, eine Sprache, ein Ziel", blz.9
10. Wilson Ewin, *The spirit of pentecostal-charismatic unity*, Bible Baptist Church, Nashua, z.j., blz.9
11. W. Bühne, *Spiel mit dem Feuer*, 1989, blz.71
12. Wilson Ewin, *The spirit of pentecostal-charismatic unity*, Bible Baptist Church, Nashua, z.j., blz. 16
13. J. Buckingham, *Daughter of destiny*, Kathryn Kuhlman ... her story, Bridge publishing Inc. 1976, blz. 248
14. B. Slosser, David du Plessis 'Mister Pentecost', *de levensgeschiedenis van een ambassadeur voor Christus*, Gideon 1978, blz.274
15. O. Markmann, *Die charismatische Bewegung*, Lutherischer Gemeinschaftsdienst Berlin, 1982, Nachtrag, blz. 17
16. *Idea Spektrum*, 25 november 1981
17. R. Wisikin, *Neu-Pfingstbewegung, Ökumene und die Strömung zurück nach Rom - eine Übersicht*, z.j.

18. One World, monthly magazine of the World Council of Churches, maart-april 1991, 'Reflecting on faith', blz. 12-16
19. Lutheran World Information, juli 1991, blz.10
20. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, blz.110
21. ibid blz. 114
22. C.P. Wagner (interview met), We've only just begun, in: Global Church Growth, jan/maart 1985, Vol.7 no.1 blz.7-10
23. J. Wimber, Een koninkrijk van kracht, evangelisatie door tekenen en wonderen, Gideon, 1986, blz.52
24. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, blz. 112
25. ibid blz. 127
26. A. Seibel, Die sanfte Verführung der Gemeinde, Passivität - New Age - Wunderheilungen - Segen oder Fluch? Vollmacht oder Verführung?, Verlag und Schriftenmission d. Ev. Gesellschaft f. D. Wuppertal 1989, blz. 62
27. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, blz. 141
28. ibid blz. 155
29. ibid blz.59
30. ibid blz.55
31. K. Becker, W. Bühne, "Ein Volk, eine Sprache, ein Ziel", Informationschrift, Schoppen, 1980, blz.11
32. Wilson Ewin, The spirit of pentecostal-charismatic unity, Bible Baptist Church, Nashua, z.j., blz. 1
33. ibid blz.2-3
34. Voice, november 1981
35. Wilson Ewin, The spirit of pentecostal-charismatic unity, Bible Baptist Church, Nashua, z.j., blz.29
36. Wilson Ewin, Evangelism, the Trojan horse of the 1990's, Bible Baptist Church, Nashua, z.j., blz.15-17
37. Vuur, sept/okt 1989, blz.4
38. Roy Livesey, The 5-year road to 25th December 1990, in: New Age bulletin, Worcs. Engeland, december 1990
39. Trouw, 6 april 1989
40. Nederlands Dagblad, 22 nov. 1989
41. Els Nannen, De charismatische beweging, uitgeschreven lezing, jan. 1982, Rijswijk, blz. 10
42. Kerknieuws, 8 sept. 1989, blz. 12
43. Nederlands Dagblad, 22 aug. 1986
44. P.N. van der Laan, Eenheid bewerkt zegen, in: Opwekking, febr. 1991
45. C. en P.N. van der Laan, Pinksteren in beweging, vijftenzeventig jaar pinkstergeschiedenis in Nederland en Vlaanderen, Kok Kampen, 1982, blz.63-64
46. ibid blz.72
47. Morris Cerullo, Een jood komt tot Jezus, Thora Den Haag, 1981, blz. 51-65. In juli 1991 is Cerullo op de Bron in Dalfsen.
48. O. Roberts, Oral Roberts, wie is hij?, Hoenderloo, z.j.
49. bijvoorbeeld in Vuur, sept/okt 1990, blzA
50. Vuur, april/mei 1982, blz.8
51. ibid blz. 11
52. De Oogst, maart 1980
53. Trouw, 29 mei 1987
54. Trouw, 23 okt. 1987
55. C W, 12 mei 1989
56. Vuur, mei/juni 1990, blz.14
57. C. en P.N. van der Laan, Pinksteren in beweging, vijftenzeventig jaar pinkstergeschiedenis in Nederland en Vlaanderen, Kok Kampen, 1982, blz. 140
58. Friesch Dagblad, 21 april 1990
59. Manna, mei 1990
60. C. en P.N. van der Laan, Pinksteren in beweging, vijftenzeventig jaar pinkstergeschiedenis in Nederland en Vlaanderen, Kok Kampen, 1982, blz. 138
61. Vuur, dec. 1978
62. Vuur, dec. 1977, blz.5
63. Vuur, dec. 1978, blz.8
64. J.N. van Ditmarsch, Op weg naar De Bron, wegwijzer voor nationale conventies, Charismatische informatie 6, C.W.N., Rotterdam, z.j., blz.11
65. W.W. Verhoef, Er waait weer wat, de charismatische beweging, Boekencentrum 's Gravenhage, 1974, blz.33
66. Trouw, 12 mei 1989
67. Opwekking, dec. 1986
68. Aktie, juni/juli 1987, blz.38-39
69. Reveil, okt. 1987, blz.25
70. Reveil, juli/aug. 1988, blz.25-26
71. C. Andrews, Charting a course through charismatic waters, Take Heed publications, Belfast, 1990, blz.44-45
72. Media Spotlight 1990

73. Opwekking, jan. 1988, blz.6

74. ibid blz.7

75. Vuur, sept/okt. 1989, blz.6-8

2. VERSCHIJNSELEN IN DE CHARISMATISCHE BEWEGING

2.1.1. De geestesdoop

De kern van alle drie de golven is de leer en ervaring van de ‘geestesdoop’. Deze geestesdoop wordt meestal gezien als een tweede ervaring - ‘zegen’ - die op de wedergeboorte en bekering moet volgen. Hij opent de weg naar de charismata. Meestal ziet men in tongentaal het bewijs dat iemand ‘in de geest gedoopt’ is. Bij alle drie de ‘golven van de Geest’ komt dit verschijnsel voor, al is de leer niet steeds eenduidig. Zo spreekt men bijvoorbeeld onder katholieken over ‘geestesvernieuwing’. Er wordt steeds een ervaring mee aangeduid waarin men ‘meer’ ontvangt.

Uit de literatuur over dit thema enkele uitspraken van verschillende aanhangers van deze ervaring:

Dennis Bennett: ‘...Omdat je de Here Jezus hebt aangenomen, woont ook de Heilige Geest in je (...) Jezus leeft in je en is bereid je met de Heilige Geest te dopen, zodra je daarvoor openstaat (...) We hebben al gezegd dat in de bijbel het spreken in tongen steeds weer het kenmerk van de doop met de Heilige Geest is. Blijkbaar hadden de eerste christenen de mogelijkheid, meteen te zeggen of die nieuw-bekeerden de Heilige Geest ontvangen hadden of niet..’.

Kenneth Hagin: ‘...Er bestaat een ervaring, die na de redding komt, en deze noemt men de vervulling met de Heilige Geest, of het ontvangen van de Heilige Geest (...) Het bidden in talen is een natuurlijk teken of bewijs voor de vervulling met de Heilige Geest...’. Larry Christenson: ‘... Boven de bekering uit, boven de heilszekerheid uit, boven het inwonen van de Heilige Geest uit, bestaat er een doop met de Heilige Geest (...) Er is een gefundeerde bijbelse theologie over de doop met de Heilige Geest. Maar de doop met de Heilige Geest is niet een theologie, die bediscussieerd en geanalyseerd moet worden, maar een ervaring, waar men instapt (...) Bij de ervaring van de doop met de Heilige Geest hebben we in het spreken in tongen een objectief kenmerk...’¹

Dr. Kraan: ‘...er is een eerste en een tweede zegen, en daarom ook een tweërlei ontvangen van de Heilige Geest’.²

J.J. Suurmond spreekt van een ervaring, die kan komen nadat men al jaren christen is. ‘Er is één Geestesdoop. Dat is dus het moment waarop we christen worden en dit, al dan niet vertraagd, ervaren. Daarna zijn er echter nog vele vervullingen met de Geest mogelijk’.³

Ben Hoekendijk: ‘Als iemand de handen opgelegd worden voor de doop in de Geest, of op een andere wijze een daad stelt, komt de volheid van de Heilige Geest in hem. Dit geloven wij op grond van “als gij de vader om een brood vraagt, geeft Hij geen steen” (...) Nu kunnen we ook in een voor ons vreemde taal Hem gaan prijzen’.⁴

Het ontvangen van de ‘doop met de Heilige Geest’ kan op verschillende manieren gebeuren.

De Koreaan Yonggi Cho, voorganger van de grootste kerk ter wereld, vertelt over zijn geestesdoop:

‘Plotseling werd het licht in de kamer. Golven als van rook kwamen naar binnen. Ik was door eerbied gegrepen. Ik dacht dat het huis in vlammen stond, en probeerde om hulp te roepen. Maar ik kon geen woord uitbrengen. Vertwijfeld keek ik om me heen, en zag twee voeten naast me. Ik keek omhoog en zag een wit kleed. Toen keek ik in een gezicht, dat was als een sterke zon, waarvan lichtstralen uitgingen. Ik wist nog steeds niet, wie het was, tot ik de doornenkroon zag. Zij doorstak zijn slapen, en bloed liep naar beneden. Nu wist ik dat het Jezus was. Zijn liefde scheen over me heen te stromen... Ik voelde zijn liefde, en alle angst verliet mij. Heerlijke vreugde kwam uit mijn binnenste. Mijn tong en lippen begonnen te spreken. Ik probeerde op te houden, maar het scheen, alsof een andere persoon ze contro

leerde en zich stormachtig uiten wilde. Ik wist niet wat het was, maar ik stelde vast, dat hoe meer ik sprak, des te beter ik me voelde'.⁵

Een dominee, John Osteen, beschrijft zijn ervaring in 1960 als volgt: 'In mijn handen kwam een vreemd gevoel (...) Het was als duizend, als tienduizend, dan als een miljoen volt elektriciteit. Het begon mijn handen te schudden, en aan mijn handen te trekken. Ik kon als het ware een zoemend geluid van kracht horen. Het trok mijn handen hoger en hoger, en hield ze daar alsof God ze in de zijne nam. Er kwam een stem in mijn ziel die zei: "Leg deze handen de zieken op - en Ik zal ze genezen"'. Hierna spreekt hij twee uur lang in tongen.⁶

Vaak wordt de 'geestesdoop' ontvangen via handoplegging. Verschillende mensen die de geestesdoop ontvangen hebben, ontdekken dat ze deze via handoplegging aan anderen kunnen doorgeven.

Kenneth Hagin: 'Ik doe het, omdat de Heer mij in een visioen in het jaar 1950 verscheen en zei: 'Ik heb je een bediening van handopleggen gegeven. Voordat je hun de handen oplegt, moet je Hand. 19:6 citeren: "En toen Paulus hun de handen oplegde, kwam de Heilige Geest over hen, en ze spraken in tongen en profeteerden". Jezus ging voort: "Zeg de betrokkenen, dat Ik je heb opgedragen, hun dit mee te delen. Wanneer je hun de handen oplegt, dan zal de Heilige Geest over hen komen..."'

John Wimber: 'Toen zei God me, dat ik de gave doorgeven moest; dat wil zeggen, ik moest anderen de handen opleggen en ervoor bidden, dat zij ook deze gave zouden ontvangen. Ik sprak slechts een eenvoudig gebed: "Heer, geef deze mensen woorden van inzicht," waarop de meesten de gave ontvingen'.⁷

Derek Prince: 'We mogen zeggen dat het normaal is, en ook schriftuurlijk, dat zij die naar de doop in de Heilige Geest verlangen, zich daartoe de handen laten opleggen door andere gelovigen'.⁸

Tijdens de massale samenkomsten bij R. Bonnke ontvangen de aanwezigen met duizenden tegelijk 'de doop in de geest', soms zelfs zonder tevoren door de prediking van het woord hiervan overtuigd te zijn.

'Op een avond in het sportstadion verzocht de heilige Geest dringend: "Bid voor de mensen die de doop in de heilige Geest willen ontvangen". Dus liet hij één van zijn medewerkers een studie geven over de doop in de heilige Geest. De man deed zijn best, maar eigenlijk hutselde hij alles door elkaar, terwijl hij juist datgene weglief, wat voor Reinhard het meest belangrijke was: het spreken in tongen (...) Toen de oproep werd gedaan naar voren te komen, kwamen er ongeveer duizend mensen de gangpaden af. Op het moment dat ze hun handen ophieven, was het alsof er in hun midden een bom explodeerde. Binnen een paar seconden lagen zij allen plat op de grond. Zij lagen er als een wanordelijke menselijke vleesmassa, zij riepen tot God en prezen God in een nieuwe taal'.⁹

'Als het hoofdthema van de dienst de doop in de heilige Geest is, ziet men vaak bij de oproep voor de vervulling met de heilige Geest honderden tot duizenden mensen letterlijk naar voren rennen'.¹⁰

Hoewel de meesten tot nu toe leerden dat de doop in de geest een 'tweede zegen' is na de wedergeboorte, kunnen katholieken het na hun kinderdoop al meteen ontvangen. Zij leren namelijk dat de wedergeboorte plaatsvindt bij de kinderdoop.

De katholieke pater Beijersbergen zegt zelf over dit werk van de Geest: 'Als een christen op een bepaald moment bidt om de komst van de Heilige Geest in zijn leven, gaat dat meer om een doorbraak van de Geest dan dat Hij voor de eerste keer in je leven komt. Dat is al gebeurd tijdens het doopsel'.¹¹

De 'geestesdoop' wordt daarom gezien als een vernieuwing van de kinderdoop. Zo ontdekt D. Bennett dat de ervaring van de geestesdoop ook onder katholieken plaats gaat vinden:

'Het bleek dat de eerste rooms-katholiek priester was, die de doop in de Heilig. Geest wilde ontvangen, en de twee anderen waren ook rooms-katholiek en hadden de Heilige Geest al ontvangen'.¹²

Professor Mühlen, katholiek theoloog in België schrijft: 'Daarna tijdens een retraite, legde een Jezuïet uit Innsbruck mij de handen op en daarmee ontving ik die ervaring, die men doorgaans aanduidt als de

doop met de Heilige Geest. Je kunt deze ervaring zien als een vernieuwing van de doop, het vormsel en - bij priesters - van de ordinantie, de wijding'.¹³

Niet alleen katholieken, maar ook lutheranen, jezuiten, vrijzinnigen, moderne theologen, en mormonen ontvangen de 'geestesdoop' en het spreken in tongen. Zo wordt er bijvoorbeeld op een samenkomst van vierhonderd anglicaanse voorgangers, waar onder anderen de zeer vrijzinnige bisschop Robinson, auteur van *Honest to God*, aanwezig is, een boodschap in tongen met vertolking doorgegeven.¹⁴

Joseph Smith, de stichter van de mormonen, leert zijn volgelingen op de volgende manier om in tongen te spreken: 'Ga staan, spreek of maak een bepaald geluid en ga door met het maken van geluiden en de Heer zal een tong of een taal ervan maken'.¹⁵

2.1.2. Gave van de Geest?

Door voor- en tegenstanders van de doop in de geest (meestal als afzonderlijke, tweede ervaring) is inmiddels veel geschreven. Beide partijen ondersteunen hun argumenten met bijbelteksten. Het onderwerp is te veelomvattend om hier in zijn geheel te behandelen. Hoewel ik niet uitsluiten wil dat God de gave van het spreken in tongen tegenwoordig nog kan geven, krijg ik de indruk dat in de charismatische beweging iets anders gebeurt.

Een van de boeken, die uitvoerig op enkele hete hangijzers ingaat is *Talen, tongen?* van G. F. Rendal. In deze paragraaf wil ik slechts enkele stellingen ter overdenking geven. De eerste vier komen uit het boek van Rendal.

- Bij de torenbouw van Babel werd voor het eerst in andere talen gesproken. Dit was een oordeel van God.¹⁶

- Naast het 'Ik wilde wel dat gij allen in tongen spraakt' (1 Kor. 14:5), zegt Paulus met dezelfde woorden aan dezelfde Korinthiërs: 'Ik zou wel willen dat alle mensen waren zoals ikzelf' (1 Kor. 7:7, dat is: vrijgezel).¹⁷

- Het spreken in tongen is géén teken voor de gelovigen (1 Kor. 14:22), maar voor de ongelovigen.¹⁸ Paradoxaal genoeg staat in het volgende vers dat wanneer ongelovigen het spreken in tongen horen en niet verstaan zij denken dat dit wartaal is. Er is in de Brief aan de Korinthiërs sprake van twee groepen die het spreken in tongen horen: ongelovige joden (1 Kor. 14:21), voor wie dit teken van het spreken in tongen bedoeld is, én ongelovige heidenen, die het niet verstaan. Het spreken in tongen had voor de (ongelovige) joden ('dit volk' uit 1 Kor. 14:21) een specifieke betekenis: het was voor hen een teken dat mensen van een andere spraak dan de hunne toegevoegd worden aan de Gemeente.¹⁹

- In Hand. 2 komen de joden niet tot geloof door het horen van het spreken in andere talen die zij verstaan, maar door de toespraak van Petrus in één taal.²⁰

- Het is waarschijnlijk dat in de gemeente van Korinthe een valse gave naast de oorspronkelijke gave met Pinksteren is gekomen (als afgodendienaars hadden ze demonisch geïnspireerde personen bij het Orakel van Delphi gekend). Als gevolg daarvan is de Goddelijke orde verdwenen. Sommigen zijn onder controle van een vreemde geest gekomen, die ze zelf niet in bedwang hebben. Daarom staat er ook in 1 Kor. 14:32, 33: 'De geesten van de profeten zijn aan de profeten onderworpen'. In 1 Kor. 12:3 ('niemand, door de Geest Gods sprekende, zegt: Vervloekt is Jezus') geeft Paulus het onderscheid aan tussen een echte en een valse gave. Uit 2 Kor. 11:3 blijkt dat de Korinthiërs zonder verzet 'een andere Jezus, een andere geest en een ander evangelie' ontvangen.²¹

- De apostel Paulus vraagt in de beide brieven aan de Korinthiërs niet om voorbede, iets dat hij in bijna alle andere brieven wel doet: de gemeente te Korinthe bevindt zich in een ongeestelijke toestand. De gelovigen bezorgen Paulus door hun opgeblazenheid, overgeestelijkheid en zonden veel verdriet (2 Kor. 2:4, 2 Kor. 12:20).²²

Voor de doop in de geest beroept men zich vrijwel uitsluitend op wat Lucas schrijft in Handelingen. De term 'doop in de geest' komt in de Bijbel echter niet als zelfstandig naamwoord voor. In het evangelie van Marcus en Lucas is wel sprake van 'dopen met de Geest' (Marc. 1:8, Luc. 3:16). Ook wordt de doop in de geest niet in Hebr. 6:2 genoemd, waar Paulus zes zaken noemt die horen bij het leggen van het fundament.

Hieronder zullen in het kort de teksten in Handelingen worden besproken, die door voorstanders worden aangehaald voor de doop in de geest als tweede zegen. Een uitgebreide studie over het werk en de persoon van de Heilige Geest staat in de bijdrage van Medema (hoofdstuk 5).

De doop in de Heilige Geest in Handelingen

Lucas gebruikt in zijn evangelie en in het boek Handelingen de term 'dopen in de Heilige Geest' slechts driemaal. In Luc. 3:16 belooft Johannes de Doper dat Degene die na hem komt, zal dopen met de Heilige Geest en met vuur. In Hand. 1:5 wordt deze belofte herhaald, wanneer Jezus de discipelen gebiedt te wachten op de belofte van de Vader, die zij van Hem gehoord hebben (vers 4). In Luc. 11:13 betreft Jezus op de vraag van de discipelen 'Leer ons bidden' de komst van de Heilige Geest in zijn antwoord: 'hoeveel te meer zal uw Vader uit de hemel de heilige Geest geven aan hen, die Hem daarom bidden?'

In Handelingen beschrijft Lucas de vervulling van deze belofte: de komst van de Heilige Geest, die er voordat Jezus verheerlijkt was nog niet was (Joh. 7:39).

De term 'dopen in de Geest' is in het boek Handelingen één van de zeven termen die wordt gebruikt in het Grieks voor de komst van de Heilige Geest. Deze zeven termen zijn:

1. baptizoo en pneumatismos hagion - gedoopt worden in de Heilige Geest (1:5, 11:16);
2. epichomai to pneuma hagion - de Geest komt op iemand (1:8; 19:6);
3. pimplēmi pneumatismos hagiou - vervuld worden met, vol zijn van de Heilige Geest (2:4, 4:8,31, 9:17, 13:9, 52);
4. ekcheoo apo tou pneumatismos - uitgieten van de Geest (2:17, 18,33, 10:45);
5. lambano pneuma hagion - Heilige Geest ontvangen (2:38, 8:15,17,19, 10:47, 19:2);
6. didomi pneuma hagion - Heilige Geest geven, is gegeven (5:32, 8:18, 11:17, 15:8);
7. epiptoo to pneuma to hagion - het vallen van de Geest op iemand (8:16, 10:44, 11:15.).

Voor het gebeuren op de pinksterdag worden alle zeven uitdrukkingen gebruikt.

1. Hand. 1:5: 'gij zult *met de Heilige Geest gedoopt worden*, niet vele dagen na deze'.
2. Hand. 1:8: 'gij zult kracht ontvangen wanneer *de Heilige Geest over u komt...*'
3. Hand. 2:4: 'zij werden allen *vervuld met de heilige Geest...*'
4. Hand. 2:17: 'Ik zal *uitstorten van mijn Geest* op alle vlees...'
5. Hand. 2:38: 'en gij zult de *gave des Heiligen Geestes ontvangen*'.
6. Hand. 15:8: 'En God (...) heeft getuigd door hun *de Heilige Geest te geven* evenals ook aan ons...'
7. Hand. 11:15: 'En toen ik begonnen was te spreken, *viel de Heilige Geest* op hen, evenals in het begin ook op ons'.

Voor Samaria worden alleen de termen 5, 6 en 7 gebruikt.

5. Hand. 8:17: 'Toen legden zij hun de handen op en zij *ontvingen de heilige Geest*'.
6. Hand. 8:18: 'En toen Simon zag dat (...) *de Geest werd gegeven...*'

7. Hand. 8:16: ‘Want deze (de heilige Geest) was nog *over* niemand *gekomen*...’

Voor de gebeurtenis in Caesarea gebruikt Lucas de termen 1, 4, 5, 6 en 7.

1. Hand. 11:16: ‘En ik herinnerde mij het woord des Heren, hoe Hij zeide: Johannes doopte wel met water, maar gij zult *met de heilige Geest gedoopt worden*’.
4. Hand. 10:45: ‘En al de gelovigen uit de besnijdenis, die met Petrus waren meegekomen, stonden verbaasd, dat de gave van de Heilige Geest ook over de heidenen was *uitgestort*...’
5. Hand. 10:47: ‘Zou iemand het water kunnen weren, om dezen te dopen die evenals wij de Heilige Geest hebben *ontvangen*?’
6. Hand. 11:17: ‘Indien nu God hun op volkomen gelijke wijze als ons *de gave heeft gegeven* op het geloof in de Here Jezus Christus...’
7. Hand. 11:15: ‘En toen ik begonnen was te spreken, *viel de heilige Geest op hen*, evenals in het begin ook op ons’.

Voor Efeze gebruikt Lucas de termen 2 en 5.

2. Hand. 19:6: ‘En toen Paulus hun de handen oplegde, *kwam de heilige Geest over hen*...’
5. Hand. 19:2: ‘Hebt gij de *heilige Geest ontvangen*, toen gij tot geloof kwaamt?’

Concluderend kunnen we zeggen dat de term ‘gedoopt in de Geest’ maar twee keer wordt genoemd in Handelingen. Beide keren gaat het over de belofte van de komst van de heilige Geest. Deze belofte vindt zijn vervulling op de pinksterdag. (Hand. 1:5 en Hand. 11:16 ‘Johannes doopte met water, maar gij zult met de Heilige Geest gedoopt worden’).

Op de andere (vijftien) plaatsen, die het ontvangen van de Heilige Geest door gelovige joden én heidenen beschrijven, staan andere termen.

J.G.D. Dunn trekt in *Baptism in the Holy Ghost* de volgende conclusies met betrekking tot de doop in de Geest:

1. De zeven genoemde uitdrukkingen in Handelingen beschrijven alle één en hetzelfde gebeuren. Dit blijkt uit het feit dat alle uitdrukkingen voor het pinksterfeest worden gebruikt. Het slaat steeds terug op het gebeuren op de pinksterdag. Het gaat om één en dezelfde komst van de Heilige Geest.
2. Alle zeven termen zijn van toepassing op de pinksterdag, drie op Samaria, vijf op Caesarea, twee op Efeze.
3. Deze zeven uitdrukkingen zijn de enige die Lucas gebruikt om de komst van de Heilige Geest aan te geven. Wanneer we aannemen dat deze uitdrukkingen hetzelfde gebeuren beschrijven, dan kent Lucas maar één komst van de Heilige Geest, die hij op verschillende manieren beschrijft. Hij kent niet een eerdere uitstorting van de Heilige Geest, voorafgaande aan deze komst.
4. De twee verslagen die de term ‘de doop in de Geest’ gebruiken (Pinksteren, Caesarea) zijn juist die verhalen die het meest betrokken zijn op bekering en wedergeboorte. In Hand. 1:5 wordt de doop met de Heilige Geest beloofd aan de bekeerde joden. In Hand.2:38 zegt Petrus vervolgens in zijn toespraak dat ieder die zich bekeert en laat dopen, de gave van de Heilige Geest zal ontvangen.

In Hand. 11:16 herinnert Paulus zich de belofte van de doop met de Heilige Geest, wanneer hij ziet dat de bekeerde heidenen

op het geloof in de Here Jezus Christus de Heilige Geest ontvangen. De besneden broeders in Jeruzalem concluderen hieruit dat God ook de heidenen de bekering ten leven heeft geschonken (Hand. 11:18).

5. De uitdrukking ‘gedoopt met de Geest’ neemt een ondergeschikte plaats in en beschrijft slechts één aspect van het werk van de Heilige Geest, namelijk de inlijving in het lichaam van Christus (1 Kor. 12:13, zie verder hoofdstuk 5).

De Heilige Geest bij Paulus en bij Lucas

Bij Lucas krijgt men in Handelingen de indruk dat het werk van de Heilige Geest per definitie een zichtbaar gebeuren is. De nadruk ligt op de uitingen en bovennatuurlijke verschijnselen, die gepaard gaan met het ontvangen van de Heilige Geest. Men moet bedenken dat Lucas als arts geïnteresseerd is in wonderen en tekenen, wanneer hij de geschiedenis beschrijft van de eerste gemeenten.

In de brieven van Paulus daarentegen lijkt de zichtbare werking van de Heilige Geest steeds meer plaats te moeten maken voor een innerlijke werking. Zo lezen we bijvoorbeeld in de brief aan de Romeinen over het ‘in Christus zijn’, en ‘door de Geest geleid worden’. Er is bij hem meer interesse in de juridische analogieën van het christen zijn, zoals de rechtvaardiging, de verzoening, de hoop.

Paulus benadrukt in zijn brieven de objectieve heilsfeiten.

Van ‘t Spijker schrijft dat Lucas met Handelingen een ander doel heeft: hij laat ons de heilshistorische betekenis van Pinksteren zien. Paulus handelt over de uitwerking van Pinksteren in de gemeenten waar hij het evangelie brengt. Sinds Pinksteren zijn twee handelingen niet te onderscheiden: ‘Christus doopt met Zijn Geest. De Geest doopt ons in Christus. Dat zijn twee kanten van dezelfde zaak’.²³

Is er nu sprake van een conflict tussen de benaderingen van Lucas en Paulus? Wat bedoelen beiden met de term ‘gedoopt met de Geest’? We moeten eerst kijken wat Lucas en Paulus onafhankelijk van elkaar zeggen over de doop in de Geest.

In alle brieven van Paulus is maar één tekst waarin de Geest en de doop in verband met elkaar staan, en in dezelfde tekst worden genoemd: 1 Kor. 12:13. De Heilige Geest doopt ons bij de wedergeboorte in het lichaam van Christus. Lucas noemt de doop in de Geest drie keer uitdrukkelijk: Luc. 3:16, Hand. 1:5, Hand. 11:16 (zie verder hoofdstuk 5 over de doop met de Heilige Geest).

Paulus en Lucas gebruiken in het Grieks andere woorden voor de vervulling met de Geest: ‘pimplèmi pneumai hagiou’ (Lucas) en ‘plèroomai en pneumati’ (Paulus in Ef. 5:18). *The analytical Greek lexicon* geeft aan het woord ‘pimplèmi’ de betekenis van ‘onder volledige invloed zijn’; het woord ‘plèroo’ heeft de betekenis van ‘volledig beïnvloeden, bezitten’. Deze betekenissen verschillen niet veel van elkaar.

Paulus spreekt maar één keer over de vervulling met de Heilige Geest (Ef. 5:18) (zie ook 3.4.).

Bij Lucas komt de term vervuld worden met de Heilige Geest vaker voor: Luc. 1:5, 1:41, 1:67, Hand. 2:4, 4:8, 4:31, 9:17, 13:9, 13:52. Hiernaast gebruikt Lucas ook nog de uitdrukking ‘vol zijn van de Geest’ (Hand. 6:3,5, 11:24). Er is steeds sprake van een tijdelijke volledige controle door de Heilige Geest, waardoor gelovigen bijvoorbeeld profeteren, of blijdschap hebben. Dit woord ‘pimplèmi’ (vervuld zijn) wordt ook in andere gevallen gebruikt, bijvoorbeeld in Luc. 4:28 ‘met toorn vervuld’ (zie verder hoofdstuk 5).

De Heilige Geest bij de wedergeboorte

In het Nieuwe Testament staat zowel in Handelingen als in de brieven veelvuldig genoemd dat de gelovige bij de wedergeboorte de Heilige Geest ontvangt. Enkele voorbeelden: Joh. 7:37-39; Hand. 2:38; Hand. 15:8,9; Rom. 5:1-5; Rom. 8:9,11 en 15; 1 Kor. 6:11 en 19-20; Gal. 3:2,5,14; Gal. 4:4-6; Ef. 1:13-14; Ef. 4:30; 1 Tess. 1:5-6; 1 Joh. 4:12-13.

Nadat de Heilige Geest is gekomen op de pinksterdag komt de Heilige Geest in ieder die zich bekeert en tot geloof komt. Niemand vraagt om de Heilige Geest, noch in Samaria (Hand. 8), noch in Caesarea (Hand. 10), noch in Efeze (Hand. 19). Ook is er nergens een verslag in het Nieuwe Testament van ge

lovigen die om de Heilige Geest bidden, met uitzondering van de discipelen aan wie door Jezus bevelen was te wachten op de belofte van de Heilige Geest.

De gedachte dat gelovigen nog een tweede ervaring nodig hebben, die de geestelijke volheid brengt, is volgens F.D. Bruner (in *A theology of the Holy Spirit*) in tegenspraak met de betekenis van het evangelie. In Joh. 14 is er maar sprake van één weg: Christus. Wie in Hem gelooft, ontvangt de Heilige Geest (Joh. 7:37-39). Het zoeken naar 'meer', naar een tweede 'weg' moet omgezet worden in een danken voor 'alles' van de éne weg - de weg die Christus is (blz.254-255). Het geloof in Christus de Heer is niet alleen het middel, maar ook het bewijs van de aanwezigheid van de Heilige Geest in het leven van een christen (blz. 281).

Conclusie

De vervulling of doop met de Geest is in het boek Handelingen een zichtbare manifestatie bij de wedergeboorte (bijvoorbeeld blijdschap, bekeringsijver, spreken in tongen). De nadruk op de manifestaties bij Lucas is niet in tegenspraak met Paulus. De doop met de Heilige Geest (één van de zeven termen voor het ontvangen van de Geest) gebeurt bij de wedergeboorte.

2.1.3. Geestesdoop of geestendoop?

Wat er bij deze 'tweede zegen' zou kunnen worden ontvangen blijkt uit de volgende getuigenissen, waarvan er nog duizenden te geven zouden zijn.

Ik wil hier volstaan met het geven van enkele voorbeelden van gevallen waarin men volgens 1 Joh. 4:1-2 de geesten heeft beproefd.

1. Tijdens de 'eerste golf' bezoekt een Duitse voorganger een samenkomst van sprekers in tongen in Amsterdam, waarna in zijn gemeente het spreken in tongen uitbreekt. Ook de voorganger wordt met de geest gedoopt, 'de macht viel op hem, en hij viel op de grond'. Door verschillende waarnemingen sceptisch geworden, besluit hij de geesten van de sprekers in tongen te beproeven. Bij deze testen, waarbij de geesten naar hun belijdenis wordt gevraagd, krijgt hij de volgende antwoorden te horen:

'Vervloekt is Christus', 'Aanbid mij', 'Ik ben van God - verraad me niet', 'Ik ben uitgegaan om mij te verheerlijken, velen te misleiden en velen in de afgrond te trekken'. De voorganger neemt hierna afstand van de pinksterbeweging, en is één van degenen die de Berlijnse Verklaring ondertekent (Bühne, blz. 47).

Van de volgende voorbeelden komen de eerste vier uit het boek *Die Geistesgaben* van Kurt Koch.²⁴

2. Koch bezoekt een predikant in Canada, in wiens gemeente de opwekking uitgebroken is, en hoort het volgende verhaal. Een vrouw gaat steeds in tongen bidden op bidstonden, zonder dat er vertolking is. Tenslotte vragen de broeders haar in het Engels te bidden, omdat er geen vertolking is. De vrouw doet dit niet. De broeders besluiten dan de geest te testen. Wanneer de vrouw weer in tongen bidt, vragen de broeders: 'Jij in tongen sprekende geest, belijd je dat Jezus in het vlees is gekomen?' Geen antwoord. De broeders herhalen de vraag. Weer geen antwoord. Uiteindelijk bevelen de broeders: 'In Jezus' naam gebieden we je, in tongen sprekende geest, vertel ons de waarheid, belijd je Jezus Christus?' Nu volgt een onverwachte reactie. Uit de vrouw schreeuwt de geest met een mannenstem: 'No, I hate him'.

De situatie is duidelijk. Het spreken in tongen van de vrouw is demonisch.

3. In Florida vertelt een christen over een vreemde ervaring met een spreker in tongen. Omdat er geen vertolking is, vraagt de man aan de in tongen sprekende geest of hij Jezus in het vlees belijdt (1 Joh. 4:2). Eerst komt er geen antwoord. Tenslotte zegt de geest: 'Ik behoor tot een kerk'. 'Tot welke kerk?', vraagt de man. 'Tot de kerk van satan', is het antwoord. Na deze afschuwelijke bekentenis gebiedt de man de boze geest in de naam van Jezus de in tongen sprekende vrouw te verlaten.

4. Tijdens een bezoek aan Brisbane, hoort Koch enkele ervaringen uit de Assemblies of God. Een Griekse immigrant sluit zich bij deze pinkstergroep aan. Omdat hij nog niet goed Engels kan spreken,

bidt hij in het Grieks, zijn moedertaal. Na hem springt een vertolker op, die zijn gebed in het Engels vertaalt. De Griek antwoordt: 'Ik bad niet in tongen, maar in mijn moedertaal. De gegeven vertaling was fout!' Na deze ongelukkige ervaring sluit hij zich bij een andere pinkstergroep aan, waar opnieuw een 'vertaler' zijn gebed in het Grieks verkeerd uitlegt. De Griek trekt zich ook uit deze groep terug en probeert het met een derde. Voor de derde maal beleeft hij deze 'vertaling'. Nu heeft de gelovige Griek er genoeg van. Hij sluit zich aan bij een gemeente, waar niemand in tongen spreekt.

5. De gemeente van de zending Aldrich in Brits Guyana bestaat uit Europeanen, ex-hindoes en -moslims. Na een aantal jaren brengt iemand die in tongen spreekt zijn leer op het zendingsveld. Een merkwaardig proces begint. De hindoes en moslims, die door hun oude religie een sterke mediamieke aanleg hebben, aanvaardden het spreken in tongen. De Europeanen verzetten zich. De hele gemeente wordt vernietigd en verdeeld. De zending meent dat de mediamiek aangelegde gemeenteleden ontvankelijker zijn voor het spreken in tongen dan de meer nuchtere Europeanen.²⁵

6. Een Franse jongen ontvangt in Spanje de gave van het spreken in tongen. Terug in Frankrijk hoort hij dat er ook valse tongen zijn. Men zegt hem dat er in St.-Etienne broeders zijn die deze gave toetsen. Omdat hij niet door een valse geest beheerst wil worden, bezoekt hij deze broeders. Als hij in een bidstond weer in tongen gaat bidden, bevelen de broeders de in tongen sprekende geest zich bekend te maken. Er komt geen antwoord. Ze bevelen het opnieuw. Nu begint de jongen met een hoge stem prachtig te zingen. Iedereen denkt dat deze gave echt moest zijn. Plotseling verandert het zingen echter in een stem, die vloekt en God lastert. De geest is gedwongen om zichzelf te verraden. De jonge christen is geschrokken, belijdt schuld en doet in gebed afstand van deze gave.²⁶

7. Prof. P. Beyerhaus schrijft over een zending op een bijbelschool in Indonesië die zich door een rondreizende evangelist de handen laat opleggen voor de 'geestesdoop'. Hierna spreekt ze in tongen. Tegelijkertijd verliest ze haar heilszekerheid en kan niet meer bidden of bijbellezen. Zo gaat dat een half jaar door. Als ze naar huis wil terugkeren leest ze een boek, waarin deze ervaringen worden beschreven. Het wordt haar duidelijk dat het niet de Heilige Geest maar een demonische geest is, die over haar is gekomen. Op aanwijzing van de auteur doet ze in gebed afstand van deze gave.²⁷

8. Predikant Birch heeft in Canada twintig gevallen van spreken in tongen onderzocht. Negentien daarvan blijken een demonische oorsprong te hebben. In het twintigste geval gaat het om iemand die zegt het spreken in tongen zelf te doen. Birch past 1 Joh. 4:2 toe, wanneer de persoon in tongen spreekt. Het komt voor dat demonen zich uitgeven voor de Heilige Geest of Jezus. Wanneer hun geboden wordt zich te openbaren, moeten ze bekennen: 'Ik ben de onheilige Jezus', of: 'Ik ben de Jezus van satan'. Het komt ook voor dat demonen op de vraag uit 1 Joh. 4:2 met 'ja' antwoorden.²⁸

W.J. Ouweneel schrijft in zijn boek *Het domein van de slang*: 'Het is bekend dat tongentaal één van de kenmerkende verschijnselen van echte demonische bezetenheid is; zelfs het roomse exorcistische ritueel maakt hier al melding van' (blz. 271). Koch signaleert dat mensen met een mediamieke aanleg ontvankelijker zijn voor het spreken in tongen. Landen waarin veel spiritisme wordt bedreven, belevan daarom een sterkere ervaring van deze gave. Zo vindt hij het niet toevallig dat de eerste twee bewegingen vanuit Los Angeles, waar veel spiritisme voorkomt, ontstaan zijn. Uit pastorale gesprekken blijkt dat mensen hun mediamieke aanleg door occulte praktijken van hun voorouders kunnen hebben. Kommen deze mensen tot geloof, dan kan deze aanleg onbewust in het nieuwe leven worden meegenomen. Wanneer men op een dag in tongen gaat spreken, kan hierachter een mediamieke gave schuilgaan.²⁹

Niet altijd berust het spreken in tongen op invloed van demonen. Er kan ook sprake zijn van psychische zelfsuggestie.

John P. Kildahl bespreekt in zijn boek *The psychology of speaking in tongues* dat bij psychische zelfsuggestie er blijkens taalkundige analyse geen echte taal wordt gesproken, maar betekenisloze, onsaamenhangende klanken.

Kildahl beschrijft ook het zogenaamde afhankelijkheidssyndroom. De afhankelijkheid van degene van wie men het spreken in tongen leert of ontvangt, wordt gedemonstreerd doordat men zich de handen

laten opleggen. Aanhangers van een persoon die in tongen spreekt, ontwikkelen dezelfde stijl. Deze afhankelijkheid gaat zover, dat linguïsten zelfs zeggen kunnen van wie een bepaalde groep het spreken in tongen gekregen of geleerd heeft. ‘De soorten van het spreken in tongen van een Bennett, Bredesen, Christenson, du Plessis, Mjorud en Stone onderscheiden zich voldoende van elkaar, om door opmerkelijke linguïsten herkend te worden’.³⁰

2.2.1. Openbaringsgaven

Na de ‘doop in de geest’ is de weg geopend voor de ‘charismata’, waarbij men vooral doelt op de bovennatuurlijke manifestaties. Men hoort stemmen, ziet visioenen, waarin soms zelfs Jezus of engelen verschijnen.

1. In het boek *Faced with a miracle* van Don Basham staan vele openbaringen die gemeenteleden, en zelfs zijn driejarige dochter krijgen.

Tijdens een bidstond ziet een man engelen staan. Een ander ziet in plaats van de bidders een cirkel van vlammenstralen verschijnen. Dit zouden de ‘tongen van vuur’ zijn die met Pinksteren werden gezien. Terwijl iemand dan een profetie uitspreekt, ziet een vrouw hoe de figuur van Christus in het midden van de groep komt. Wanneer de vrouw van Don Basham begint te bidden, knielt Jezus naast haar en huilt. Hij strekt zelfs zijn hand uit en raakt vriendelijk de knie van Don Bashams dochter aan. De vrouw wil dit visioen uit angst niet vertellen. Maar dan loopt Jezus naar haar toe en staat voor haar, in stil verwijt. De vrouw valt voor hem neer in aanbidding. Hij gaat naar de hoek van de kamer en keert terug met een ronde staaf, die hij horizontaal voor zich houdt. Plotseling begint de staaf zich te ontrollen, en is de vrouw zich bewust dat hij een boekrol vasthoudt. Op dat moment begint een profetie, en weet ze dat het de boodschap van de rol is. Als de profetie is afgelopen verdwijnt de figuur.³¹

Niet lang daarna wordt dit visioen nog gewaagder herhaald, wanneer een aantal kinderen aanwezig is op de bidstond.

Een meisje ziet hoe de figuur van Jezus verschijnt en zijn handen legt op twee andere kinderen. Als er voor de driejarige dochter wordt gebeden, plaatst hij beide handen op haar hoofd. Dan buigt hij en kust haar op haar wang en is verdwenen. Het dochtertje lacht, en de krampen die ze heeft zijn verdwenen. Ook zij wordt even later op een bidstond gebruikt om de ‘doop in de geest’ door handoplegging door te geven:

‘Toen we begonnen te bidden, sprong kleine Lisa plotseling naar beneden, en rende door de kamer. Ze trekt zich op en legt haar kleine handen tegen de wang van de vrouw, in kinderlijk gebed. Hoeveel haar daad precies bijdroeg tot de macht van het gebed, weet ik niet zeker, maar opeens schenen de hemelen geopend. De Heilige Geest viel op vijf vrouwen die op zoek waren, bijna tegelijkertijd, en ze begonnen allemaal in tongen te spreken’.³²

Don Basham ziet dit als de vervulling van Joël: ‘jonge mannen zullen visioenen zien en oude mannen zullen dromen dromen’. Hij vermeldt hoe engelachtige figuren worden waargenomen door gemeenteleden tijdens het bidden. Hij noemt ook een vrouw die in haar droom Jezus ziet verschijnen, die haar een wit cadeau met een gouden strik aanbiedt (ofwel de ‘doop in de geest’, volgens Don Basham).

2. Ook Merlin Carothers ontvangt na zijn ‘doop in de geest’ allerlei openbaringen. In zijn boek *Van kramp naar kracht* beschrijft hij complete dialogen tussen hem en een stem, die hij hoort sinds de ‘doop in de geest’.

‘In mijzelf bad ik zachtjes: “Laat U me zien wat ik bidden moet God”. Ik hoorde: “Bid in de geest”. Ik bad zachtjes in mijn nieuwe taal. “Begin nu te vertalen wat je hebt gezegd”. “Heer, vergeef deze man zijn dronkenschap, zijn oneerlijkheid in zaken”. Ik schrok van mijn eigen woorden (...) Ik liep naar de volgende persoon en volgde dezelfde methode. “Heer vergeef deze man zijn opvliegend karakter, zijn boze buien en zijn zelfzuchtige houding tegenover zijn gezin”. Ik ging van de een naar de ander en met

mijn handen op het hoofd van de bewuste persoon bad ik zoals mij werd ingegeven, gebeden van berouw en belijden van zonden’.³³

Ook hij ziet de figuur van Jezus:

‘Ze begonnen te bidden, en plotseling zag ik in de geest Jezus, die voor me neerknielde. Hij hield mijn voeten vast en liet zijn hoofd op mijn knieën rusten. Hij zei: “Ik wil jou niet gebruiken. Ik wil dat je Mij gebruikt.”’³⁴

3. Lydia Prince ervaart iets dergelijks als ze, op zoek naar God, bidt om Jezus als een levende werkelijkheid te zien.

‘En toen gebeurde er iets in de zo bekende kamer... Ik keek niet langer tegen de rug van de stoel aan. In plaats daarvan stond er iemand, een persoon, over me heengebogen. Een lang wit kleed bedekte Zijn voeten. Langzaam hief ik mijn ogen op. Boven mijn hoofd zag ik twee uitgestrekte armen, als van iemand, die zegende. Ik keek verder omhoog en zag toen het gezicht van Hem, die over mij gebogen stond. Mijn hele lichaam begon te beven. Onwillekeurig kwam er een woord bij mij boven: “Jezus!” Maar terwijl ik het uitsprak, was Hij verdwenen’.³⁵

Ruim een maand later ervaart ze dat haar zonden zijn vergeven, als ze de Bijbel leest. Op dat moment ontvangt ze ook ‘de doop in de geest’ en een andere openbaring:

‘Plotseling merkte ik zoiets als een stem, die in mijn borstkas woorden sprak in de één of andere vreemde taal (...) de vreemde woorden, die ik in mijn borst gehoord had (begonnen) naar buiten te vloeien over mijn lippen...’. Ze ziet dan ook een visioen van een dansende vrouw op een rots, temidden van een groep mannen. Ze meent de vervulling hiervan te zien, als zij later in Jeruzalem gaat werken.³⁶

4. Martie Haaijer vertelt in haar getuigenis dat ze in de tijd dat ze kanker heeft een droom krijgt, waarin ze een kerk ziet vol mensen. Ze wordt gezalfd door een predikant en een priester. De stem van God zegt haar ‘Het zal heling zijn voor de kerken’. Zij moet namens de protestanten vergeving vragen aan de katholieken, omdat ze elkaar veroordeeld hadden. Deze kerken zijn namelijk ‘het lichaam van Christus’.

Op een Vuurweek-conferentie in Zenderen wordt deze droom vervuld. Er is zelfs iemand die namens de protestantse kerk vergeving vraagt aan Israël, waaruit Martie opmaakt: ‘God gaat nog verder’.³⁷

5. Paul Cain, één van de ‘Kansas City profeten’, krijgt een verschijning van Christus, die naast hem komt zitten in zijn auto, wanneer hij op een nacht aan het rijden is. Deze zegt dat hij ‘jaloers’ is op het gezelschap van Cain (hij is op dat moment verloofd, en wil gaan trouwen). Hij roept hem op om vrijgezel te blijven, wat hierna ook gebeurt.³⁸

Een veel voorkomende gave is het ‘woord van kennis’, waarin zonden of ziekten van aanwezigen worden geopenbaard.

1. Wimber krijgt de zonden van anderen op bovennatuurlijke wijze geopenbaard. Als hij in het vliegtuig zit, ziet hij op het gezicht van een man het woord ‘overspel’ geschreven. Hij krijgt ook de naam van de vrouw in zijn gedachten. ‘De Geest’ zegt dan tegen Wimber: ‘Zeg hem dat hij moet ophouden met zijn overspel, anders zal ik hem wegnemen’. Als Wimber dit gedaan heeft, neemt de man volgens Wimber Christus aan.³⁹

Wimber krijgt ook openbaringen in verband met ziekten van anderen:

‘In oktober 1984 was ik in Londen getuige van een soortgelijke bekering. Een Orthodox priester en zijn zuster, een non, brachten hun vader mee... Hun vader leed aan suikerziekte en blindheid. Tijdens een van de bijeenkomsten zei God tegen me dat iemand in de zaal blind was, en dat de blindheid door suikerziekte was veroorzaakt. Op dat moment ontving ik in mijn geest een duidelijk beeld van het oog van deze man terwijl het woord suikerziekte bij mij boven kwam. (Soms voel ik pijn in delen van mijn lichaam die gelijk is aan de pijn die mensen voelen maar die God dan wil genezen. Op andere momenten

krijg ik een intuïtieve flits over iemand). Ik vertelde dit en vroeg dat deze man naar voren zou komen om door Jezus te worden genezen... De man werd genezen... Ten gevolge daarvan hadden de andere vijf leden van dit gezin een ontmoeting met de kracht van God... Niet dat zij christen werden (dat waren zij al), maar hun geloof kreeg een nieuwe betekenis...⁴⁰

2. Kathryn Kuhlman werkt in haar genezingsdiensten op dezelfde manier.

‘...Er is een geval van suikerziekte (...) de suiker wordt afgevoerd uit het lichaam (...) een oor is volkomen geopend. Iemand hoort mij perfect. Op het balkon. Controleer het. Daarboven op het linkerbalkon is een man met een gehoorapparaat. Controleer dat oor, mijnheer. Houd uw goede oor stevig dicht; u hoort me perfect. Artritis aan de voet beneden links van mij. Verdwijnt snel...’⁴¹

3. Ook John Howard past deze woorden van kennis toe: ‘Ik zie mensen huilen, dat is de kracht van de Heilige Geest (...) En u, zuster, u hebt pijn in uw knie, het loopt naar achteren en trekt naar boven. De Heer zal u genezen’.⁴²

4. Martie Haaijer begint na een zangdienst meteen met deze openbaringen: ‘...Er was ook iemand en ik moest de zaal inkijken van de Heer, die erg veel pijn heeft in het onderlichaam wat resoneert in de benen. En de Heer zegt tegen mij dat hij naar voren moet lopen en dan zal de pijn afnemen tijdens het lopen’.⁴³ Ook op de telefonische luisterlijn voor zieken krijgt ze woorden van kennis: ‘Op dit moment wil de Heer ook iemand aanraken, die erg ziek is in de darmen en heel veel pijn heeft, maar God verlost je op dit moment’.⁴⁴

5. Op het vierde congres van ‘Geistliche Gemeinde- Erneuerung’ in Nürnberg vertelt de anglicaanse predikant Urquhart met ‘woorden van wijsheid’ welke aanwezig zijn op dat moment worden genezen: drie longziekten, verschillende zieke klieren, beenpijn, astma, een tropische ziekte, enz.⁴⁵

Opnieuw zijn deze gaven niet beperkt tot degenen die belijden dat Christus hun persoonlijke Verlosser is.

1. F. MacNutt geeft een voorbeeld van een katholieke zuster die Maria ziet, wanneer ze ‘rust in de geest’: ‘... Jezus wees achter mij, en toen ik me omdraaide zag ik Maria staan (...) Zij vertelde mij dat zij me met haar liefde gaat helpen deze kinderen lief te hebben. Met haar ga ik hen geboren doen worden. Toen merkte Maria op: “Je bent nu werkelijk gewijd als een bruid van Jezus. Je behoort Hem nu helemaal toe”’.⁴⁶

2. Een vierjarig meisje uit een toegewijd katholiek gezin, ziet tijdens een genezingsdienst van Kathryn Kuhlman Jezus naast Kathryn staan, Zijn armen uitgestrekt. Op dat moment is het kind genezen van haar zweren.⁴⁷

3. In een dienst waar Du Plessis spreekt, staat een katholieke priester uit Guatemala City op en spreekt in een tong. Een Amerikaanse piloot geeft de vertaling. De vertaling is dat de katholieken en protestanten samen zullen voortgaan in Latijns Amerika om de eenheid te demonstreren. Wanneer ze dit doen, zal de wereld geloven.⁴⁸

4. Pater Tardif wordt gevraagd of de ‘woorden van kennis’ die hij krijgt te vergelijken zijn met boodschappen die de zieners van Medjugorje ontvangen van Maria. ‘Het verschil is dat ik niets zie of voel, terwijl zij de Heilige Maagd echt zien tijdens de verschijningen en met haar kunnen spreken. Maar ik heb in Medjugorje ook Jelena bezocht. Zij ziet Maria niet zoals de anderen, maar heeft innerlijke “visioenen”. Ik kreeg het gevoel dat het woord van kennis daarmee te vergelijken valt’.⁴⁹

2.2.2. Gave van de Geest?

Gods Woord maant op vele plaatsen aan tot het beproeven van geesten. In het Nieuwe Testament wordt vaak gewaarschuwd voor valse profeten en valse leraren, die vanaf de eerste gemeente al optreden. Christus heeft in Zijn spreken over het einde der tijden herhaaldelijk voor valse profeten gewaarschuwd (Matt. 24); Paulus waarschuwt voor grimmige wolven, mannen die uit het midden van de gemeente

zullen opstaan (Hand. 20:29); Petrus beschrijft uitvoerig de dwaalleraren (2 Petr. 2); Johannes wijst elk contact met misleiders af (2 Joh. 7-11).

Het is daarom noodzakelijk om te onderzoeken of de geestelijke werkingen in de charismatische beweging van de Heilige Geest afkomstig zijn of niet. Openbaringen van valse leraren en profeten maken kenbaar welke geest door hen spreekt.

In tegenstelling tot de echte profeet, die door de Heilige Geest wordt gebruikt, is een valse profeet een werktuig van satan. De duivel doet zich voor als een engel des lichts en imiteert de stem van God (2 Kor. 11:13). Hij vermengt waarheid met leugen.

Markmann noemt twee bijbelse criteria om te beoordelen welke geest aan het werk is.⁵⁰

1. Matt. 7:15-20. De valse profeten, die in schapevacht komen, zijn aan hun vruchten te kennen.
2. Joh. 14:26 en 16:13. De Heilige Geest zal spreken in overeenkomst met Gods woord. Het woord van God en de werking van de Heilige Geest zijn niet te scheiden.

Wanneer we met deze criteria de charismatische beweging bekijken, kunnen we het volgende opmerken:

ad 1. De vruchten van de charismatische beweging zijn in strijd met de bijbelse leer. Steeds is te zien dat 'geestgedoopten' zich gaan verenigen met katholieken en oecumenen, die dezelfde openbaringsgaven ontvangen. Steeds weer lezen we dat de geestesdoop overgebracht wordt naar de katholieke kerk. Na enige aarzeling ontdekt bijvoorbeeld D. Bennett dat de katholieken open staan voor de ervaring (zie 2.1.1.). Het boek van David Wilkerson is zelfs de aanleiding voor de katholieken om deze gave te zoeken. David du Plessis ziet hoe 'de Geest' in het Vaticaan werkt. De katholieken houden echter aan hun onbijbelse leerstellingen vast, en worden zelfs overtuigder katholiek, zoals ook hierna nog zal blijken (zie verder hoofdstuk 4).

ad 2. De openbaringen zijn vaak niet in overeenstemming met het woord van God. De Heilige Geest is niet aan het geschreven woord gebonden. Gods Geest is de Geest der waarheid. Wanneer Hij spreekt zal Hij altijd spreken in overeenstemming met Gods woord dat waarheid is.

In charismatische groepen is de aanwezigheid en het werken van de Geest vooral een ervaring. Hij moet als een kracht worden beleefd. Enkele punten waaruit blijkt dat het vermeende werk van de Geest niet overeenstemt met het woord van God worden nu behandeld.

1. Er zijn openbaringen waarin op brute wijze de zonden van anderen worden bekend gemaakt (zelfs met dreigementen erbij om de persoon tot belijdenis te dwingen). De stem is soms ook dreigend en bevelend tegenover degene die de openbaring krijgt, bijvoorbeeld bij Wimber: 'Toen sprak God heel duidelijk tot me. Hij zei: 'Je verkondigt mijn woord of je gaat eruit'.⁵¹

Bij het begin van de pinksterbeweging in Kassel wordt geopenbaard: 'De gehele zaal is vol dieven' (er waren hoofdzakelijk gelovigen aanwezig). Er wordt genoemd dat er mensen zijn, die appels hebben gestolen, anderen hebben rekeningen niet betaald. De eis om de zaal te verlaten en deze dingen in orde te maken wordt ondersteund met de uitspraak: 'Ik zal nog meer openbaar maken; ik zal nog scherper snijden; ik zal jullie zonden op jullie voorhoofd schrijven; ik zal namen noemen'.⁵²

Jessy Penn-Lewis - bekend van haar boeken over de opwekking in Wales - schrijft in *War on the saints* dat wanneer mensen gedwongen worden tot 'belijdenissen' dit het werk is van boze geesten. Echte belijdenis komt door overtuiging en niet door dwang, en wordt door God aan de mens persoonlijk gegeven.⁵³ Er hoeft geen ander mens te bemiddelen wanneer Gods Geest van zonden overtuigt. Voor een verdere bespreking van de stem die hier aan het woord kan zijn, verwijs ik naar hoofdstuk 3.

2. Andere openbaringen zijn in strijd met de heilsfeiten. We vinden nergens in de Bijbel dat Jezus na Zijn hemelvaart en verheerlijking kamers binnenloopt en zelfs kussen uitdeelt. Verschijningen van de

persoon van Jezus of geestelijke wezens (engelen) zijn bekend bij stromingen als New Age en het spiritisme.

Zo krijgt bijvoorbeeld W. Baron, nadat hij zich bij een New Age centrum in Amerika aansluit een mystieke ervaring: 'Plotseling stond er een schitterende figuur voor me, gekleed in een wit gewaad. Deze figuur leek heel veel op Jezus, zoals Hij wordt afgebeeld door kunstenaars'.

Hij komt in dit New Age centrum tot een schijnbeking: 'In 1985 nam een nieuwe geestelijke gids de leiding van ons New Age centrum over. Het was een figuur van over de zes voet lang, met een grote uitstralingen veel gezag. Hij verscheen letterlijk "in het vlees" aan de oprichtster van ons centrum (...) Hij maakte bekend, dat hij Jezus Christus was, de eniggeboren Zoon van God, de Koning der Koningen, de Heer der Heren en het Hoofd van alle goeroes en geestelijke gidsen. Hij ging persoonlijk de directie van ons Centrum op zich nemen, teneinde ons in het "heil" en het "eeuwige leven" te brengen. Hij gaf ons instructies dat wij zijn leringen moesten volgen en "wedergeboren christenen" moesten worden. Ons Centrum moest dan ook veranderd worden in een "christelijke" kerk-organisatie... Toen we deze "Jezus" accepteerden als de Heer van ons leven, predikten wij de spoedige terugkeer van "Jezus Christus" die over de wereld zou regeren... We verzekerden onze toehoorders, dat traditionele theologen de Bijbel verkeerd hadden uitgelegd en dat in werkelijkheid Jezus plotseling als een groot leider in de wereld zou verschijnen. Dat hij alle godsdiensten van de wereld tot een enkele godsdienst zou verenigen (het New Age christendom) en dat hij alle regeringen van de wereld onder zijn gezag zou verenigen...'⁵⁴

De Heilige Geest zal verder beslist geen verschijning van Maria geven, zoals in de charismatische beweging gebeurt.

Eén van de tien geboden is het verbod om een beeld van God te maken (Ex. 20:4-5). Het gevaar bestaat dat men zo'n beeld gaat aanbidden. God Zelf kan door de mens niet gezien worden. Het is opmerkelijk dat mensen Jezus, wanneer Hij na Zijn opstanding verschijnt, aanvankelijk niet herkennen: de discipelen menen een geest te zien (Luc. 24:37); de Emmaüsgangers herkennen Hem pas bij het breken van het brood (Luc. 24:31); Maria denkt dat Hij de hovenier is en herkent Hem pas wanneer Hij haar naam roept (Joh. 20:14-16); de discipelen herkennen Hem niet wanneer Hij aan de oever van het meer staat (Joh. 21:4). Wanneer Hij hun een opdracht geeft, herkent Petrus dat het de Here is (vers 7). Niet Zijn lichamelijke verschijning, maar Zijn spreken en handelen zijn doorslaggevend.

Na Zijn hemelvaart lezen we niet meer van deze verschijningen. Paulus hoort een stem en ziet een licht uit de hemel, wanneer Christus hem verschijnt. Johannes is de enige die op Patmos Christus ziet, wanneer hij openbaringen krijgt over de eindtijd (Openb. 1:9-20). Hij ziet Christus echter niet als mens, maar in Zijn Goddelijkheid. Nergens geeft de Bijbel de indruk dat gezichten waarin Jezus als mens wordt gezien voorkomen. Op verschillende plaatsen staat in het Nieuwe Testament dat Christus na Zijn hemelvaart gezeten is aan de rechterhand van de Vader (Hand. 2:33-35; Kol. 3:1)

3. Sommige openbaringen zijn twijfelachtig, omdat hierbij mensen genezen of de 'geestesdoop' ontvangen, die Christus niet persoonlijk als hun Verlosser hebben aangenomen. Ook na deze ervaring volgt er geen bekering.

Verder is het de vraag of er wel sprake is van een echte bekering, wanneer iemand onder druk wordt gezet, doordat zijn zonden aan derden worden geopenbaard. Kan Gods Geest niet direct tot het hart en het geweten van een verloren zondaar spreken? Is een ander mens nodig om hierin te bemiddelen? Nog vreemder wordt het wanneer degene, die de zonden geopenbaard krijgt, in plaats van die ander om vergeving gaat bidden, zoals bij Carothers. De mens staat hier niet meer persoonlijk voor God. Een ander belijdt zijn schuld. De Bijbel spreekt niet over dergelijke 'bekerings' of schuldbelijdenissen.

4. Een andere toets is of de openbaringen uitkomen, wat soms niet het geval is (Spitzers visioen van het stadion, Wimbers voorspelling van de genezing van Watson, zie 2.3.1.). MacNutt zegt zelfs dat zestig (!) procent van de profetieën die tot hem kwamen, niet zijn uitgekomen.⁵⁵

Wimber meent dat het uitspreken van profetieën een leerproces is met vallen en opstaan. Het duurt volgens hem jaren voordat we ‘volwassen profetische stemmen’ hebben.⁵⁶ Met groot gemak stapt men zo over openbaringen heen, die niet uitkomen. In Deut. 18:21-22 staat dat wanneer een woord van een profeet niet uitkomt, dit geen woord van God is (zie ook Deut. 13:1-5).

5. Daarnaast zijn er openbaringen die overbodig lijken, omdat ze niet méér zeggen dan wat we rechtstreeks in de Bijbel zouden kunnen lezen. De vraag is wat voor doel zo’n bovennatuurlijke openbaring in dit geval heeft. Vindt God het nodig om bovennatuurlijke openbaringen te geven over zaken, die we zelf in Zijn woord kunnen lezen?

Andere openbaringen krijgen zelfs méér gezag dan de Bijbel: ‘Maar onthoud, Mijn kinderen, dat Mijn Woord zelfs meer is dan dat. Het is de Stem, die tot je hart spreekt, die innerlijke gewaarwording, die van Mij getuigt. Het is de Stem, die in dit gewijde avonduur, intiem en persoonlijk tot jou spreekt. Het is zelfs nog meer dan dat. Ik ben het, je Heer en vriend’.⁵⁷

Omdat God rechtstreeks spreekt, beginnen profetieën altijd met de uitspraak ‘Zo spreekt de Heer’, of met een in de directe rede toespreken van de aanwezigen. Verschillende auteurs wijzen de ‘Ik-vorm’ waarin de boodschappen gebracht worden, als onbijbels af. Wanneer God werkelijk zo zou spreken in deze tijd, zou dit het tegenwoordige Woord van God worden, en de Bijbel het verouderde Woord van God.⁵⁸

De formulering ‘Zo spreekt de Heer’ vindt men niet in het Nieuwe Testament. Het is een uitdrukking uit het Oude Testament.

Wanneer iemand de ‘Ik-Jezus-boodschappen’ betwijfelt, zal men hem vaak beschuldigen van lastering tegen de Heilige Geest. Kritiek of toetsing wordt zo eenvoudigweg terzijde geschoven.

6. Els Nannen zegt dat er maar twee voorbeelden in het Nieuwe Testament zijn waarin de verheerlijkte Heer tot mensen heeft gesproken: tegen Paulus (Hand. 9:4) en tegen Johannes op Patmos. In beide gevallen sprak Hij niet via de mond van een ander, maar Zélf, op directe wijze. Iets anders is het dat de Heilige Geest via gelovigen spreekt (bijvoorbeeld Hand. 13). Tongenboodschappen die beginnen met ‘Mijn kind, mijn zoon, mijn dochter’ zijn niet bijbels: wij zijn geen kinderen van Christus, maar hebben wel de Geest van het Zoonschap ontvangen, waardoor wij met Christus roepen ‘Abba, Vader (Rom. 8:15, Gal. 4:16). Volgens 1 Kor. 14:2 spreekt iemand in tongen niet tot mensen, maar tot God. Een vertolkte tongentaal kan dus geen boodschap voor een ander worden, het blijft een éénrichtingsverkeer tot God.⁵⁹

2.3.1. Handopleggen

In de pinksterbeweging en de charismatische beweging treft men veelvuldig de praktijk van het handopleggen aan. Met betrekking tot dit thema bestaat geen eenduidige leer. Men past handoplegging toe voor genezing, demonen uitdrijven, overdracht van de ‘geestesdoop’ en ‘zegening’ (vooral van kinderen) in het algemeen.

Bij de handoplegging worden de handen meestal op het hoofd van de betrokken persoon gelegd, of op de zieke lichaamsdelen. Vaak - vooral bij massale samenkomsten - wordt aanbevolen, elkaar of zelfs zichzelf de handen op te leggen. Er zijn televisiepredikanten, die de kijkers oproepen bij het aansluitende gebed de handen op de televisie te leggen, om op die manier genezing of een ‘zalving’ te krijgen.⁶⁰

Hieronder volgen enkele vermeldingen van deze praktijken.

1. Mike Flynn, een predikant uit Californië vertelt van een ontmoeting met Agnes Sanford. Hij had haar opgezocht, omdat hij over enkele ervaringen verontrust was.

‘Na de begroeting kwam ze meteen ter zake. “Waarvoor zal ik bidden?” vroeg ze. Nu, de vragen die ik had, hadden zich voor een deel al opgelost, daarom wist ik eigenlijk niet, waarvoor ze zou bidden. Ag

nes, die achter mijn stoel stond, zei dat ze toch voor me zou bidden. Ze liet me weten dat ze bij het bidden beeft. Ik moest me daar niet door laten storen. Ze legde de handen op mijn hoofd en was een tijdje stil. Toen vroeg ze God om mij haar zalving voor de genezing van herinneringen te geven (...) Twee weken later kwam een vrouw in mijn kantoor en vertelde mij haar problemen. Na een kort conflict met God stemde ik toe voor innerlijke genezing te bidden. Tot mijn grote schrik stelde ik vast, dat ik niet het geringste idee had, hoe ik dit doen moest. Ik had me aangewend Jezus' aanwezigheid zinnebeeldig voor te stellen. Overal waar ik was, kon ik Hem op de troon zien zitten. Zo hield ik mijn blik op Jezus. Hij verhief zich van zijn troon, knielde neer naast de vrouw, legde zijn rechterarm op haar schouder, greep met zijn linker in haar hart en haalde er iets uit, dat er als een zwarte geleiachtige massa uitzag. Deze massa deed hij in zijn eigen hart, waar het ineenschrompelde, tot het in het niets was opgelost. Toen greep hij opnieuw in zijn hart en haalde er een witte massa uit, die hij voorzichtig in het hart van de vrouw legde, op de plaats waar voorheen de donkere massa geweest was. Tenslotte wendde Jezus zich tot mij en zei: "Doe dat". Het scheen me zeer dwaas, toch sprak ik in gebed uit, wat ik Jezus had zien doen. De vrouw werd zeer gezegend en ogenblikkelijk genezen. In de volgende jaren bad ik op gelijke wijze voor honderden mensen en leerde veel van deze manier van gebed'.⁶¹ (Deze visualisatie wordt verder behandeld in 2.5).

2. Tijdens een genezingsdienst van Bonnke doet hij de volgende oproep:

'Ik vroeg of de mensen, die genezing nodig hadden, zichzelf de handen op te leggen en terwijl ik bad, ervoer ik een golf van Gods kracht, zoals ik nog nooit eerder had meegemaakt. Onmiddellijk werden krukken de lucht ingegooid...'⁶²

3. De Hunters schrijven: 'Door de omvang van de menigte toehoorders hebben Charles en ik dikwijls niet de gelegenheid om in een samenkomst voor ieder afzonderlijk te bidden, dus zeggen we: "Laat ieder zichzelf de handen opleggen. Er is kracht in uw handen om uzelf te genezen". 'Ze passen dit ook toe voor bevrijding: 'tegen één vrouw zei ik: "Leg eenvoudig uzelf de handen op en zeg: "Eruit in de naam van Jezus!" (...) Deze vrouw zei met groot gezag: "Eruit in de naam van Jezus", raakte haar eigen voorhoofd aan en viel neer onder de kracht van God!' ⁶³

4. De anglicaanse predikant Urquhart laat de aanwezigen tijdens een genezingsdienst elkaars handen vastpakken zodat 'de kracht in de ander stroomt'.⁶⁴

Vaak wordt genoemd dat door de handoplegging een stroom van hitte en energie wordt overgedragen. Zo vertelt Carol Wimber over haar man John:

'Zo ging John de kamer door en bad voor ons. Uit zijn handen stroomde een ongelofelijke kracht. Wanneer hij mensen aanraakte, vielen ze eenvoudig om. Het was alsof er uit zijn handen een geestelijke kracht stroomde, die overeenkwam met elektriciteit. Het was de eerste maal dat John daadwerkelijk voelde, hoe er kracht van hem uit ging'.

Interessant is ook het getuigenis van Anne Watson - de vrouw van de bekende charismaticus David Watson, die aan het einde van zijn leven leverkanker had. Ondanks een voorspelling van Wimber dat hij van zijn tumor zou genezen, stierf hij aan deze kwaadaardige ziekte.

'Toen we uit het restaurant kwamen, waar we met John, Carol en enkele anderen gegeten hadden, begonnen mijn handen sterk te trillen. John (Wimber) nam ze en legde ze op David met de woorden dat het jammer was alle kracht te verspillen. Dit trillen hield vaak een lange tijd aan. Vaak bidden we aansluitend nog voor vele andere mensen'.⁶⁵

John Wimber zegt hier zelf over:

'Mijn handen prikkelen gewoonlijk en zijn warm, en ik voel zoiets als elektriciteit eruit komen, wanneer ik een bevelend woord spreek. Dit geeft mij aanleiding, ervaringen zoals prikkelen of hitte te verstaan als een zalving van de Heilige Geest bij mij, om te genezen'.⁶⁶

In *Het kruis in de asfaltjungle* van David Wilkerson lezen we hetzelfde, wanneer een jongen naar voren loopt om de ‘doop in de geest’ te ontvangen:

‘Roberto rende gewoon naar voren. Hij greep Nicky’s handen en legde ze zelf op zijn hoofd. En onmiddellijk gebeurde met deze jongen hetzelfde als met mijn grootvader. Hij begon te beven, alsof er een stroom door hem heenging. Hij viel op zijn knieën (...) Binnen twee minuten begon er een nieuwe taal over Roberto’s lippen te vloeien’.⁶⁷

Een handoplegging door Derek Prince heeft een dergelijk effect. ‘Zou je willen dat ik je voorstel aan de Heilige Geest’, vraagt Prince aan de rooms-katholieke Mejía uit El Salvador. ‘Mejía zegt dat hij dan Prince in een vreemde taal hoort spreken, hij ziet een helder licht, en wordt overstroomd met warmte. Plotseling voelt hij zich geliefd en gereinigd van alle zonde’.⁶⁸

Ds. Verhoef spreekt over de ‘dienst van de handoplegging’ voor het ontvangen van de doop in de geest. De handoplegging wordt dikwijls als ‘zegenings sacrament’ gebruikt.⁶⁹ Bij een ontmoetingsconferentie in september 1975 te Amsterdam, wordt op verzoek besloten met een oecumenische Avondmaals-eucharistieviering. Men zegt dat Gods Geest zo merkbaar aanwezig is dat de dienst als vanzelf overgaat in een behoefte aan toewijding. ‘En onder zegenend opleggen van handen deelde de Heer daarop Zijn gaven Uit’.⁷⁰

In het blad vuur leest men ook over een ‘plaatsvervangend handopleggen’. Tijdens de Vuur-zomergastenweek in 1974 wordt de ziekenzalving door een predikant en een priester toegediend. ‘Er werd ook aan één van ons plaatsvervangend handoplegging gegeven in een gelovend en biddend vragen aan God om genezing voor haar’ (haar is Martie Haaijer).⁷¹

2.3.2. Werk van de Geest?

Volgens Hebr. 6:2 hoort de leer van oplegging der handen tot de fundamenten van het Nieuwe Testament.

Seibel bespreekt deze leer vanuit het standpunt van de identificatie. Dit wordt in het Oude Testament bijvoorbeeld aanschouwelijk gemaakt door de geboden die God geeft in Lev. 1:4. De priester die zijn handen op de kop van het onschuldige brandoffer legt, draagt de zonden van het volk over op het offerdier. Dit gebeurt ook in Lev. 5 bij het zondoffer. Vijfmaal wordt hier de handoplegging genoemd (vers 4, 15, 24, 29, 33).

In Lev. 16:21 is het de hogepriester, die zijn handen op de bok moet leggen, en de zonden van het volk moet belijden. Het offerdier kan plaatsvervangend geslacht worden, wanneer de zondaar zich met hem identificeert. De handoplegging betekent een volledige identificatie. Vanuit dit gezichtspunt is het begrijpelijk dat Paulus schrijft in 1 Tim. 5:22: ‘Leg niemand overijld de handen op, heb ook geen deel aan de zonden van anderen, houd u rein’. Bij een handoplegging maakt men zich één met de ander. Hierdoor kan men deel krijgen aan vreemde zonden, en kan er zelfs een onzichtbare overdracht van geestelijke duisternis plaatsvinden.

Het is dan ook te begrijpen waarom Jezus en de discipelen bij het uitdrijven van demonen nooit de handen opleggen. Jezus drijft de boze geesten uit met Zijn woord, zieken legt Hij de handen op. Ook Paulus legt in Hand. 28:8 de zieke vader van Publius de handen op.

In Jak. 5:14,15 lezen we de voorschriften voor de gemeente: wie ziek is moet de oudsten van de gemeente roepen, die voor hem bidden.

In Handelingen wordt zesmaal over een handoplegging gesproken. Hand. 28 is zoëven besproken.

Hand. 6:6. De apostelen leggen de zeven diakenen de handen op en stellen zich daarmee achter hen. Dit voorkomt verdere strijd of competitie.

Hand. 8:17. De gelovigen te Samaria worden door Petrus en Johannes de handen opgelegd en zij ontvangen op dat moment de Heilige Geest. Hier moet voor de joden en Samaritanen door de handopleg

ging zichtbaar gemaakt worden dat beiden nu zonder onderscheid tot het lichaam van Christus behoren. De apostelen moeten als gezanten van God en als vertegenwoordigers van de joodse christenen openlijk laten zien, dat de eeuwenoude kloof op dit moment verdwenen is. Door de handoplegging verklaren zij zich zichtbaar één met de gelovige Samaritanen. Dit is een nieuw begin in de heilsgeschiedenis. Dit is dus iets anders dan het 'doorgeven van de gave van de Geest'.

Hand. 9:17. Ananias legt Saulus de handen op, waarop hij weer zien kan en met de Heilige Geest vervuld wordt. Ook in dit geval - Saulus was de ergste vervolger van de gemeente - is een bijzondere daad van identificatie nodig. Door deze handoplegging wordt Paulus duidelijk gemaakt: de christenen, die ik vroeger vervolgd heb, verklaren zich nu één met mij.

Hand. 13:3. De profeten in Antiochië leggen Paulus en Barnabas de handen op en laten hen gaan op hun eerste zendingsreis. Voor buitenstaanders kan het lijken alsof Paulus en Barnabas de anderen verlaten. Met de handoplegging stellen zij zich achter de dienst van Paulus en Barnabas, en drukken zij hun instemming en gemeenschap met hen uit. Het gaat hier opnieuw om een nieuwe gebeurtenis in de gemeente: de eerste zendingsreis, waaraan bijzondere handelingen zijn gekoppeld.

Hand. 19:6. Paulus legt de twaalf discipelen van Johannes de Doper de handen op, waarna ze worden gedoopt en de Heilige Geest ontvangen. Het gaat ook hier om een uitzonderingsgeval. Deze mannen zijn slechts in de doop van Johannes gedoopt. Door de handoplegging wordt opnieuw de gemeenschap zichtbaar met voorheen gescheiden groepen. Deze twaalf zijn nu geen volgelingen van Johannes meer, maar christenen.

Hierbij moet worden vermeld dat het spreken in tongen een teken was voor de gelovige joden, die zo konden zien dat ook de heidenen de Heilige Geest ontvingen. Het wordt slechts driemaal als bijzonderheid in Handelingen genoemd: op de pinksterdag bij de gelovige joden, in het huis van Cornelius bij de gelovigen uit de heidenen, en in Efeze bij de twaalf mannen uit de joodse diaspora, die nog in de tijd van het aangekondigde koninkrijk leefden.

Alleen in de brieven aan Timotheüs wordt verder het opleggen van handen genoemd. Hier staat het enige voorbeeld dat een Geestesgave door een handoplegging van een apostel ontvangen is (1 Tim. 4:14, 2 Tim. 1:6). Maar juist Timotheüs wordt opgedragen niemand te snel de handen op te leggen (1 Tim. 5:22).

Op alle plaatsen in het Oude en Nieuwe Testament wordt duidelijk dat handoplegging identificatie, gemeenschap en overdracht symboliseert. We vinden geen bevel de handen op te leggen voor het overdragen van gaven of zegening. Wel staat er een uitdrukkelijke waarschuwing niet overijld iemand de handen op te leggen.

De praktijk in charismatische groepen waar - soms buiten de controle van de persoon om - 'gaven' of de Heilige Geest als een krachtstroom door de handen vloeit en doorgegeven moet worden, is uiterst bedenkelijk. God wordt hier tot een onpersoonlijke, te manipuleren kracht, die men in de vorm van energie kan waarnemen in zijn lichaam. Men krijgt de indruk dat men aangesloten moet zijn op een soort elektrische krachtbron. Het doet denken aan een geestelijke 'accu', waar men vaak oncontroleerbaar energie kan aftappen, die anders verspild kan worden. Zo bekijkt bijvoorbeeld Wimber het (zie 2.3.1.). Hoewel hij ontkent dat God een onpersoonlijke kracht is, meent hij toch met de Heilige Geest van doen te hebben. Hij rechtvaardigt de verschijnselen, die hij beschrijft in termen van energie of elektriciteit met de oosters-orthodoxe traditie waar de term 'goddelijke energieën' altijd aanvaardbaar is geweest en geen occulte boventonen had.⁷²

Wimber gaat er dus vanuit dat in de Oosters-orthodoxe Kerk alleen Gods Geest werkzaam is.

Dit onpersoonlijke Godsbeeld past volgens Seibel veel meer bij de religieuze voorstellingen van hindoes en sjamanen. Hij is daarom niet verrast dat de New Age beweging opmerkzaam is op deze charismatische fenomenen. In het tijdschrift *Das Neue Zeitalter* lezen we over pastoor W. Kopfermann, die in Hamburg genezingsdiensten hield, gelijksoortige berichten:

‘Zoals door de groepsdeelnemers te ondervinden is, stroomt warmte uit zijn handen, weldadige warmte’.⁷³

Huebner trekt vergelijkingen met het spiritisme. In het boek ‘Genuine Mediumship’ doen zich dezelfde verschijnselen voor bij mediums, wanneer een geest van hen bezit neemt: ‘Bij het binnengaan van de trance-toestand, kunnen je handen en lichaam gaan rukken en trekken alsof je onderworpen bent aan een serie elektrische schokken (...) Wanneer de geesteskracht komt vertoont zich een bijzonder rukken, trekken en trillen van de handen en armen, soms van het hele lichaam’. Het prikkelen als van een elektrische stroom is bekend in het spiritisme. Wanneer deze geest (demon) binnenkomt ‘dan wordt in de armen een bijzonder prikkelen, tintelen gevoeld, als naalden en spelden; soms verwant aan een elektrische stroom die hen passeert’.⁷⁴

Johanna Michaelsen, die voordat God haar de misleiding toonde, occulte gaven bezat, schrijft: ‘Een van de manieren waarop occulte gaven worden overgebracht van een spiritist naar iemand anders is door handoplegging’.⁷⁵

2.4.1. ‘Rusten in de geest’

Een fenomeen dat op charismatische samenkomsten de laatste jaren bijzonder bekend is geworden is het zogenaamde ‘rusten in de geest’ of ‘vallen door de geest’.

Zoals aan het begin van de pinksterbeweging mensen herhaaldelijk ‘omvielen’, heeft dit fenomeen pas later door de samenkomsten van Kathryn Kuhlman, Kenneth Hagin en William Branham veel bekendheid gekregen. Het komt ook voor bij anderen, zoals Gordon Lindsay, Derek Prince, Reinhard Bonnke, John Wimber en Martie Haaijer. Verder is het bekend bij F. MacNutt en andere rooms-katholieke charismatici.

Ds. D.B. Dick maakt onderscheid tussen ‘ordelijk’ en ‘onordelijk’ vallen. Het is ‘ordelijk’ wanneer een persoon wordt aangeraakt tijdens gebed, en daardoor achterover valt. Hij wordt dan door iemand opgevangen, en met een kleed of doek bedekt.

‘Onordelijk’ vallen gebeurt wanneer een bepaald deel van het gehoor achterover valt. Het publiek heeft geen keus. Het wordt simpelweg verteld dat een bepaald aantal van de aanwezigen zal vallen. Mensen vallen over elkaar heen, stoelen vallen om en vrouwenkleding raakt in de war. Sommigen raken zó gewond, dat ze medische hulp nodig hebben.

Ds. Dick concludeert dat er vier groepen te onderscheiden zijn van mensen die deze ervaring ondergaan. Er is steeds sprake van een bepaalde mate van afwezigheid of bewusteloosheid.

- a. Degenen die onmiddellijk herstellen en opstaan. Zij willen niet vallen, maar kunnen niet blijven staan.
- b. Degenen die 5 tot 10 minuten blijven liggen. Zij zijn gedeeltelijk bewusteloos. Ze zijn zich bewust van mensen en stemmen om zich heen. Ze ervaren een toestand van heerlijkheid, vrede en blijdschap, iets los van het lichaam, een toestand die ze voor de aanwezigheid van God houden.
- c. Degenen die een tijd bewusteloos blijven (tot aan zes uur). Ze zijn zich nergens van bewust. Velen vinden deze tijd zeer belangrijk, omdat God deze gebruikt voor fysieke en innerlijke genezing.
- d. Degenen die voelen dat ze geduwd worden en onder de groepsdruk bezwijken.⁷⁶

Enkele voorbeelden van het ‘rusten in de geest’:

1. Het echtpaar Charles en Frances Hunter schrijft in het boek ‘Hoe u de zieken kunt genezen’:

‘Ik kon mijn eigen ogen niet geloven. Uit zijn (Charles’) vingertoppen schoten ongeveer tien centimeter lange blauwachtige vlammen (...) Toen Charles naar beneden rende om hun de handen op te leggen, was de kracht van God zo sterk, dat ze in golven op de grond vielen. Toen hij de helft van het gehoor langs gelopen was, hief hij zijn handen op om enkelen aan te raken, en terstond vielen ongeveer dertig

of veertig mensen tegelijkertijd onder de kracht ...Het was een 'Heilige-Geest-bom'! Charles baande zich een weg door de menigte, en de mensen vielen overal om'.⁷⁷

2. J. Buckingham schrijft in zijn biografie over Kathryn Kuhlman: 'Op een zondagmiddag in het Shrine-Auditorium riep Kathryn alle geestelijken - katholieken, protestanten en joden - op het podium. Bijna vijfenzeventig personen gaven gehoor aan haar uitnodiging en stelden zich vooraan op het podium op. Tweemaal strekte ze haar hand uit, eenmaal naar rechts en eenmaal naar links, en al deze mannen vielen op de grond, opeengestapeld als een hoopje boomstammen. In Miami, Florida, liep ze een keer midden tussen een koor, om met degene die ze aanraken kon te bidden. Bijna alle vierhonderd mensen zakten 'onder de kracht' op de grond'.⁷⁸

Tijdens een bijeenkomst voor vrouwen van de FGBMFI in Miami Beach waar duizend vrouwen aanwezig zijn, onder anderen de vrouw van Demos Shakarian, vallen de vrouwen al om, wanneer Kuhlman het podium opstapt. Zij krijgt geen kans te preken.⁷⁹

Dick noemt een aantal betekenissen die aan dit 'vallen onder de kracht' worden gegeven:

a. Het is een teken van een speciale intensiteit van Gods activiteit en aanwezigheid. Dr. Van Zyl: 'De persoon wordt overstelpt door Gods aanwezigheid en heerlijkheid'.

F. MacNutt noemt een geval van een pastoor die de hostie op de tong van twee mensen legt, die dan 'bevangen worden door de geest'. Een dag later komt een jongeman naar de pastoor toe, die zegt altijd getwijfeld te hebben aan de aanwezigheid van Jezus in de hostie. Toen hij de twee mensen zag neervallen werd hij overweldigd met geloof in de eucharistie.⁸⁰

b. Het is 'de doop in de geest'. F. MacNutt en Don Double zijn aanhangers van het standpunt dat de geestesdoop gedurende deze ervaring plaatsvindt.

c. Het is een 'gave' voor een genezingsbediening.

MacNutt, zelf betrokken in een genezingsbediening, zegt: 'Ik zie het als een geweldige hulp voor de genezingsbediening'. Een andere rooms-katholiek bevestigt: 'Ik heb elke vorm van genezing plaats zien vinden terwijl mensen in de geest rustten...'

M. Haaijer zegt: 'Soms moet er zóveel in iemands leven genezen worden, en is er zoveel verzet en tegenstand tegen de Geest, dat God zo iemand even moet uitschakelen terwijl Hij de operatie kan uitvoeren'.⁸¹

d. Het is de kenmerkende procedure van de Heilige Geest, met name in de laatste dagen. De profetie van Joël 2:28 wordt gewoonlijk toegepast op het fenomeen 'rusten in de geest'. Het kwam vroeger niet zo veel voor omdat het de speciale manier is waarop de Heilige Geest in de laatste dagen werkt.

e. Het is de geestelijke dood van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens. De rooms-katholiek M. Kelsey is sterk overtuigd dat deze opvatting over de doop kan worden toegepast op 'rusten in de geest'.

f. Het is een demonstratie van Gods kracht zodat men kan geloven.

Ezra Coppin zegt: 'Ik heb vele mensen zo 'slain' gezien die geen christenen waren, en de belevenis had het fabelachtige resultaat dat het gelovigen uit hen maakte! Ze stonden op tot nieuw leven'.

g. Het kan gebeuren wanneer iemand een speciale opdracht of taak krijgt. Jezus zou aan een persoon kunnen verschijnen in een toestand van 'bezwijming', met hem praten, en hem een speciale taak geven, bijvoorbeeld om te bidden voor iemand die de Heer wil genezen (Ezra Coppin).

2.4.2. Gave van de Geest?

Bij het 'rusten in de geest' vallen mensen gewoonlijk achterover om een ervaring met de 'Heilige Geest' te hebben. In de Bijbel daarentegen worden vier gevallen genoemd van mensen die achterover

vallen door een oordeel van God als gevolg van ongeloof of zonde (Gen. 49:17; 1 Sam. 4:18 (Eli); Jes. 28:13; Joh. 18:6). In deze gevallen is er geen sprake van een kracht, die hen tegen de grond slaat. Joh. 18:6 wordt in het algemeen aangehaald door de voorstanders. De mensen die hier vallen zijn echter de vijanden van Christus, onder anderen judas Iskariot. Dit vallen is geen toestand van bewusteloosheid of bezwijming. Het wijst eerder op het effect dat het op slechte mensen heeft, wanneer ze in contact met God komen. Deze tekst kan niet worden aangehaald om 'rusten in de geest' te verdedigen, omdat men dan moet aannemen dat alle mensen die zouden vallen verloren zondaren zijn, in plaats van 'gezegende' gelovigen.

In de Bijbel vallen mensen voorover op hun knieën of op hun aangezicht. Dit voorover vallen is gewoonlijk een bewuste daad, bijvoorbeeld in Gen. 17:3: 'Toen wierp Abram zich op zijn aangezicht, en God sprak tot hem...'. Dick noemt de volgende plaatsen waar dit voorkomt.

In het Oude Testament: Gen. 17:3; Num. 16:4; 24:4; Lev. 9:24; Richt. 13:20; 1 Kon. 18:39; 1 Kron. 21:16; Ezech. 1:28; 2:1-2; 3:23; 43:3; 44:4; Dan. 8:17; 10:9.

In het Nieuwe Testament: Matt. 2:11; 17:6; 28:1-4; Marc. 5:33; Luc. 5:8; 8:47; 17:16; Hand. 9:4 (of 26:14); 16:29; 1 Kor. 14:25; 2 Kor. 12:2-4; Openb. 1:17; 4:10; 5:8; 19:4.

Deze vorm van 'vallen' is de traditionele manier waarop een slaaf in onderworpenheid zijn meester groet, zoals een onderdaan zijn koning, en - natuurlijk ook - zoals een zondaar in tegenwoordigheid van God, bijvoorbeeld in Luc. 5:8: 'Toen Simon Petrus dit zag, viel hij neder aan de knieën van Jezus en zeide: Ga uit van mij, want ik ben een zondig mens, Here'.

Veel aanhangers van het 'rusten in de geest' zeggen dat de Geest van God de mensen neerslaat. Dit staat nergens in de Bijbel. De volgende teksten geven aan dat de mensen vallen als gevolg van een psychologische of gewoon menselijke reactie:

- angst (Num. 16:4; Joz. 5:14; Richt. 13:20; Dan. 8:17; 1:9; Matt. 17:6; 28:1-4; Luc. 8:47; Hand. 9:4).

- blijdschap en dankbaarheid voor de ontvangen zegeningen (Lev. 9:24; Matt. 2:11; Marc. 5:33; Luc. 17:16).

- eerbied, verootmoediging, aanbidding in Gods aanwezigheid (1 Kon. 18:39; 1 Kron. 21:16; Ezech. 1:28; 3:23; 43:3; 44:4; Luc. 5:8; 1 Kor. 14:25; Openb. 1:17; 4:10; 5:8; 19:4).

De Geest van God slaat mensen niet neer, maar doet hen in tegendeel opstaan. Wanneer iemand valt om één van de redenen die boven genoemd zijn, staat er soms dat de Geest van God hem doet opstaan, bijvoorbeeld in Ezech. 3. Hier staat tot drie keer toe dat Gods Geest Ezechiël doet opstaan, nadat hij in de heilige tegenwoordigheid van God kwam. Ezech. 3:23, 24: 'daar stond de heerlijkheid des Heren (...) ik viel op mijn aangezicht. Maar de Geest kwam in mij en deed mij op mijn voeten staan, en Hij sprak mij aan...'.

Zelfs deze vorm van (voorover) vallen wordt zelden goedgekeurd of bemoedigd door de Schrift. In vele gevallen lezen we dat God, Jezus of een engel de mensen zegt op te staan (Ezech. 2:1, 43:3; Dan. 18:17; 10:9; Matt. 17:6-7).

De geest die veroorzaakt dat mensen buiten hun eigen wil om vallen is niet de Geest van God maar een boze geest, bijvoorbeeld in Marc. 3:11: 'En de onreine geesten wierpen zich voor Hem neder, telkens als ze Hem zagen, en zij schreeuwden, zeggende; Gij zijt de Zoon van God'. (zie ook Luc. 4:35). In Luc. 8:28 valt de bezetene in het land van de Gerasenen op zijn knieën en getuigt dat Jezus de Zoon van God is. In Marc. 9:14-19 gaat het over een jongen die door een boze geest op de grond wordt gegooid.

In deze gevallen gaat het niet om een bewuste daad van de mens zelf: ze verliezen de controle over hun lichaam.

In de Bijbel zijn het zelden groepen mensen die tegelijkertijd neervallen. Alleen de volgende voorbeelden worden genoemd: Lev. 9:24 (een groep); Richt. 13:20-21 (Manoach en zijn vrouw); 1 Kor.21:16; Matt. 2:11; 17:6; 28:1-4; Hand. 26:14. In deze gevallen gebeurt iets anders dan bij het 'rusten in de geest'. Ook hier zijn de mensen zich ervan bewust dat zij zich op hun aangezicht werpen. Zij verliezen niet de controle over hun lichaam, zoals bij het 'rusten in de geest' gebeurt.

Met uitzondering van gevallen waarin mensen demonisch gebonden zijn en neervallen, terwijl de demonen worden uitgedreven, noemt de Bijbel nergens een verband tussen vervuld zijn met de Heilige Geest of genezing en het neervallen 'in de geest'.

Sommige aanhangers beweren dat dit verschijnsel zich ook voordeed tijdens de opwekkingen onder John Wesley en George Whitefield. Wat daar gebeurde was echter iets anders. De mensen vielen niet in bezwijming, maar vielen op hun knieën als gevolg van berouw over hun zonden en het besef van Gods aanwezigheid.

De normale manier van bekering en belijden van zonde maakt bij dit 'rusten in de geest' plaats voor een goedkope 'bekering', waar mensen toe gedwongen worden. Het 'rusten in de geest' geeft de mensen geen kans een bewuste beslissing te maken en de kosten te berekenen om Christus aan te nemen. Plotseling ervaart men een vreemde extase, en wanneer men hieruit komt, is men zo overweldigd door de heerlijkheid van deze ervaring, dat men een ondoordachte beslissing uitspreekt om Jezus te volgen.

Het Woord van God preken is hierbij haast onnodig geworden. De gelovigen moeten slechts deze ervaring krijgen. Er wordt gebouwd op ervaringen en niet op Christus als fundament. Een van de redenen waarom er weinig tijd aan een preek wordt besteed is het idee dat Jezus Zich persoonlijk openbaart aan de mensen die 'in de geest rusten'. De ervaring krijgt een grotere plaats dan het Woord van God. Het verschijnsel dat niet geredde mensen, die nog in zonden leven, de Heilige Geest kunnen ervaren is totaal vreemd aan de Bijbel. Volgens de Bijbel kan alleen de wedergeborene de Heilige Geest ontvangen.

Door het benadrukken van verschijnselen als 'rusten in de geest' wordt het spectaculaire, het ongebruikelijke en het vlees gestimuleerd. Het wordt een 'show', waarin de mens centraal staat.⁸²

2.4.3. Een andere geest

Ondanks verhalen van geweldige belevenissen zijn er velen, die negatieve resultaten ervaren na het 'rusten in de geest'. Sommigen beginnen na deze ervaring aan depressiviteit te lijden, of krijgen zelfmoordgedachten. Anderen verliezen het vermogen en verlangen om te bidden en de Bijbel te lezen. Zelfs aanhangers van het 'rusten in de geest' geven toe dat sommige ervaringen negatief zijn.

Sommige mensen in Zuid-Afrika, die op het gebied van bevrijding geraadpleegd worden, bevestigen dat wedergeboren christenen

na zo'n ervaring, of zelfs alleen maar na een bezoek aan zo'n dienst geestelijke of lichamelijke problemen kregen. Na een tijd van gebed nam bij een aantal van degenen die om hulp kwamen, een demon van hen bezit, die zelfs zijn naam noemde: Shakti. Dit is dezelfde naam als de hindoe godin van de vruchtbaarheid. Deze geest manifesteert zich in de persoon en veroorzaakt het vallen. Soms manifesteert zich een andere hindoegeest, Rama Krishna, in de persoon. In één geval kwam deze geest binnen bij een vrouw, toen een andere vrouw haar de handen oplegde voor de 'doop in de geest'. Deze voorbeelden komt men in geheel Zuid-Afrika tegen.⁸³

Het is opmerkelijk dat een dergelijk verschijnsel in het hindoeïsme de naam heeft van deze demon 'Shakti'. In *De goeroe is dood* schrijft Rabi Maharaj over het verschijnsel 'Shakti pat':

'Een uitdrukking, die gebruikt wordt voor de aanraking van een goeroe, gewoonlijk met zijn hand, op het voorhoofd van de vereerder, wat bovennatuurlijke effecten teweeg brengt. Shakti betekent letterlijk "macht" en in het toebrengen van de shakti pat, wordt de goeroe een kanaal van de oerkracht, de kosmische kracht, die aan het universum ten grondslag ligt en die belichaamd is in de godin Shakti, de gemalin van Shiva. Het bovennatuurlijke effect van Shakti door de aanraking van de goeroe, kan de

vereerder tegen de grond doen slaan, of hij kan een helder licht zien, en een ervaring krijgen van een innerlijke verlichting of nog een andere mystieke of psychische ervaring hebben'.⁸⁴

Invloed van het hindoeïsme zou men verder kunnen zien in de verzoeken van de leiders van de 'rusten in de geest'-diensten. Zij zeggen dat mensen voor wie wordt gebeden op dat moment zelf niet moeten bidden, maar zich open moeten stellen voor 'de geest'.

Niets is meer onbijbels dan iemand te vertellen dat de Heilige Geest niet werken kan, als men zelf bidt. Steeds weer blijkt dat het 'rusten in de geest' zich niet voordoet bij mensen die actief blijven in hun denken door te bidden. Het is niet aannemelijk dat de Heilige Geest hier aan het werk is. Wanneer een persoon zich passief opent, kan een boze geest ingang krijgen.

'Ben je bereid om hetgeen God wil geven te ontvangen, wat het ook is?' is vaak de onvoorwaardelijke oproep.

K. Koch schrijft hoe hij na een aantal verhalen van christenen gaat twijfelen aan de gaven van K. Kuhlman. In een persoonlijk onderhoud met K. Kuhlman bidt ze plotseling met hem. Ze houdt haar handen vijftien centimeter boven zijn hoofd. Hij bidt in stilte: 'Heer, wanneer deze vrouw haar kracht van u heeft, zeg en mij. Heeft ze de kracht niet van u, bescherm mij er dan voor. Ik wil niet onder een vreemde invloed komen'. Terwijl Kathryn bidt, staan er al twee medewerkers klaar om hem op te vangen. Hij merkt echter niets en blijft staan, zonder zijn bewustzijn te verliezen. Dan volgt een tweede verrassing voor hem. Kathryn duwt zacht tegen hem, vermoedelijk om hem te laten vallen. Het lukt haar niet. Ze vraagt hem dan of hij ook gaven van genezing heeft.⁸⁵

Een Finse zendeling bezoekt het (oecumenisch) charismatische congres in Jeruzalem in het voorjaar van 1974, en schrijft aan Koch over haar ervaringen met K. Kuhlman. Deze vrouw vraagt zich af welke kracht aan het werk is. Na de genezingsdienst gaat Kuhlman door de rijen. 'Plotseling voelde ik een innerlijke druk en ik was bang dat ze me zou aanraken. Ik sloot mijn ogen, hief mijn armen en bad in Jezus' naam dat God me zou helpen. Kathryn kwam voorbij me. Voor een kort ogenblik greep ze mijn rechterarm stevig vast. Niets gebeurde. Na enige tijd voelde ik een sterke kracht als elektriciteit over me, en kreeg ik het gevoel dat ik moest sterven. Mijn armen waren verlamd, en ik kon ze niet naar beneden krijgen. Sinds die tijd heb ik problemen om te geloven dat haar kracht van God is'.⁸⁶

Voorganger S. du Plessis uit Zuid-Afrika vertelt:

'Ongeveer vijftientig mensen bezochten mij met problemen nadat ze deze ervaring hadden. Een persoon, die zelf voor anderen had gebeden dat ze zouden vallen, kwam ook bij me voor bevrijding. Toen ik me tot de geest richtte, die veroorzaakt dat mensen vallen, viel ze achterover. In een andere geval sprak ik een persoon aan in de tong waarin ze sprak. Toen ik haar vroeg waar de geest, die haar bezette vandaan kwam, antwoordde hij: "Ik ben de geest die haar liet vallen, toen de evangelist voor haar bad". (De persoon die voor haar bad is een zeer bekende evangelist van de "rust-in-de-geest"-groep). De geest vertelde toen dat hij een sterke oosterse geest was met de naam Sharabandi. Ik weet niet wat de naam betekent. De geest herhaalde steeds "Ik ben machtig". Hij zei dat hij een heilige geest was, die uit de tempel kwam. Toen ik hem vroeg: "Geloof je dat Jezus Christus in het vlees is gekomen?" begon hij te vloeken (...) Niet een van de mensen die mij om raad vroeg, kon getuigen van een blijvende zegen met betrekking tot het "rusten in de geest". Ik ben daarom niet overtuigd dat deze beweging van de Heer is. Er zijn veel mensen die een tongentaal ontvangen wanneer ze vallen. Wanneer ik de tong terechtwijst, verdwijnt het. De meeste tongentalen zijn van oosterse afkomst...'⁸⁷

2.5.1. Genezingen

Bij alle drie de 'golven van de Heilige Geest' hebben genezingen een wezenlijke rol gespeeld. Predikers zoals Oral Roberts, T.L. Osborn, K. Kuhlmann, A. Sanford, P. Yongi Cho en R. Bonnke zijn vooral door hun genezingsdiensten bekend. In de beoordeling van de herkomst en de aard van de ziektes gaan de meningen uiteen. Ook in de praktijk van de genezingen bestaan grote verschillen. Enkele van de meest verdedigde standpunten zijn:

1. Ziekte is nooit door God gewild, Jezus heeft onze ziekten op Zich genomen, en daarom kunnen we aanspraak maken in geloof op lichamelijke gezondheid.

Kenneth Hagin: ‘Ziekten en gebreken zijn niet Gods wil voor Zijn volk. Hij wil niet dat er op Zijn kinderen een vloek vanwege ongehoorzaamheid rust, maar Hij wil hen met gezondheid zegenen (...) In de tijd van het Oude Testament was het niet Gods wil dat de kinderen Israëls ziek waren, en ze waren Gods knechten. Wanneer het nooit Zijn wil was dat Zijn knechten ziek waren, kan het ook niet Zijn wil zijn dat Zijn kinderen ziek zijn! Ziekte en gebreken zijn geen bewijs van de liefde. God is liefde’.⁸⁸

Howard: ‘U kunt leven in overwinning, voorspoed en goddelijke gezondheid, als u gelooft’.⁸⁹

2. De verkondiging van de blijde boodschap houdt ook genezing van ziekten in. Jezus geneest, niet het geloof, ook niet de gebedsgenezer.

Roland Brown: ‘De verkondiging is de blijde boodschap, dat alles volkomen worden kan, ook lichamelijke nood (...) De blijde boodschap wil alle zonden inlossen, wil uw ziekte genezen (...) Jezus stierf voor onze ziekten, net zoals voor onze zonden. Door de gehele Schrift vinden we steeds dat zonden en ziekten samenhangen. Veel mensen zullen u zeggen: “Wanneer je geloof groot genoeg is kan u gezond worden”. Nadat ik dertig jaar ook op dit gebied werkte, kan ik zeggen dat het niet zo is. Het is zeer behulpzaam wanneer we geloof hebben, maar vaak worden mensen zonder geloof gezond. En vaak wordt iemand voor wie ik bid, zonder dat hij veel geloof heeft, toch gezond (...) Het geloof is van betekenis, maar het is niet mijn geloof, dat ik nu gezond wil worden, het is Jezus, die het doet’.⁹⁰

3. Alle werken van de duivel heeft Jezus op het kruis verbroken, toch moeten we toegeven dat God niet elk gebed om genezing verhoort.

Pater Tardif: ‘Ik bid alleen maar, Jezus is degene die geneest. Meer dan de ezel die Jezus Jeruzalem indroeg, ben ik niet’. Op de vraag waarom niet ieder geneest heeft hij geen antwoord.⁹¹

4. Oorzaak van ziekten is de zondeval, maar niet per se persoonlijke zonde. R. Ulonska: ‘Zeker, de bijbel toont duidelijk dat ziekte, dood en kwalen met de zonde te maken hebben, maar ze denkt daarbij op de eerste plaats aan de gevolgen van de zondeval van Adam. De oorzaak van ziekte is altijd zonde, maar niet per se persoonlijke zonde. Er worden bijvoorbeeld ook mensen ziek geboren, baby’s worden ziek, en zelfs voorbeeldige christenen worden ziek’.⁹²

Enkele methoden van ziekengenezing:

1. Genezing door handoplegging (O. Roberts, Wimber, Bonnke). Bij Wimber ontdekt zijn vrouw dat hij de gave van genezing heeft:

‘Voordat hij zover was haar mening te delen, vroeg zijn vrouw zich af of hij de gave van genezing had. Op een nacht, terwijl hij sliep, nam ze zijn hand, plaatste hem op haar reumatische schouder en bad: “Okay, Heer, doe het nu!” Een hittegolf stroomde plotseling in haar schouder en John Wimber werd wakker, zijn eigen hand was heet en trilde’.⁹³

Een citaat van een op de band opgenomen dienst van Wimber: ‘Genezingen zullen gewoon worden in deze tijd - zelfs opstandingen zullen gewoon worden (...) Je ziet genezingsevangelisten hun handen ophouden en licht komt uit hun handen. Wanneer het licht iemand raakt die ziek is, zijn ze onmiddellijk genezen. Je ziet zelfs geamputeerde armen en benen groeien wanneer het licht van de handen van de evangelist hen raakt’.⁹⁴

Ook bij George Bennett, priester van de anglicaanse kerk stroomt er een kracht door zijn handen, die men voor ‘energie van God’ houdt, wanneer hij zieken de handen oplegt.⁹⁵

Oral Roberts hoort in mei 1948 ‘God’ zeggen: ‘Gij zult Mijn kracht in uw rechterhand voelen’, wanneer hij demonen uitwerpt. Oral Roberts zegt dat hij zonder deze ‘zalving in zijn rechterhand’, die in hem tintelt als een elektrische stroom, niet kan genezen’.⁹⁶

Soms wordt de toehoorders gevraagd zichzelf de handen op te leggen, zoals bijvoorbeeld in een dienst van Bonnke:

‘De zaal zat zo volgepakt, dat het onmogelijk was van het podium af te komen om voor iedereen persoonlijk te bidden. Ik vroeg de mensen, die genezing nodig hadden, zichzelf de handen op te leggen en terwijl ik bad, ervoer ik een golf van Gods kracht, zoals ik die nog nooit eerder had meegemaakt. Onmiddellijk werden krukken de lucht ingegooid en begonnen mensen te getuigen. Het regende wonderen!’ aldus Reinhard’.⁹⁷

2. *Genezing door visualisatie* (Cho, Sanford, Kelsey). Een sleutelfiguur voor het herontdekken van genezingsdiensten (de ‘innerlijke genezing’) is Agnes Sanford. Haar boeken hebben in deze eeuw veel invloed gehad op de christenen. Francis MacNutt, een katholieke pater, wordt door haar voor genezingsdiensten gemotiveerd; haar boeken liggen op de boekentafel van Wimber; Larry Christenson schrijft het voorwoord in haar boek *The healing light* (Het helende licht). Ook Bittlinger, de vader van de charismatische beweging in Duitsland, schrijft positief over haar in zijn boek ‘...und sie beten in anderen Sprachen’ (‘...en zij baden in andere talen’).

Agnes Sanford genas door visualisatie, ‘innerlijke genezing’. Door een voorstelling van Jezus te maken, krijgt men deel aan zijn goddelijke kracht (zie het voorbeeld in 2.3.1.). Dave Hunt schrijft in *The seduction of christianity* dat deze visualisatietechnieken bekend zijn uit de heidense wereld, met name bij de sjamanen. Zij geven een snelle en directe toegang tot de geestenwereld.⁹⁸

Ook M. Kelsey beveelt lichamelijke genezing aan. Hij was nauw verbonden met Sanford, en is zelfs voorstander van contact met overledenen:

‘Dankzij Jungs (...) inzicht van de doden, die in werkelijkheid verder leven, kon ik deze bijzondere ontmoeting met mijn (dode) moeder beleven (...) het scheen me alles heel echt toe’.⁹⁹

Yonggi Cho kijkt met jaloezie naar het succes van andere religies. Het zit hem dwars dat vele Koreanen genezen door yogameditatie, en door het bezoeken van diensten van Soka Gakkai, een Japanse boeddhistische sekte met twintig miljoen leden. Hij ontdekt door openbaring de methode van visualisatie.

God laat hem zien dat achter de materiële wereld - met drie dimensies - een vierde dimensie is. Mensen hebben als geestelijke wezens deze vierde dimensie in hun hart. Door zich te concentreren op dromen en visioenen in hun verbeelding kunnen zij de derde dimensie beïnvloeden en veranderen. Yonggi Cho geeft zelf toe dat dit een verchristelijkte versie is van de methode die boeddhisten toepassen. Het enige verschil zou zijn dat zij de vierde-dimensie-kracht ontvangen van de duivel, en de christenen van de Heilige Geest! Cho zegt dat zijn kerk zo snel groeit omdat hij het principe van de visualisatie toepast. Hij stelt zich eerst voor in zijn verbeelding hoe de kerk groeit, daarna wordt dit in geloof ‘geïncubeerd’. Genezing werkt op dezelfde manier. We kunnen incuberen, uitbroeden, wat we willen dat God voor ons doet!

Cho beveelt occultisten aan, die door visualisatie wonderen verrichten. Want alle mensen, ook occultisten, kunnen de wet van de vierde dimensie toepassen en wonderen verrichten, aldus Cho.¹⁰⁰

Visualisatie is een methode die ook in New Age wordt gebruikt. Wanneer iemand visualiseert, be-zweert hij daarmee een beeld van de geest waarmee hij contact wil hebben. De mens (en niet God) wijdt het beeld in, en is degene die de geest ertoe brengt zijn denken binnen te gaan.¹⁰¹

Op Urbana 1990 (een zendingsconferentie voor evangelische studenten in Amerika) introduceert Mike Flynn visualisatietechnieken bij de jongeren. Mary Anne Voelker bereidt de studenten tijdens de laatste dienst voor op het avondmaal. Ze brengt de voetwassing in herinnering met de volgende woorden: ‘En dat wat Hij het belangrijkste vond was om al Zijn kleren uit te trekken - ontkleed tot op een handdoek na. (pauze) Zie Hem op je af komen en Zijn handen uitstrekken om te wassen wat gewassen moet worden. (pauze) Als Hij in je gedachten komt, is er iets in je leven, in je denken, in je geheugen, dat je Hem wilt laten besprenkelen met het bloed? (pauze) Laat Hem je seksualiteit aanraken. Is er iets in je

seksualiteit dat niet rein is voor je of niet aanvaardbaar? Wil je de naakte Jezus, omwikkeld met een handdoek, jouw seksualiteit laten reinigen?’ Tot verbazing van de schrijver veroorzaakt dit gebeuren geen protest.¹⁰²

3. Genezing door aanspraak te maken in geloof (Hagin, Copeland, Hunters).

Kenneth Hagin, wondergenezer van de ‘Faith movement’ in Amerika zegt: ‘Ik leg handen op onder leiding van het hoofd van de gemeente, Jezus Christus, en in gehoorzaamheid aan de wet van aanraking en overdracht. Het contact van mijn handen draagt de genezingskracht van God over (...) Daar is zij! (...) Ze zal jullie genezen, wanneer jullie haar met geloof vermengen’.¹⁰³

4. Genezing door de macht van het gesproken woord (Yonggi Cho, Bonnke).

Bonnke krijgt deze gave door openbaring. Tijdens een dienst, waar opnieuw velen vallen ‘vanwege de aanwezigheid van de Geest’ (zelfs zijn vertaler), hoort hij een stem zeggen: ‘Mijn woorden in jouw mond zijn even krachtig als mijn woorden in mijn eigen mond’. Bonnke is dus net zo machtig als God zelf.¹⁰⁴ Hierna worden vele blinden genezen. Hij geeft zelf toe dat de mensen afkomen op de lichamelijke wonderen, en niet op de verkondiging van het evangelie: ‘...Het waren juist die lichamelijke wonderen die de menigten deden toestromen. De mensen zagen misschien hun enorme geestelijke nood niet in, maar ze wisten wel, dat hun lichamen genezen moesten worden’.¹⁰⁵

Over Christus zegt Yonggi Cho: ‘U creëert de aanwezigheid van Jezus met uw mond. Als u over goddelijke genezing spreekt dan zult u de genezende Christus in uw kerk hebben (...) Hij is gebonden door uw lippen en door uw woorden. Hij is afhankelijk van u en als u niet duidelijk spreekt vanwege uw angst voor satan, hoe zal Jezus Christus Zijn kracht dan openbaren aan deze generatie?’¹⁰⁶

5. Genezing door gebruik van sacramenten of voorwerpen (F. MacNutt, O. Roberts).

Volgens de katholieke Francis MacNutt zit er kracht in de sacramenten: ‘Herhaaldelijk hebben mensen mij verteld van genezingen die zij gedurende het sacrament der Zalving ontvingen, terwijl zij die tijdens voorgaande gebeden om genezing niet hadden ontvangen, dus moeten we erkennen dat er een werkelijke kracht in het sacrament werkzaam is’.¹⁰⁷ Hij noemt een aantal andere ‘herontdekte zegeningen’, waarin voorwerpen voor genezende doeleinden gezegend worden, zoals:

- een zegening van de penning van de Heilige Benedictus ‘voor gezondheid van lichaam en geest’, specifiek voor de Benedictijnen;
- een zegening van water voor genezing, ter ere van de Heilige Vincentius a Paulo, specifiek voor de Vincentijnen.

Het spreekt vanzelf dat deze ‘heiligen’ worden aangeroepen in het gebed.¹⁰⁸

Wimber citeert Augustinus, wanneer hij de tekenen en wonderen in de kerkgeschiedenis beschrijft:

‘De waarheid is dat ook vandaag wonderen worden verricht in de naam van Christus, soms door zijn de sacramenten en soms door de voorbede van de relikwieën van zijn heiligen’.¹⁰⁹

Niet veel verschil is er met de manier waarop Oral Roberts genezing belooft door middel van ‘heilige’ voorwerpen.

In een artikel in *Media Spotlight*¹¹⁰ is te lezen hoe hij genezing belooft aan de lezers van ‘persoonlijke’ computerbrieven, waarin een flesje water van de ‘River of Life’ op de Oral Roberts universiteit is bijgesloten. God heeft Oral wonderen beloofd, als de lezer de volgende stappen gehoorzaam opvolgt: als hij gelooft dat God hem zal genezen, moet hij zich zalven met het water uit het flesje, op het moment dat de dienst op de universiteit wordt gehouden, én hij moet geld sturen als ‘geloofszaad’. Een maand later stuurt Oral ‘gebedskleding’ met hetzelfde doel.

Verschillende charismatische groepen geven cursussen waarin alle christenen kunnen leren zieken te genezen (Wimber, de Hunters, Howard). Wimber geeft bijvoorbeeld genezingsseminars voor protestanten, katholieken en orthodoxen.¹¹¹

Het genezen van zieken wordt gezien als een vaardigheid, die men aan kan leren. 'Het leren bidden voor zieken is als het leren fietsen.'¹¹² Er wordt geleerd dat iedereen de gave van genezing heeft.¹¹³ Het is een leerproces van vallen en opstaan, waarin het succespercentage kan groeien. Zo schrijft C.H. Kraft dat hij na de cursus van Wimber vijftig procent succes haalt.¹¹⁴ Naarmate het meer in de praktijk wordt toegepast, behaalt men meer succes, aldus Kraft. Zo heeft Wagner al bijna honderd procent succes in het bidden voor verlenging van benen.¹¹⁵

Het leren ontvangen van 'woorden van kennis', waarbij de Heilige Geest gevraagd wordt om 'te komen' is meestal het begin van deze praktijken. De meest fundamentele vaardigheid is volgens Wimber de openheid voor de Heilige Geest, '...jezelf ontleiden en zijn kracht en leiding ontvangen'.¹¹⁶ Een 'zware atmosfeer' is het eerste teken dat de 'Heilige Geest gekomen' is.¹¹⁷ Zijn komst blijkt uit emotionele en fysieke verschijnselen zoals het 'rusten in de geest', huilen, schudden, beven, enz.¹¹⁸ Wimber beschrijft het voorbeeld van een episcopale priester die tijdens een eucharistieviering de Heilige Geest uitnodigt te komen. In de komende maanden ervaren velen een 'geestelijke vernieuwing'. Bij een tweede maal vallen mensen op de grond, beven en worden genezen.¹¹⁹

Een andere katholiek, die tijdens een seminar van Wimber heeft geleerd te bidden 'Moge de heilige Geest en het Koninkrijk van God over u komen', bidt dit tijdens een inwijdingsdienst voor een diaken. De man begint te beven en wordt op dat moment van migraine genezen.¹²⁰

Wimber ervaart gewoonlijk een tinteling in zijn handen wanneer hij een bevel tot genezing uitspreekt. Soms voelt hij iets als een elektrische stroom uit zijn handen komen, die hij voor een 'zalving van de Geest' houdt (dit trillen is al bekend onder de naam 'wimberen'). Hij voelt ook pijn of hitte in zijn lichaam op een plek die overeenkomt met die waar de persoon voor wie hij bidt, pijn heeft.¹²¹

Wimber meent dat gaven worden ontvangen om ze 'weg te geven': hij legt anderen de handen op en bidt dat zij ook gaven ontvangen op die manier. 'Door het proces van het weggeven van de gaven worden de gaven verrijkt en sterker gemaakt'.¹²² Trainers van genezingscursussen zijn volgens hem 'gemachtigd om goddelijke genezing aan anderen door te geven'. God gebruikt de gebeden en handoplegging van trainers om anderen 'te zalven voor genezing'.¹²³

Verder heeft hij gemerkt dat iedereen die effectief is in het bidden om genezing, in tongen spreekt.¹²⁴ Hij onderscheidt 'vijf scholen van goddelijke genezing', waaronder het 'liturgisch sacramentele model', dat in de anglicaanse en rooms-katholieke kerk wordt gebruikt.¹²⁵

2.5.2. Gave van de Geest?

Bij het handen opleggen is er meestal sprake van een hittestroom, die op elektriciteit lijkt. Door deze energie worden zieken genezen. Het gaat om het contact van de zieke met deze kracht. Soms hoeft er zelfs niet eens meer bij gezegd te worden 'in Jezus' naam', zoals bijvoorbeeld bij Hagin (de wet van aanraking en overdracht). De Hunters zeggen over de genezing van een zieke: 'hij had een punt van contact nodig'.¹²⁶

Deze noodzaak van contact bijoverdracht van een kracht is ook bekend bij het spiritisme (zie ook 2.3.2.). Seibel geeft enkele voorbeelden.

Harry Edward, de beroemdste genezer van Engeland, verklaarde dat de geesten van gestorven mensen door zijn handen werkten. Op de vraag, hoe hij en de patiënt het genezingsproces waarnemen, antwoordt hij: 'Vooral warmte - daar waar men de hand oplegt. Zowel de genezer als de patiënt voelen dat. Er moet zich daarbij de een of andere energieomzetting afspelen'.

Over de in Duitsland werkzame genezer Starczewski is geschreven: hij geneest ziekten niet zelf, maar als medium met behulp van een bijzondere kosmische stralenkracht, een gebundelde warmte, die door zijn handen stroomt, als medium van geesten uit het verleden, zegt hij'.¹²⁷

Bij Agnes Sanford is de relatie met het spiritualisme, de vrome verbondenheid met de geesten van doden, duidelijk zichtbaar.

In haar boek over de gaven van de Geest schrijft ze: 'Bij het spreken in tongen wordt nu deze macht, die in het onbewuste van alle mensen verborgen ligt (...) tot leven geroepen, zodat het onbewuste contact kan maken met het onbewuste van een ander, die ergens op deze aarde leeft, of met iemand, die vroeger heeft geleefd of in de toekomst pas zal leven...'¹²⁸ Ook zij voelt een krachtstroom door haar lichaam gaan.¹²⁹ Het is duidelijk dat zij aan degene die zij de handen oplegt, deze genezingsgave doorgeven kan (zie 2.3.1.). Niet elke energiestroom die door middel van handopleggen wordt doorgegeven is dus 'van God'. Zelfs wanneer de handen niet worden opgelegd, kan er sprake zijn van een hittestroom, een soort elektrisch licht uit de handen (bijvoorbeeld bij de Hunters). Bij een aantal personen is het dezelfde energiestroom, waardoor de 'doop in de geest' wordt ontvangen.

Het is bedenkelijk dat deze 'genezingsgave' even goed werkt bij katholieke genezers, zoals MacNutt. Ondanks de leer, die in strijd met de Bijbel is, werkt de genezing. De vraag is of dit nog een werk van Gods Geest kan zijn! De genezer werkt op dezelfde manier als een medium, die een kracht doorgeeft.

Het is verder opmerkelijk dat de mensen die door zo'n kracht worden genezen niet altijd wedergeboren christenen zijn, en ook niet door de krachtige aanwezigheid van 'de Heilige Geest' ervaren dat ze zondaar zijn en de verlossing in Christus nodig hebben.

Zo stelt K. Kuhlman aan een genezen vrouw de vraag: 'Geloofst u in Jezus?' 'Nee, ik ben boeddhist'. Een ongeveer twintigjarige jongeman vraagt ze: 'Ben je een christen?' 'Nee, ik ben atheïst'. 'Wil je niet in Jezus geloven, nu Hij je vrouw genezen heeft?' Er volgt een lang stilzwijgen. Na lang aandringen van Kathryn zegt hij tenslotte: 'Ik wil het proberen'.¹³⁰

Tijdens een andere dienst geneest een katholieke non van een tumor in haar been. Op het podium gekomen vraagt ze om de 'vervulling met de Geest', valt op de grond voordat Kathryn haar aanraakt, en spreekt in tongen.¹³¹ Nergens blijkt dat ze zich bekeerd heeft tot de Here Jezus als Verlosser van haar zonden. Kathryn Kuhlman heeft zelfs graag een groep katholieke priesters en nonnen (het liefst in uniform) op het podium om haar heen.¹³²

Wanneer een joods meisje geneest, grapt ze dat de rabbi haar nu zal vragen genezingsdiensten in een synagoge te houden.¹³³

Ondanks al deze genezingen 'van de Geest' zijn zelfs de vaste medewerkers van Kuhlman niet geestelijk, schrijft Buckingham.¹³⁴

Wanneer de Heilige Geest aanwezig was, heeft Hij blijkbaar alleen maar lichamen aangeraakt en geen harten vernieuwd.

Is dit in overeenstemming met de manier waarop we Gods Geest in de Bijbel zien werken? Waarom moeten bijvoorbeeld benen worden verlengd - een gave die vrij makkelijk lijkt te kunnen worden ontwikkeld (Derek Prince, Peter Wagner en de Hunters hebben deze gave) - en tanden aangroeien¹³⁵ zonder dat er een werk van de Geest merkbaar is, waarbij ongelovigen inzien dat ze zondaar zijn en het verlossingswerk van Christus nodig hebben? Is het bovendien in overeenstemming met Gods woord dat God Zich moet bewijzen met tekenen en wonderen om mensen te laten geloven?

Enkele bijbelplaatsen in verband met Goddelijke genezing zullen hieronder behandeld worden. Doel is niet om een volledige uiteenzetting over dit onderwerp te geven, maar om een denkproces op gang te brengen. Hopelijk wordt duidelijk dat de plaats van (Goddelijke) genezing, zoals die in de Bijbel voorkomt, vaak niet overeenstemt met hoe men in charismatische kringen daarover denkt.

John Whitcomb zegt dat in de hele geschiedenis van de Bijbel wonderen zeldzaam zijn. Zelfs Johannes de Doper doet geen wonderen, hoewel hij de grootste profeet genoemd wordt (Joh. 10:41). Jezus zelf, de Zoon van de levende God, doet geen enkel wonder in Zijn eerste dertig jaren op aarde. De tekenen die Hij daarna doet, en die voor ons zijn opgeschreven, hebben tot doel 'dat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij, gelovende, het leven hebt in Zijn naam' (Joh. 20:31). Wanneer mensen vóór en na hun genezing boeddhist of katholiek blijven, is dit doel dus niet bereikt.

Uit het boek Handelingen blijkt ook niet dat het zien van wonderen vele gelovigen tot gevolg heeft. God zegt tegen Paulus dat Hij in Korinthe veel volk heeft (Hand. 18:10). We lezen echter nergens van een wonder. Er staat dat hij elke sabbat in de synagoge besprekingen houdt om joden en Grieken te overtuigen dat Jezus de Christus is (Hand. 18:4,5). Gods opdracht is: 'Spreek' (18:9) (en niet: 'Genees').

Paulus woont anderhalf jaar in de stad om hun het woord Gods te leren. Ook 1 Kor. 2 spreekt niet van wonderen, maar van een *prediking* met betoon van geest en kracht (vers 3,4). Paulus wijst erop dat zijn uiterlijk zwak schijnende woorden in de kracht van de Geest zijn.

Wanneer we in Hand. 13:4-12 lezen van een wonder (de tovenaars Barjesus wordt blind), heeft dit slechts tot gevolg dat één persoon gelooft: de landvoogd, 'zeer getroffen door de leer des Heren' (en niet door het wonder). Wanneer in Hand. 16 een waarzeggende geest wordt uitgedreven, komt er niemand tot bekering.

Later worden Paulus en Silas uit de gevangenis bevrijd door een machtig werk van God. Alleen de gevangenebewaarder en zijn familie bekeren zich. Het is niet alleen het wonder, waardoor hij zich bekeert. Dit is eerder een aanleiding voor hem om op de woordverkondiging van Paulus in te gaan, met als gevolg dat hij tot geloof komt en zich laat dopen (16:31-34). Op Malta wordt Paulus op wonderlijke wijze gered (28:1-8). De inlanders die het zien verafgoden hem, en niemand bekeert zich. Daarnaast lezen we in Handelingen vaak dat mensen tot geloof komen wanneer er 'alleen maar' gepreekt wordt! Zo bekeert zich in Ikonium een grote menigte als gevolg van de prediking (14:1). Hetzelfde gebeurt in Thessaloniki (17:1-4). Bijzonder kenmerkend is het dat in Berea velen tot geloof komen, weliswaar niet door tekenen en wonderen, maar doordat zij dagelijks de Schriften nagingen (17:10-12).

Eén van de teksten, die wordt aangehaald voor genezing van zieken is Joh. 14:12 waarin Jezus belooft dat wie in Hem gelooft grotere werken zal doen. De vraag is nu wat met deze 'grotere werken' wordt bedoeld. Charismatici menen dat het gaat om (genezings-)wonderen. Uit Marc. 6:5-6 is echter op te maken dat het genezen van zieken het minste was, dat Jezus kon doen in Nazareth: 'En Hij kon daar geen enkele kracht doen; alleen genas Hij enige zieken door handoplegging. En Hij verwonderde Zich over hun ongelooft'.

De belofte in Joh. 14:12 geeft Jezus één dag voor Hij stierf. De discipelen hadden toen al tekenen gedaan, zelfs doden opgewekt (Matt. 10:8). Nu zegt Hij 'wie in Mij gelooft, de werken, die Ik doe, zal hij ook doen, en grotere nog dan deze, *want Ik ga tot de Vader*'. Whitcomb zegt hierover: 'Zijn werk was de weg te banen voor een groter werk door het vergieten van Zijn bloed en Zijn opstanding uit de dood. Door Zijn verzoenende dood en opstanding maakte Hij het mogelijk voor ons - Zijn discipelen - om het grotere werk te doen: de openbaring van God aannemen, het ware evangelie van Jezus Christus, en deze boodschap verkondigen tot aan de einden der aarde'. Wanneer een zondaar de boodschap van het evangelie hoort en door Gods Geest tot geloof komt, gebeurt er een wonder: hij komt tot eeuwig leven. Wanneer Gods Geest inwoning maakt, wordt hij een lid van het lichaam van Christus, voor eeuwig behouden. Dit wonder is groter dan de tijdelijke, fysieke genezingen of tekenen.¹³⁶

Als bewijs voor de opdracht tot genezing worden Matt. 10:8 ('Geneest zieken, wekt doden op, reinigt melaatsen, drijft boze geesten uit') en Luc. 10:9 ('Geneest de zieken die er zijn, en zegt tot hen: Het Koninkrijk Gods is nabij u gekomen') aangehaald. Uit de context blijkt echter dat deze opdracht aan de (zeventig) discipelen van Jezus gegeven wordt vóór Golgotha. Het is bovendien alleen met betrekking

tot het volk Israël gezegd. In het zendingsbevel van Matt. 28 wordt deze genezingsopdracht niet herhaald. Deze opdracht geeft Jezus na Zijn opstanding en heeft betrekking op de gehele wereld.

Gods raadsbesluit voor de gemeente staat verder in de brieven en niet in de evangeliën (de gemeente wordt slechts driemaal genoemd in de vier evangeliën: Matt. 16:18, Matt. 18:17, Joh. 10:16). We kunnen niet zomaar teksten uit de evangeliën op de gemeente van nu toepassen. In de brieven, die voor de gemeente zijn geschreven, wordt geen enkele keer aanbevolen om zieken te genezen.

Ook bij de evangelieverkondiging van de apostelen wordt de toehoorders steeds weer vergeving van zonden aangeboden, en niet genezing van ziekten beloofd.

Er is één geschiedenis in de Bijbel, waar iemand om wonderen vraagt om mensen te waarschuwen: Luc. 16:19-31. De rijke man wil Lazarus laten opstaan uit de doden in de hoop dat zijn broeders zich zouden bekeren. Hij krijgt ten antwoord: 'Zij hebben Mozes en de profeten, naar hen moeten zij luisteren (...) Indien zij naar Mozes en de profeten niet luisteren, zullen zij ook, indien iemand uit de doden opstaat, zich niet laten gezeggen' (vers 29, 31). Niet de wonderen, maar Gods woord moet de mensen overtuigen. De joden volgen Jezus om de tekenen die Hij aan zieken verricht (Joh. 6:2). Dit blijkt onvoldoende. Jezus zegt hun vervolgens dat zij niet door die tekenen tot Hem kunnen komen, maar alleen als de Vader trekt (Joh. 6:44). Vele discipelen vinden deze rede hard en verlaten Hem (6:6-66).

Ook de duivel kan grote tekenen en wonderen doen. Wanneer er gesproken wordt over de eindtijd, worden de gelovigen gewaarschuwd voor de tekenen en wonderen die valse profeten zullen doen (Matt. 24:23-27, 2 Tess. 2:9-12) (zie verder 4.3.).

De zegeningen in het Nieuwe Testament zijn vooral geestelijk. Lichamelijke gezondheid wordt niet beloofd, al kan God haar wel schenken. Daarom vinden we enige trouwe, gezegende mannen die ziek zijn:

- Epafroditus is ziek, de dood nabij (Fil. 2:25-27)
- Trofimus is ziek (2 Tim. 4:20)
- Timotheüs is ziek (zwak, 1 Tim. 5:23)
- Paulus vertelt vaak dat hij zwak is (2 Kor. 11:29, 12:9; Gal. 4:13), en door een engel des satans wordt geslagen (2 Kor. 12:7). Het geeft ook te denken dat wij in Handelingen en in de brieven geen uitdrukkelijk voorbeeld vinden van een gelovige die door een wonder genezen wordt. We vinden wel dat enkele gelovigen uit de doden worden opgewekt.

Natuurlijk kunnen we voor zieken bidden. Jak. 5:14-18 geeft de richtlijnen voor de gemeente bij ziekte. Zonden moeten bekend worden, zodat genezing het gevolg kan zijn. Ziekte hoeft echter niet altijd het gevolg van persoonlijke zonden te zijn (Joh. 9:3), al kunnen we ziekte wel zien als gevolg van de zondeval.¹³⁷

Waar genezing echter losgekoppeld wordt van de evangelieverkondiging en het belijden van zonden, wordt de bijbelse gang van zaken verlaten. Mensen die 'tot geloof' komen door de wonderen die ze zien gebeuren hoeven niet overtuigd te zijn door Gods Geest. Zie bijv. de reactie van de schare na de wonderbare spijziging (Joh. 6). Dat de vruchten van deze genezingsbediening de waarheid van Gods Woord steeds meer verlaten wordt hopelijk ook uit de volgende hoofdstukken duidelijk.

Noten

1. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz. 168
2. Dr. K.J. Kraan, Ruimte voor de Geest?, Kok Kampen, 1970, blz. 15
3. Dr. J.-J. Suurmond, Wat is de doop in de Geest?, charismatische informatie, Vuur, z.j., blz. 17
4. Ben Hoekendijk, Gods verlossingsplan, schriftelijke bijbelstudie, deel 1. De doop in de Heilige Geest
5. Wort und Geist, dec. 1973
6. F.D. Bruner, A theology of the Holy Spirit, the Pentecostal Experience and the New Testament Witness, Hodder and Stoughton, London, 1972, blz. 127

7. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz. 189
8. Derek Prince, Het opleggen der handen, Grondslagen van het christelijk geloof, deel 5, Gideon Hoornaar, 1973, blz.26
9. R. Bonnke, Plunder de hel, Complement & his printing, Hoornaar, 1988, blz.65-66
10. ibid blz.222
11. Friesch Dagblad 21 april 1990
12. D. Bennen, Negen uur 's morgens, Gideon Hoornaar, z.j., blz.211
13. F. Rutke, Charismatisch Nederland, overzicht van de ontwikkeling van de Pinkstervernieuwing, Kok Kampen, 1977, blz. 113
14. K. Koch, Speaking in tongues?, Kregel publications Grand Rapids, Michigan 1969, blz.25, 33
15. J. MacArthur jr., The charismatics, a doctrinal perspective, Grand Rapids, Michigan, 1978, blz.178
16. G.F. Rendal, Talen, tongen?, relaas van een eerlijk bijbelonderzoek, Medema, Vaassen, 1984, blz. 17
17. ibid blz.28
18. ibid blz.41
19. ibid blz.64-65
20. ibid blz.77
21. A. Seibel, Gemeinde Jesu- endzeitlich unterwandert? Verlag und Schriftenmission der Ev. Gesellschaft f.D., 1977, blz.55
22. ibid blz.88
23. Prof. dr. W. van 't Spijker, De charismatische beweging, Willem de Zwijgerstichting, Den Haag, 1977, blz.26-27
24. Dr. K. Koch, Die Geistesgaben, Brunnen Verlag Basel, 1986
25. K. Koch, Speaking in tongues, Kregel publications Grand Rapids, Michigan 1969, blz.43
26. B. und K. Koch, Überwundene Starke, Aglasterhausen, 1984, blz. 103-105
27. Prof. dr. P. Beyerhaus, Geisterfüllung und Geisterunterscheidung, die schwarmgeistige Gefährdung der Gemeinde heute, Lorenz Keip Verlag, Berlin, 1977, blz.21-22
28. K. Koch, Okkultes ABC, Brunnen Verlag Basel, z.j., blz.421-423
29. K. Koch, Speaking in tongues, Kregel publications Grand Rapids, Michigan 1969, blz.43-44
30. A. Seibel, Gemeinde Jesu- endzeitlich unterwandert?, blz.98
31. Don Basham, Face up with a miracle, Whitaker house, Springdale, 1975, blz. 133-135
32. ibid blz. 140-141
33. Merlin Carothers, Van kramp naar kracht, Vuur, z.j., blz.44-45
34. ibid blz.50
35. D. Prince, Ontmoeting in Jeruzalem, In de Ruimte, Soest, 1975, blz.32-33
36. ibid blz.42-44
37. Martie Haaijer, Getuigenis, op cassette, z.j.
38. Christianity Today, 14 jan. 1991
39. J. Wimber, Een koninkrijk van kracht, evangelisatie door tekenen en wonderen, Gideon, 1986, blz.49-50
40. ibid blz.80
41. J. Buckingham, Daughter of destiny, Kathryn Kuhlman ... her story, Bridge publishing Inc. 1976, blz.236
42. Barneveldse Krant, 22 nov. 1990
43. Aktie, sept. 1989
44. Telefonische luisterlijn voor zieken van Martie Haaijer, zomer 1990
45. Kein anderes Evangelium, aug. 1984, blz.22
46. F. MacNutt, De macht van het gebed, het gebed als bron van genezing, Novapress Laren, 1978, blz.181
47. J. Buckingham, Daughter of destiny, Kathryn Kuhlman ... her story, Bridge publishing Int. 1976, blz. 113
48. W. Ewin, The pied piper of the pentecostal movement, the spiritual power of the new world order, Bible Baptist Church Nashua, 1986, blz.99
49. Manna, mei 1990, blz.58
50. O. Markmann, Die charismatische Bewegung, Lutherischer Gemeinschaftsdienst Michigan, nov. 1982, blz. 13-16
51. J. Wimber, K. Springer, Een kracht tot genezing, Gideon Hoornaar, 1987, blz.55
52. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz.34
53. Jessie Penn-Lewis, War on the saints, the full text, Thomas E. Lowe, Ltd, New York, 1974, blz. 132-133
54. Visie, 18-24 nov. 1990, blz.24-25
55. F. MacNutt, De macht van het gebed, het gebed als bron van genezing, Novapress Laren, 1978, blz.205
56. J. Wimber e.a., Equiping the saints, special UK edition, fall 1990, blz.30
57. A. J. Russell, Jezus spreekt, deel 1 Gazon, Den Haag, z.j., blz. 185
58. A. Seibel, De Geest der waarheid en de geest der dwaling, Internationale Raad van Christelijke Kerken, Garderen, 1983, blz. 12
59. Els Nannen, De charismatische beweging, uitgeschreven lezing, jan. 1982, Rijswijk, blz. 10-11
60. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz. 187
61. ibid blz. 187-188
62. R. Bonnke, Plunder de hel, Complement & his printing, Hoornaar, 1988, blz. 176
63. C. en F. Hunter, Hoe u de zieken kunt genezen, Goed Nieuws Centrum, Rotterdam, 1987, blz.31-32

64. Kein anderes Evangelium, aug. 1984, blz.22
65. W. Bühne, Spiel mit deur Feuer, Bielefeld 1989, blz. 188-189
66. A. Seibel, Die sanfte Verführung der Gemeinde, 1989, blz.36
67. D. Wilkerson, Het kruis in de asfaltjungle, Gideon Hoornaar, 1979, blz.286
68. World Press Review, maart 1991
69. W.W. Verhoef, Er waait weer wat, de charismatische beweging, Boekencentrum 's Gravenhage, 1974, blz.21
70. Vuur, dec. 1975
71. Vuur, jan. 1976, blz. 13
72. J. Wimber, K. Springer, Een kracht tot genezing, Gideon Hoornaar, 1987, blz.226
73. A. Seibel, Die sanfte Verführung der Gemeinde, 1989, blz.37
74. R.A. Huebner, Pentecost and tongues, Present Truth Publishers, Millington USA, 1971, blz.49
75. Johanna Michaelsen, The beautiful sight of Evil, Harvest House Publishers, 1982, blz. 186
76. Ds. D.B. Dick, Slain in the spirit, Greytown Zuid-Afrika, z.j., blz.3
77. C. en F. Hunter, Hoe u de zieken kunt genezen, Goed Nieuws Centrum, Rotterdam, 1987, blz.205
78. J. Buckingham, Daughter of destiny, Kathryn Kuhlman ... her story, Bridge publishing Int. 1976, blz.231
79. ibid blz.225
80. F. MacNutt, De macht van het gebed, het gebed als bron van genezing, Novapress Laren, 1978, blz. 177
81. Opwekking, jan. 1986, blz.4
82. Ds. D.B. Dick, Slain in the spirit, Greytown Zuid-Afrika, z.j., blz.4-7
83. ibid blz. 10-11
84. R. Maharaj, De goeroe is dood, Internationale Bijbelbond, Culemborg, 1981, blz.247
85. K. Koch, Okkultes ABC, Brunnen Verlag Basel, z.j., blz.179-180
86. K. Koch, Okkultes ABC, Brunnen Verlag Basel, z.j., blz.184-185
87. Ds. D. B. Dick, Slain in the spirit, Greytown Zuid-Afrika, z.j., blz. 13
88. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz. 181
89. J. Howard, Paulus en Job, een doorn in het vlees?, Goed Nieuws Centrum, Rotterdam, 1989, blz.30
90. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz.182
91. Nederlands Dagblad, 5 juni 1990
92. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz. 183
93. Sword & Trowel, 1987, no. 1
94. Watch, april/juni 1990
95. A. Seibel, Die sanfte Verführung der Gemeinde, 1989, blz.57
96. O. Roberts, Oral Roberts, wie is hij?, blz. 97, 101
97. R. Bonnke, Plunder de hel, Complement & his printing, Hoornaar, 1988, blz. 176
98. D. Hunt en T.A. McMatron, The seduction of christianity, spiritual discernment in the last days, Harvest House Publishers, Eugene Oregon 1985, blz. 123136 ('Sjamanisme herleeft')
99. A. Seibel, Die sanfte Verführung der Gemeinde, 1989, blz.67
100. Dr. Paul Yonggi Cho, De vierde dimensie, hoe u uw geloof kunt gebruiken als de sleutel tot een succesvol leven, Houten, 1988, blz.40-41
101. Texe Marrs, Duistere geheimen van de New Age, satans plan voor een één-wereldreligie, Novapress Apeldoorn, 1989, blz. 125
102. Foundation, nov/dec. 1990, blz. 16
103. A. Seibel, Die sanfte Verführung der Gemeinde, 1989, blz.72
104. R. Bonnke, Plunder de hel, Complement & his printing, Hoornaar, 1988, blz.53
105. ibid blz. 103
106. Dr. Paul Yonggi Cho, De vierde dimensie, blz.75
107. F. MacNutt, De macht van het gebed, het gebed als bron van genezing, Novapress Laren, 1978, blz.215
108. ibid blz.218-220
109. J. Wimber, Een koninkrijk van kracht, evangelisatie door tekenen en wonderen, Gideon, 1986, blz. 183
110. Media Spotlight Vol.8 no. 1
111. J. Wimber, K. Springer, Een kracht tot genezing, Gideon Hoornaar, 1987, blz. 146
112. ibid blz. 150
113. C.P. Wagner, Signs and wonders today, the story of Fuller Theological Seminary's remarkable course on spiritual power, Ceation House, Florida, 1987, blz. 117
114. ibid blz. 120
115. J. Wimber, K. Springer, Een kracht tot genezing, Gideon Hoornaar, 1987, blz. 164
116. ibid blz.153
117. ibid blz.182
118. ibid blz.154
119. ibid blz.183
120. ibid blz.180

121. ibid blz.173
 122. ibid blz.161
 123. ibid blz.164
 124. ibid blz.172
 125. ibid blz.233
 126. C. en F. Hunter, Hoe u de zieken kunt genezen, Goed Nieuws Centrum, Rotterdam, 1987, blz.42
 127. A. Seibel, Die sanfte Verführung der Gemeinde, 1989, blz.51
 128. A. Sanford, The healing gifts of the Spirit, James Ltd, 1986, blz. 138
 129. A. Sanford, The healing light, Macalester Park Publishing Company, 1988, blz.84
 130. K. Koch, Okkultes ABC, Brunnen Verlag Basel, z.j., blz. 178
 131. J. Buckingham, Daughter of destiny, Kathryn Kuhlman ... her story, Bridge publishing Inc. 1976, blz.40-41
 132. ibid blz.221
 133. ibid blz.237
 134. ibid blz.272
 135. C. P. Wagner, The third wave of the Holy Spirit, encountering the power of signs and wonders today, Servant publications, Michigan, 1988, blz.96
 136. P. Masters, J.C. Whitcomb, The charismatic phenomenon, The Wakeman Trust, London, 1989, blz.23-24
 137. W. Bühne, Spiel mit dem Feuer, Bielefeld 1989, blz. 184

3. DE GEEST DER WAARHEID EN DE GEEST DER DWALING

3.1. Een passief kanaal van God?

Bij veel van de besproken verschijnselen binnen de charismatische beweging lijkt het of degene die zo 'door God gebruikt' wordt in mindere of meerdere mate een passief 'kanaal van God' moet zijn.

Enkele gegevens uit wetenschappelijk onderzoek in verband met deze vorm van passiviteit zijn interessant.

Twee beroemde hersenonderzoekers, John Eccles en Wilder Penfield hebben een hypothese ontwikkeld, die het waarschijnlijk maakt dat er naast de zichtbare, materialistische wereld nog een onzichtbare is. Onze hersenen zijn te vergelijken met een machine, die wordt bediend door een onzichtbaar wezen, dat Eccles het 'zelf' noemt. Onze hersenen kunnen zelf niet denken, maar worden ervoor gebruikt. Wat in werkelijkheid denkt, is een onzichtbaar wezen, dat zijn hersenen als een machine bedient. Ons 'ik' denkt door middel van de hersenen. Niet alleen mijn geest, maar ook een andere geest kan dus mijn hersenen bedienen. Wanneer de mens er zelf vanaf ziet door zich in een toestand van passiviteit te verplaatsen, dan zal een andere geest zich van dit orgaan kunnen bedienen. Met dit feit hangen volgens Seibel dwanggedachten samen. Mensen krijgen gedachten, voorstellingen, ingevingen tegen hun wil in. Vooral bekeerde drugsverslaafden worden aanvankelijk nog door 'flash backs' geplaagd.

Zo verlangt een hypnotiseur en een spiritist dat men zich passief overgeeft aan de wil of geest van een ander. Een hypnotiseur kan niets uitrichten wanneer men hem bewust weerstaat.¹

In charismatische kringen meent men vaak dat de Heilige Geest zich van de mens als een medium moet bedienen, en dat Hij rechtstreeks tot hem spreken wil. De mens is slechts een 'leeg vat', een kanaal van God. Het verstand en soms de eigen wil moeten worden uitgeschakeld, om God door de gelovige heen te laten werken of spreken.

Carothers schrijft bijvoorbeeld: 'Alles wat ik te doen had, was mij in de aanwezigheid van God te ontspannen, *niets te denken* en mijn mond in geloof te openen om uit te spreken wat God mij ingaf'.²

Bij Wimber lijkt het ontvangen van de boodschappen op dezelfde manier te werken, wanneer hij schrijft: 'De meest fundamentele vaardigheid die voor de dienst der genezing vereist is, is openheid voor de Heilige Geest, *jezelf ontledigen* en zijn leiding en kracht ontvangen'.³

In 'Jezus spreekt' wordt een oproep tot passiviteit gedaan: 'Je moet je hart tot zwijgen brengen en al je *zintuigen uitschakelen* voordat je zo afgestemd bent, dat je hemelse muziek kunt ontvangen. Je vijf

zintuigen zijn je communicatiemiddelen met de stoffelijke wereld, de schakels tussen het werkelijke leven van je geest en de materiële verschijnselen om je heen, maar als je gemeenschap in de Geest wenst, moet je elke verbinding met hen verbreken. Zij zullen geen hulp zijn, maar een belemmering'.⁴

Martie Haaijer gelooft dat God werkt als de mens tijdens het 'rusten in de geest' is uitgeschakeld (2.4.1.).

Larry Christenson schrijft: 'Het bidden om leiding begint met wachten. U verschijnt voor de Heer, en komt tot rust. Er is geen activiteit, maar veeleer passiviteit. U probeert te horen'.⁵

Wanneer de mens passief wordt, geeft hij de controle over aan een ander. Ouweneel zegt: 'Er is misschien weinig dat het geestelijk leven van de christen zozeer bedreigt als passiviteit. We zouden anderszinds passiviteit met recht één van de voornaamste hoofdwetten van occultisme en mysticisme kunnen noemen! (...) de invloed van de satan in het leven van de mens (ook de gelovige) is evenredig met de mate van passiviteit in het leven'.⁶

Penn-Lewis noemt in *War on the saints* passiviteit de belangrijkste oorzaak voor misleiding en gebondenheid bij christenen. De gelovige 'geeft zich over aan God', en valt daarbij in een passiviteit waarin het boze geesten mogelijk wordt hem te misleiden, en elk deel van zijn wezen te bezitten dat passief is geworden.⁷

Wanneer de satan openbaringen geeft is er sprake van een verlies van zelfcontrole door passiviteit, en een terughouden van het gebruik van de wil en andere vermogens.⁸

T. Marrs schrijft: 'De meest gebruikte methode van New Age om contact te maken met satan en zijn demonen is de praktijk van meditatie. Nu moet New Age meditatie niet verward worden met datgene wat in de Bijbel beschreven wordt. Het is Gods bedoeling dat wij de leiding van Zijn Heilige Geest zoeken door actief te mediteren over Zijn woord en door gebed. In tegenstelling hiermee houdt de New Age meditatie juist een leegmaken van ons denken in, zodat geesten worden uitgenodigd die niet uit God zijn'.⁹

Deze geest kan de naam 'Jezus' of 'Heilige Geest' hebben. New Age leraars geven beginnelingen instructie om hun denken geheel leeg te maken en de 'Presentie' binnen te laten. Deze 'Presentie', die de naam van Jezus of Heilige Geest kan hebben, wordt nu hun persoonlijke goeroe, hun innerlijke geestsgids.

Zo kiest Johanna Michaelsen op een New Age cursus voor een gevisualiseerde Jezus als haar 'persoonlijke counselor'. Deze is eerst vriendelijk en liefdevol voor haar. Hij geeft haar soms gevoelens van grote vreugde, waardoor zij denkt dat God haar gebeden beantwoordt. Later toont deze demon zijn ware karakter. Wanneer ze 1 Joh.4:1 toepast op deze gevisualiseerde Jezus is hij plotseling verdwenen, en ontdekt ze dat deze verschijningen niet uit God zijn geweest.¹⁰

3.2. Binnenkomst van een dwaalgeest

Er kan sprake zijn van verschillende mate van passiviteit. Zo kan het begin zijn dat men zijn tong overgeeft aan de controle van een andere geest.

Aanhangers van de charismatische beweging geloven dat wanneer ze in tongen spreken, de Heilige Geest door hen heen spreekt. Zij halen hierbij 1 Kor. 14 aan.

Spiros Zodhiates schrijft hierover: 'We merken ook op dat de term 'Heilige Geest' niet voorkomt in samenhang met het spreken in tongen in 1 Kor. 14. Wanneer de woorden 'geest' of 'geesten' voorkomen in dit hoofdstuk, verwijzen ze altijd naar de geest van de mens (...) Er is geen vermelding van dit fenomeen in een andere Nieuwtestamentische gemeente. Paulus introduceert het ook niet in zijn brieven. Als dit het onmisbare bewijs van geestelijk zijn en de vervulling met de Geest was, zouden we zeker verwachten dat hij alle gelovigen zou aandringen om voor deze gave te bidden. In plaats daarvan probeert hij het zoveel mogelijk af te zwakken onder de Korintiërs'.¹¹

Van de vier verzen over het spreken in tongen in 1 Kor. 14:4, 5, 18 en 39 zijn er drie, die een 'maar' bevatten: Paulus wil de praktijken van het tongen spreken in de gemeente in Korinthe beperken. Hij ziet liever het gebruik van gaven van de Geest die tot stichting van de gemeente zijn. Charismatici geloven dat wanneer ze in tongen spreken, dit tot hun eigen opbouw is. Ze gebruiken 1 Kor. 14:4 om het privé in tongen bidden te rechtvaardigen: 'Wie in een tong spreekt, sticht zichzelf'. Volgens Whitcomb behandelt Paulus hier de fout die gemaakt wordt, wanneer een tong niet wordt vertaald voor de rest van de gemeente. Hij zegt herhaaldelijk dat een tong een boodschap voor de gemeente moet hebben (vers 5 'Wie profeteert, is meer dan wie in tongen spreekt, tenzij hij het ook uitlegt, zodat de gemeente stichting ontvangt'). Het woord 'stichten' heeft in het Grieks de betekenis van opbouwen, en wordt gebruikt in een context die met het leren van een waarheid te maken heeft. Het betekent dat het verstand wordt opgebouwd (zie Rom. 14:19, 15:2; 1 Kor. 8:1, 10:23, 14:3, 12; 2 Kor. 10:8, 12:9, 13:10; Ef. 4:12-16; 1 Tess. 5:11; 1 Tim. 1:4-5). Het feit dat degene die in tongen spreekt erdoor gesticht wordt (in zijn verstand wordt opgebouwd) betekent volgens Whitcomb dat hijzelf de betekenis van het spreken in tongen moet verstaan.

Charismatici denken verder dat Paulus in 1 Kor. 14:13-14 het idee goedkeurt dat iemand in een tong spreekt zonder dat hij het begrijpt: 'Derhalve moet hij, die in een tong spreekt, bidden, dat hij het moge uitleggen. Want indien ik bid in een tong, bidt mijn geest wel, maar mijn verstand blijft onvruchtbaar'. Er is voor de gelovige geen sprake van een 'leeg' verstand, omdat het verband altijd is betrokken in geestelijke zaken (1 Kor. 14:15). Paulus maakt juist duidelijk dat de boodschap begrepen moet worden door de gemeente, zodat de ander erdoor gesticht kan worden (vers 17).¹²

De boodschap van Paulus is dat het verstand niet moet worden uitgeschakeld in de gemeente! 'Bidden in de geest', zoals charismatici vaak het spreken in tongen aanduiden, heeft bij Paulus geen plaats in de gemeente wanneer er niemand door in zijn verstand wordt opgebouwd.

De mogelijkheid bestaat dat men zijn tong heeft overgegeven aan de controle van een geest (zie de voorbeelden in 2.1.).

Seibel trekt een vergelijking tussen charismatische praktijken, waarin men de overtuiging heeft dat de Geest in en door een christen bidt en spreekt, en die van een medium.

Arnold Bittlinger, de vader van de charismatische beweging in Duitsland schrijft in zijn boek *Glossolalia*: 'Vele christenen ervaren dat 'het' constant aan het bidden is in hen - zelfs wanneer ze stil zijn of hun gedachten bezig zijn met werk'.

Yonggi Cho vertelt over zijn 'geestesdoop': 'Mijn tong en lippen begonnen te spreken. Ik probeerde op te houden, maar het scheen alsof een andere persoon hen controleerde...'. Niet meer hijzelf, maar een ander heeft de controle over zijn tong. Dit is kenmerkend voor het werk van een valse geest. De Heilige Geest werkt uit dat ik zelf bid en spreek. Hij zal dit niet voor me doen, omdat God nooit luiheid of passiviteit stimuleert. Nog duidelijker is de controle door een boze geest bij de Franse mystica madame Guyon. Kurt Hutten schrijft hoe ze in haar autobiografie het volgende meedeelt:

'Ik schrijf niet uit mijn geest, maar door de innerlijke geest. Grijp ik een pen, dan weet ik geen woord van wat ik schrijven zal; en ook na afloop weet ik niet wat ik geschreven heb. Het vloeit - in stromen van innerlijk licht - als het ware uit de diepte tevoorschijn, en nam niet de weg via mijn hoofd. De snelheid waarmee ik schreef was zo groot, dat mijn arm opzwol en helemaal stijf werd (...) Ik schreef dag en nacht ononderbroken, waarbij de hand nauwelijks de dicterende geest bij kon houden'.¹³

In het boek van de spiritistenloge in Zürich *Contact met de geestenwereld* wordt onder het opschrift 'opleiding tot medium' het volgende gezegd op de vraag hoe men een medium wordt:

'Hij begint met een kort gebed, leest dan een kort stukje uit de Heilige Schrift, en denkt na over hetgeen hij gelezen heeft. Dan houdt hij (volgens de richtlijnen) met zijn hand een potlood op een stuk papier dat voor hem ligt, en wacht zonder enige geestelijke inspanning af. Als hij aangedreven wordt om ingevingen op te schrijven, die hem met grote duidelijkheid ingegeven worden, dan moet hij ze

opschrijven. Als zijn hand door een vreemde kracht wordt bewogen, dan moet hij zich daaraan overgeven'.¹⁴

Wat is het verschil tussen de manier waarop deze mediums boodschappen door krijgen, en de manier waarop bijvoorbeeld zuster Burlie (zie 1.2.2) meent boodschappen 'van de Heer' te ontvangen?

3.3. Controle door een dwaalgeest

Bij toenemende passiviteit kan een valse geest de mens steeds meer controleren. De Heilige Geest bewerkt daarentegen zelfcontrole, zelfbeheersing. Juist in het hoofdstuk over de Geestesgaven wordt uitdrukkelijk verklaard dat 'de geesten van de profeten de profeten onderworpen zijn' (1 Kor. 14:32). Bij het zogenaamde 'rusten in de geest' gebeurt het tegendeel. De mens verliest de controle over zichzelf en kan soms urenlang niet meer uitvoeren wat hij zelf wil.

Demos Shakarian, de stichter van de FGBMFI, voelt een sterke kracht die hem op de grond duwt, wanneer hij de 'geestesdoop' ontvangt. In zijn boek *The happiest people on earth* beschrijft hij dit als volgt: 'Ik zakte op de grond en lag daar op mijn rug, absoluut hulpeloos, niet in staat op te staan en naar bed te gaan'.¹⁵

Bij nog grotere invloed vanuit de duisternis kan de vreemde geest zelfs de ziel van de mens, zijn 'ik' uit zijn lichaam trekken. Men noemt dit 'excursie van de ziel'. Het is een bekend fenomeen uit het occultisme en spiritisme. Het Tibetaanse dodenboek staat vol met zulke verslagen. Op hetzelfde vlak liggen sterfervaringen, die door Elisabeth Kübler-Ross en Raymond Moody wereldwijde publiciteit gekregen hebben. Raymond Moody hoorde altijd een stem, die hij voor goddelijk hield. Het vertrouwde horen van een stem wordt in het spiritisme aangeduid met 'control spirit' (geleidegeest). Kubler-Ross heeft verschillende zielsexcursies meegemaakt, en weet van ten minste drie van dergelijke geestesgidsen te vertellen.¹⁶

Deze uittreding van de ziel, waarbij men zichzelf ziet liggen en het idee heeft ergens in de ruimte boven zijn lichaam te zweven, vindt men ook in christelijke literatuur. Opnieuw zijn het de charismatici die deze occulte fenomenen als goddelijke geesteswerkingen classificeren.

Zo maakt Demos Shakarian dit mee, wanneer hij een visioen krijgt, dat resulteert in de stichting van de FGBMFI:

'En toen was het visioen voorbij. Ik merkte hoe ik op aarde terugkeerde. Onder mij was Downey in Californië. Daar was ons huis. Ik kon mezelf zien, knielend...'

Roland Buck, aan wie we het boek *Ontmoetingen met engelen* te danken hebben, ziet zichzelf na terugkeer uit de zogenaamde troonzaal van God van achter over zijn bureau gebogen zitten. Ook Kathryn Kuhlman had zulke ervaringen.¹⁷

Oral Roberts besluit net zolang in gebed te blijven tot God (na twaalf jaar zwijgen) weer spreekt. Hij voelt dan hoe hij door een vreemde kracht naar een andere wereld wordt getrokken, waarin hij het contact met het lichamelijke verliest. Hierna hoort hij een bevelende stem, die hem zegt wat hij moet doen. 'Had iemand mij gevonden, hij zou gedacht hebben dat ik dood was, want er was geen beweging van mijn natuurlijk lichaam'.¹⁸ Morris Cerullo ervaart hoe hij op zijn vijftiende, niet lang na zijn bekering, uit zijn lichaam wordt getrokken. Hij wordt door de 'Geest van God' terneer geworpen. Hierna wordt zijn geest uit zijn lichaam getrokken en wordt hij 'meegevoerd naar de hemel'. De visioenen die hij krijgt 'in de hemel' zijn uitvoerig beschreven in *Een jood komt tot Jezus*.¹⁹

Fillatre, een Franse voorganger die een tijdlang in charismatische groepen heeft verkeer, schrijft dat hij in die tijd ook verschillende keren zielsexcursies heeft meegemaakt. In Normandië maakt hij in 1984 'de levitatie door de Heilige Geest' mee.²⁰ De toevoeging 'door de Heilige Geest' is niet meer dan misleidend.

Onder levitatie verstaat men het omhooggaan en in de lucht zweven door een onzichtbare macht. Het komt voor bij mediums, maar ook in huizen waar spiritisme bedreven is. Dennis Bennett vermeldt hoe de kracht en heerlijkheid van God een keer een evangelist een paar voet boven de grond optilde voor de ogen van de gemeente.²¹

In plaats van dat de christen zich aan God heeft overgegeven, geeft hij de controle over aan boze geesten. Penn-Lewis noemt een aantal misvattingen bij christenen waardoor boze geesten de kans krijgen voor hun misleidingen. Een aantal van deze gedachten die tot passiviteit leiden is:

- ‘Christus leeft in mij’, dat wil zeggen ik leef niet meer, ik heb mijn persoonlijkheid verloren, Gal. 2:20.
- ‘God werkt in mij’, dat wil zeggen ik hoef niet meer te werken, alleen me over te geven en te gehoorzamen, Fil. 2:13.
- ‘God wil in plaats van ik’, dat wil zeggen ik moet mijn eigen wil niet meer gebruiken.
- ‘God is de enige die oordeelt’, dat wil zeggen ik moet mijn eigen beoordeling niet gebruiken.
- ‘Ik heb de gezindheid van Christus’, dat wil zeggen ik moet mijn eigen verstand niet gebruiken, 1 Kor. 2:16.
- ‘God spreekt tot mij’, dus ik moet niet denken of redeneren alleen maar gehoorzamen aan wat Hij me zegt te doen.
- ‘Ik wacht op God’ en ‘Ik moet niet handelen voordat Hij me ertoe beweegt’.
- ‘God openbaart Zijn wil aan mij door gezichten’, dus ik hoef geen beslissingen te nemen en mijn eigen verstand en geweten te gebruiken.
- ‘Ik ben met Christus gekruisigd’, daarom ‘ben ik dood’ en moet ik dit in praktijk brengen, wat ik opvat als passief zijn in mijn gevoelens, denken, enz.²²

De christen wordt op die manier tot een robotachtige machine gemaakt, en verliest zijn eigen persoonlijkheid. Hij geeft zijn bewustzijn van persoonlijke behoeften, verlangens, wensen, enz. op om zich alleen nog bewust te zijn van God die in en door hem heen spreekt en werkt. Dit lijkt erg opofferend en ‘geestelijk’, maar resulteert in een volledige onderdrukking van de eigen persoonlijkheid, en het in een passieve staat grond geven aan boze geesten.²³

Wanneer de controle van boze geesten groot geworden is, en de christen gelooft dat hij God gehoorzaamt, wordt hij een slaaf van deze bovennatuurlijke kracht (en kan daarbij nog vroom denken een ‘slaaf van Christus’ te zijn), die hem de vrijheid ontnemt om zelf te willen of te oordelen. Hij wordt bang om zelf te handelen, uit vrees dat hij niet volkomen gehoorzaam is aan ‘de wil van God’. Hij vraagt toestemming voor de kleinste zaken. De controle van misleidende geesten kan zo groot worden, dat geen enkel argument de handelingen van de gelovige nog kan beïnvloeden. Hij gelooft dat hij God gehoorzaamt, en heeft grote angst de ‘Heilige Geest ongehoorzaam’ te zijn, ‘de Geest te bedroeven’, waarbij de boze geesten elke gelegenheid zullen benutten om deze angst te versterken.²⁴

Bevrijding uit deze misleidende controle is volgens Penn-Lewis slechts mogelijk wanneer er waarheid komt in plaats van de misleidende leugens, wanneer de mens actief weerstand gaat bieden in plaats van zich passief over te geven. Inzicht in de manier waarop God de mens wil gebruiken is hierbij een vereiste. Alleen op die manier kunnen allerlei misvattingen ontzenuwd worden.

3.4. Passief of waakzaam, in extase of nuchter?

In de Bijbel blijkt het volgen van Christus en het bidden in het algemeen niet passief maar juist actief te zijn. De Bijbel zegt ‘streef naar, zoek, vraag, klop, jaag naar, weersta, test, ontvlucht’ enz. Het tegenovergestelde van passiviteit is in de Bijbel: wees waakzaam.

Zelfs wanneer we ‘stille tijd’ houden, en stil zijn voor God, is dit nooit passief. In Joz. 1:7, 8 of Ps. 1 wordt beschreven hoe we ons met het woord moeten voeden, door het te overpeinen, erover na te denken en het te memoriseren. Dit is het tegenovergestelde van een passief bewustzijn.

De Heilige Geest veroorzaakt zelfcontrole. De valse geest zoekt directe controle over de mens. In Gal. 5:23 staat het Griekse woord *enkrateia* (zelfcontrole, zelfbeheersing) als een vrucht van de Geest. De Heilige Geest verlicht het verstand, terwijl de valse geest het uitschakelt. De Heilige Geest, de Geest der waarheid, maakt waakzaam en actief. De valse geest, de geest der dwaling, maakt passief. De Geest der waarheid beïnvloedt het hart, de geest der dwaling gebruikt het lichaam.

De Heilige Geest stelt mij in staat zelf mijn lichaam goed te besturen, maar Hij zal nooit rechtstreeks tussen beide komen, omdat God de orde van Zijn schepping respecteert en Hij Zijn schepselen liefheeft. Hij heeft hierdoor Zichzelf beperkt en manipuleert de mens niet. Daarom zegt de Bijbel: ‘de geesten van de profeten zijn aan de profeten onderworpen’ (1 Kor. 14:32).

Zo herkennen we in de brieven van Paulus zijn bijzondere schrijfstijl, zijn persoonlijke wensen, omdat God zijn persoonlijkheid niet uitschakelt. Er is een harmonie in de samenwerking tussen de Heilige Geest en de individuele gelovige.

In charismatische samenkomsten wordt bij het ontvangen van openbaringen het verstand gepasseerd. De bewuste controle van het denken wordt prijsgegeven. Het grootste bewijs van een relatie met God zijn extatische, emotionele ervaringen.

Het Griekse woord ‘ekstasis’ betekent ‘buiten zichzelf zijn’, een verlies van controle over zichzelf. Deze extase staat lijnrecht tegenover de zelfbeheersing die de Bijbel noemt als vrucht van de Geest (Gal. 5:23).

In plaats van onze zelfbeheersing te verliezen, roept de Bijbel op tot nuchterheid en waakzaamheid, zoals bijvoorbeeld in 1 Petr. 5:8: ‘Wordt nuchter en waakzaam. Uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden’. Christus maant ons aan te waken en te bidden (Matt. 26:41).

Ef. 5:18 is de enige tekst waarin Paulus spreekt over vervuld worden met de Geest. Hiertegenover stelt hij ‘Bedrinkt u niet aan wijn, waarin bandeloosheid is’. Het Griekse woord voor bandeloosheid is ‘asotia’. Dit beschrijft een toestand waarin een persoon zich niet meer onder controle heeft. Omdat door dronkenschap een verlies aan zelfbeheersing optreedt, schrijft Paulus dit te vermijden. Dit impliceert dat de tegenovergestelde toestand, het vervuld worden met de Geest, geen verlies van zelfcontrole tot gevolg kan hebben.²⁵

Charismatische aanbiddingsdiensten beïnvloeden wel het gevoel, maar het verstand wordt niet (of weinig) opgebouwd door kennis van het Woord van God. Het verstand krijgt een ondergeschikte plaats. Langzamerhand worden dingen vanuit een subjectieve beleving beoordeelt, en niet op een objectieve en bijbelse manier.

De charismatische christen dwaalt langzaam af (vaak zonder het zich te realiseren) van gehoorzaamheid aan Gods Woord, en gaat steeds meer vertrouwen op anekdotes van bijzondere, emotionele ervaringen en zichtbare tekenen en wonderen. De Heilige Geest wordt ‘naar beneden geroepen’, en uit allerlei fysieke en emotionele reacties is het bewijs van zijn aanwezigheid af te leiden.

In de Bijbel daarentegen lezen we dat de Heilige Geest werkt door het verstand te verlichten, wanneer Gods Woord wordt gepredikt. Hij overtuigt mensen van het onderwijs uit de Bijbel. Nooit passeert Hij het verstand van de gelovige. In plaats van ons te ‘ontledigen’ voor openbaringen, moet ons verstand worden ingeschakeld om Gods Woord te ontvangen en te begrijpen.²⁶

Watchman Nee schrijft: ‘Daarom is een actief verstand een hindernis voor de invloed van boze geesten. Eén van hun hoogste doelen is het verstand van de mens in een toestand van leegte te brengen (...) Alleen wanneer het verstand van de christen normaal functioneert, is hij in staat zinloze bovennatuurlijke

openbaringen en andere ingevingen te onderscheiden als ook hun vreemde herkomst te onderkennen. In een leeg verstand kan de boze postvatten. Alle gedachten en openbaringen, die het lége verstand ontvangt, hebben hun oorsprong bij boze machten'.²⁷

3.5. Infiltratie in de gemeente

Prof. P. Beyerhaus beschrijft het proces van infiltratie wanneer een valse (dweep-)geest binnen de gemeente werkzaam is.

Een karaktertrek van deze dweepgeest is zijn imitatiekunst. Er is geen enkele manifestatie van de Heilige Geest, zoals we ze in het Nieuwe Testament vinden, waarvoor geen nabootsing is. Daar deze dweepgeest alle Geestesgaven kan imiteren, zoekt hij menselijke instrumenten op die ze tot stand brengen.

Zo komt op de plaats van de echte apostel een pseudo-apostel; op de plaats van de profeet de valse profeet. Het ergste is dat aan het einde der tijden in plaats van Christus de antichrist zal verschijnen. Antichrist betekent niet alleen dat hij tegen Christus is, maar dat hij zich op de plaats van Christus zet. Hij doet dit op zo'n wijze, dat hij niet als tegenspeler wordt herkend, maar door vele christenen als de Christus begroet zal worden. Beyerhaus gelooft dat deze antichristelijke imitatiegeest in onze tijd zich in een nieuwe volheid openbaart, zodat men zich kan afvragen of men al in de eindtijd leeft. Het is opvallend dat Johannes voor de geest van de antichrist waarschuwt, wanneer hij oproept om de geesten te beproeven (1 Joh. 4:1-3).

De 'dweepgeest' biedt de christenen sterke gevoelsmatige belevenissen aan. Aan hen wordt beloofd, dat alles waarvan ze tot nu toe slechts gelezen of gehoord hebben, nu door hen werkelijk ervaren kan worden. De mensen wordt beloofd dat het als een elektrische stroom door hen heen zal gaan. Dit zal hen met krachten in verbinding stellen waar ze tot dan toe nog niet van gehoord hadden.

Beyerhaus maakt een samenkomst van David Wilkerson mee, waarop hij mensen naar voren roept met de woorden: 'Ik roep u nu naar voren, en u zult het trekken van een onweerstaanbare kracht ervaren. Verzet u niet tegen dit trekken, het is de Heilige Geest'. Mensen die naar voren gaan wordt gezegd dat ze trillingen van de Heilige Geest hebben ontvangen. Beyerhaus ziet hoe ze inderdaad trillen over hun hele lichaam. Er is een kracht in hen gevaren, waardoor ze in een extatische stemming raken.

De aanhangers wordt beloofd dat ze nieuwe openbaringen zullen ontvangen: ze zullen hemelse boodschappen horen. In 1972 is Beyerhaus in de Calvary Chapel in Californië. Dit is het oord waar de Jezusbeweging is ontstaan. De initiatiefnemer, een zekere Chuck Smith, is daar de leider en houdt een bijbelstudie. In de gehele uitleg noemt hij geen enkele maal het kruis van Christus, de bekering of de vergeving van zonden. Hij heeft slechts één thema: 'Wordt gevoelig voor de Geest van God'. We moeten leren ons af te schermen van uiterlijke indrukken. In plaats daarvan moeten we ons door meditatie ontvankelijk maken van binnen. Als we de juiste fijngevoeligheid hebben bereikt, kan God beginnen tot ons te spreken.²⁸

Dragers van deze dweepgeest hebben een drang deze kracht, die in hen zelf werkt, aan anderen door te geven. Meestal doet men dit door handoplegging. De 'geesteszeggen' schijnt hun een objectieve grootheid te zijn, die men eenvoudig als levensmiddel aan hongerigen kan uitdelen.

Iedereen die door zo'n geest vervuld is, dringt in de gemeente aan op de noodzaak van deze ervaring. Wanneer een deel van de medechristenen niet meegeeft, komt het door het stoken van de 'dweper' in de gemeente tot chaos en tenslotte tot splitsingen.

In vele gevallen dringt de 'dweper' zich naast de voorganger, probeert hem voorschriften te geven, kritiseert zijn verkondiging en probeert hem tenslotte te verdringen. De heerschappij van de charismaticus in de gemeente kan zich zelfs uiteindelijk tot geestelijke tirannie ontwikkelen. Elke tegenspraak wordt door hem bestempeld als 'de Geest bedroeven'. Dit gebeurde ook bij het uitbreken van de pinkstergeest in Kassel, Grossalmerode in 1906 en 1907.

Tenslotte ontwikkelt zich in plaats van de afzondering binnen de gemeente een nieuwe oecumenische eenheid op dweepzieke fundamenteën. Deze eenheid, die door deze dweepgeest nagestreefd wordt, gaat ten koste van de leer. Het gaat om dezelfde geestelijke ervaringen en het met elkaar 'in liefde verbonden' zijn (zie verder hoofdstuk 4).

3.6. De Geest der waarheid en de geest der dwaling

Holzauer plaatst in zijn boek *Dass euch niemand verführe* een aantal kenmerken van het beïnvloed zijn door deze dwaalgeest tegenover het werk van de Heilige Geest.

1. Als eerste kenmerk van beïnvloeding met de dweepgeest noemt hij een aanmatigend zendingsbewustzijn, dat tot fanatisme kan leiden. Het is meestal verbonden met verborgen of openlijke onoprechtheid tegenover zichzelf en anderen. Zijn geestelijke vooruitgang meet men graag af aan de duidelijke onvolkomenheden en gebreken van anderen, die niet zo begenadigd, gehoorzaam en bijbelgetrouw zijn als men zichzelf ziet. Dit leidt tot onbarmhartigheid tegenover zwakken en zondaren en tot farizeïsme.

2. De Heilige Geest werkt en werft stil en zacht, maar duidelijk en beslist. Hij laat de mens de vrije keuze of hij op Zijn aanmaningen wil ingaan of niet, want Hij respecteert onze persoonlijkheid; Hij manipuleert niet. Door Zijn inwoning brengt Hij ons leven in grotere vrijheid tot geestelijke ontplooiing, die voldoet aan godzaligheid en menswaardigheid, en dus in overeenstemming met de wil van God is.

De dweepgeest daarentegen werkt wild, opdringerig, eigenzinnig, opgeblazen, gewelddadig, want hij is persoonlijkheidsvijandig. Hij doet de mens geweld aan en degradeert hem tot een willoze automaat, die onder invloed van dwangvoorstellingen tot dwangmatig denken en tot dwanghandelingen gedreven wordt. De dweepgeest geeft geen tijd voor rustige overweging. Hij eist uitschakeling van het verstand en willoze onderwerping.

3. De Heilige Geest overtuigt ons - ieder voor zichzelf afzonderlijk - van zonden in ons geweten.

De dweepgeest onthult brutaal bij anderen zonden en schrikt er niet voor terug zondenbekenissen af te dwingen. Kinderen van God worden, wanneer ze juist voor God staan, zelf door de Heilige Geest overtuigd. De in deze kringen beoefende vorm van zondeovertuiging is meestal helderziendheid. Ze leidt niet echt tot een ommekeer, maar bewerkt alleen angst dat iets openbaar gemaakt wordt. Angst is nooit de basis voor echte levensvernieuwing, zoiets gebeurt door onthulling van de Zoon van God in ons hart, naar Gal. 1:16. Bovendien openbaren deze 'profeten' in de regel alleen de zogenaamde 'zwarte zonden', de grove, voor de hand liggende dingen zoals diefstal en immoraliteit. De 'witte' zonden laten deze machten onaangeroerd. Liefdeloosheid, zelfgenoegzaamheid, luiheid, gierigheid of hoogmoed zullen de geesten nooit onthullen.

Voorbeelden van deze openbaring van zonden bij anderen komen we bijna bij alle groepen tegen onder de naam 'een woord van kennis'. De mens hoeft niet meer persoonlijk een relatie met God te hebben. Een ander krijgt voor hem openbaringen. Is dit het wat Jezus bedoelt wanneer Hij zegt dat Zijn schapen Zijn stem zullen horen (Joh. 10:16)?

4. De Heilige Geest laat zich beproeven (1 Kor. 14:29) en verwacht dat de mens zich eveneens laat beproeven.

De dweepgeest wil geen toetsing. Hij houdt zichzelf voor de Geest van God en voor onfeilbaar. Hij duldt geen tegenspraak. Holzauer heeft meegemaakt dat hij de tegensprekers in de naam van Jezus tot zwijgen beveelt. Degene die onder invloed van een dweepgeest staat is zeker van zijn zaak.

Zo is het opmerkelijk dat Wimber niet naar kritiek wil luisteren, omdat God hem gezegd heeft zich niet te verdedigen tegen 'kritiek en valse beschuldigingen'.^{28a}

Omdat God dit tegen hem gezegd heeft, hoeft hij volgens 1 Kor. 14:29 dus niet door anderen beoordeeld te worden. Kathryn Kuhlman eist het alleenrecht op tijdens haar diensten wanneer ze zegt: 'De

Heilige Geest is een heer. Wanneer Hij door mij spreekt, zal Hij zichzelf niet onderbreken door ook door iemand anders te spreken'.²⁹

5. De Heilige Geest maakt nederig en deemoedig. Hij leidt tot een diep zondebewustzijn. Hij zoekt naar de eer van Zijn Heer, en geen eigen roem.

De dweepgeest treedt zelfbewust en hoogmoedig op. Hij leidt tot de waan van zondeloosheid, praat graag met wonderbaarlijke belevenissen en zwelgt in succesverhalen.

De dweepzieke mens werkt zelf in de naam van Jezus. Het driemaalige 'hebben wij niet' (Matt. 7:22) is uitdrukking van zelfbewuste prestatie. De geestelijke mens wordt daarentegen door God gebruikt. In Hand. 15:12 staat: en zij (Paulus en Barnabas) verkondigden wat God, die met hen was, had gedaan. Niet de mens, maar God krijgt de eer.

6. De Heilige Geest verheerlijkt Christus de Heer en Zijn verlossingswerk.

De dweepgeest daarentegen verheerlijkt mensen en leidt tot afhankelijkheid van mensen.

De Heilige Geest plaatst Zichzelf niet in het middelpunt. 'Hij spreekt niet uit Zichzelf' (Joh. 16:13). Hij brengt te binnen wat Christus heeft geleerd (Joh. 14:26). Hij getuigt van Christus (Joh. 15:26), en verheerlijkt Hem (Joh. 16:14). Hij spreekt alleen wat Hij een Ander hoort spreken (Joh. 16:13). Zijn werk is om zielen tot Christus te leiden, waarbij Hij Zelf op de achtergrond blijft.

De mens kan de Heilige Geest niet naar eigen believen manipuleren. De Geest van God laat Zich ook niet naar willekeur door een mens 'uitdelen'. Een gelovige kan Hem 'niet naar beneden laten komen'. Ook is de soevereine God niet afhankelijk van onze woorden, zoals in *De vierde dimensie* van Yonggi Cho is te lezen.

7. De Heilige Geest maant aan tot liefde en eenheid onder de gelovigen (dat wil zeggen de wedergeboren christenen).

De dweepgeest bewerkt spanningen en leidt altijd weer tot nieuwe splitsingen in gemeenten.

8. Een eerbiedloze, botte vertrouwelijkheid met de heilige God en oppervlakkige bekeringsgezindheid zijn opvallende kenmerken van de dweepgeest. Haast zonder overgang verandert de dweepgeest de slaven der zonden in geestelijke 'krachtpatsers', voor wie enthousiaste ervaringen belangrijker zijn dan de verordeningen van een geestelijke wandel volgens de Schrift.

Zo schrijft Wimber dat hij aanvankelijk boos op God is wanneer het bidden voor zieken niets uitricht. Als er dan uiteindelijk één geneest schreeuwt hij zo hard hij kan: 'We hebben er één!'³⁰

Na de laatste avond van een samenkomst in Brighton vraagt Wimber of degenen die gezegend zijn, willen gaan staan. Ongeveer tachtig procent van de vijfduizend mensen staat op, waarop Wimber zegt 'Not bad Jesus. Not bad'.³¹ In een artikel gepubliceerd in *Sword and Trowel*³² wordt beschreven hoe Wimber over de geschiedenis met Zacheüs spreekt op een van zijn cassettes. "Wie is die kerel", zegt Jezus, en de Vader zegt, "Dat is Zacheüs. Vertel hem naar beneden te komen". (Hier krijgt Jezus volgens Wimber een woord van kennis). Wanneer Wimber het in deze geschiedenis over de Here Jezus heeft, spreekt hij over 'the same guy' (dezelfde kerel).³³

9. De Heilige Geest verbindt Zich met de geest van de gelovige. Hij getuigt met onze geest (Rom. 8:16). Hij bewerkt de verandering van vleselijke naar geestelijke mensen. Hij vernieuwt ons denken en ons voelen.

De dweepgeest knoopt niet aan bij de geest, maar bij de ziel, het 'ik-leven' van de mens. Joh. Lohmann zegt: 'De heerschappij van het ik opent de deur voor demonen. Door haar worden we knechten van satan. Wie zijn innerlijk niet onder de macht van de Heilige Geest geven wil, geeft het onder de macht van demonen, die geest, ziel en lichaam willen verwoesten'.³⁴

Penn-Lewis schrijft dat alle manifestaties, waarbij Gods aanwezigheid merkbaar is voor de zintuigen, imitaties zijn: de ware inwoning van God is in de geest. Lichamelijke ervaringen zoals trillen, warmte of kou, tonen aan dat misleidende geesten ingang hebben gevonden.³⁵

De Heilige Geest is de Geest der waarheid, die altijd tot alle waarheid leidt. Een verheven geestelijke beleving, die ons ware karakter negeert, is uiteindelijk onwaar. Het is een verleiding tot zelfbedrog en hoogmoed. De Heilige Geest verhoogt nooit de waarde van ons vrome gevoelsleven. Hij zal steeds reducerend, corrigerend en ontzuiverend op ons zo vaak zelfbewuste ik werken. Hij wil ons ons verkeerde gedrag in relatie met God en de naasten bewust maken, en ons tot deemoed, verootmoediging en bekering leiden. De zweepgeest daarentegen leidt tot een wazige liefde, die nauwelijks nog grenzen kent, en niet zelden in zinnelijke lust eindigt.

10. Dit laatste is het zwaarste punt tegen deze geest dat Holzhauer naar voren brengt. Deze onheilige geest - dat bewijst het pastoraat - is in zijn extreme uitwassen ook een geheel verwerpelijke onreine seksgeest, die zich voortreffelijk achter een muur van schaamte en zwijgplicht weet te verbergen. Bijna elke 'geestgedoopte' weet, dat een van de eerste gevolgen van deze bedenkelijke 'zegen' zware seksuele aanvechtingen zijn, die niet meer wijken willen, tenzij men zich bewust van deze ervaring losmaakt. Daartoe hebben de meesten geen moed. Wie waagt zo'n bekentenis, en wie is bereid zijn 'gaven' weer prijs te geven?

De lusten van het vlees, die met een religieus tintje zijn omgeven, zijn van oudsher het meest succesvolle en geliefde verleidingsprincipe van de vorst der duisternis. Achter deze methode verbergt zich de hele afschuwelijke Astarot- en Artemiscultus van de oudheid, waarin ook Israël steeds weer verviel. Rienecker schrijft: 'Wanneer de profeten de afgodendienst als echtbreuk, ontucht en hoererij kenmerken, was dit niet alleen beeldspraak, maar had het ook betrekking op concrete vormen van de vruchtbaarheidscultus'.³⁶

Noten

1. A. Seibel, *Die sanfte Verführung der Gemeinde*, 1989, blz. 11-47
2. Merlin Carothers, *Van kramp naar kracht*, Vuur, z.j., blz.45
3. J. Wimber, K. Springer, *Een kracht tot genezing*, Gideon Hoornaar, 1987, blz. 1,3
4. A. J. Russell, *Jezus spreekt*, deel 1 Gazon, Den Haag, z.j., blz.52
5. L. Christenson, *Het christelijk gezin*, Gideon Hoornaar, z.j., blz. 199
6. Dr. W.J. Ouweneel, *Het domein van de slang*, christelijk handboek over occultisme en mysticisme, Buiten & Schipperheijn Amsterdam, 1988, blz.331-332
7. Jessie Penn-Lewis, *War on the saints*, the full text, Thomas E. Lowe, Ltd, New York, 1974, blz.69
8. *ibid* blz.] 13
9. Texe Marrs, *Duistere geheimen van de New Age*, blz. 122
10. Johanna Michaelsen, *The beautiful sight of Evil*, Hauvest House Publishers, 1982, blz.74-75, 95, 154
11. A. Seibel, *De Geest der waarheid en de geest der dwaling*, Internationale Raad van Christelijke Kerken, Garderen, 1983, blz. 13
12. P. Masters, J.C. Whitcomb, *The charismatic phenomenon*, The Wakeman Trust, London, 1989, blz.48-54
13. A. Seibel, *Die sanfte Verführung der Gemeinde*, 1989, blz.21-24
14. A. Seibel, *De Geest der waarheid en de geest der dwaling*, blz. 10
15. A. Seibel, *Die sanfte Verführung der Gemeinde*, 1989, blz.30
16. M. Seligson, *Elisabeth Kübler-Ross en de andere wereld*, in: *De Tijd*, okt. 1989
17. A. Seibel, *Die sanfte Verführung der Gemeinde*, 1989, blz.44
18. O. Roberts, *Oral Roberts, wie is hij?*, blz.77-80
19. M. Cerullo, *Een jood komt tot Jezus*, blz.59-64
20. L.-M. Fillatre, *Chronique vrai ou faux charismatique?* in: *Résister et Construire*, Lausanne, mei/aug. 1990, blz.32-33
21. P. Masters, J.C. Whitcomb, *The charismatic phenomenon*, blz.68
22. Jessie Penn-Lewis, *War on the saints*, blz.65-66
23. *ibid* blz.86-87
24. *ibid* blz. 143
25. A. Seibel, *Die sanfte Verführung der Gemeinde*, 1989, blz.30
26. P. Masters, J.C. Whitcomb. *The charismatic phenomenon*, blz.62-69
27. Dr. W.J. Ouweneel, *Het domein van de slang*, blz.334-335
28. Prof. dr. P. Beyerhaus, *Geisterfüllung und Geisterunterscheidung*, blz. 18-19

- 28a. J. Wimber, Equipping the saints, blz. 28
 29. J. Buckingham, Daughter of destiny, Kathryn Kuhlman ... her story, blz.223
 30. J. Wimber, K. Springer, Een kracht tot genezing, blz.56
 31. C. Andrews, Charting a course through charismatic waters, blz.42
 32. Sword & Trowel, 1987 no.3
 33. C. Andrews, Charting a course through charismatic waters, Take Heed publications, Belfast, 1990, blz.47
 34. R. Holzhauser, Dass euch niemand verföhre, persönliche Erfahrungen mit der 'Charismatische Bewegung', Verlag und Schriftenmission der Ev. Gesellschaft Wuppertal, 1989, blz.42
 35. Jessie Penn-Lewis, War on the saints, blz. 131
 36. R. Holzhauser, Dass euch niemand verführe, blz. 105

4. EEN NIEUWE EENHEID IN DE GEEST

Vanuit de charismatische beweging zien we een streven naar eenheid onder christenen, die de geestes-ervaringen als gemeenschappelijke basis hebben. Over de gehele wereld vormt zich een snel groeiende charismatische oecumene. Men voelt zich één met ieder die dezelfde charismatische ervaringen heeft, zoals de geestesdoop (of geestesvernieuwing), het spreken in tongen, het profeteren of genezingsgaven. De band van deze charismatische eenheid is de geestesdoop, en niet de wedergeboorte.

Zo zegt bijvoorbeeld Bittlinger over het spreken in tongen: 'Niet te onderschatten is de oecumenische werking van het spreken in tongen. (...) Ook de tegenwoordige charismatische gebedsdiensten hebben een oecumenisch stempel. Het spreken in tongen schept een gemeenschappelijkheid, die sterker is dan de muren van de confessies en denominaties'.¹

De basis van Gods Woord is vervangen door de 'eenheid in de geest'. Hoewel er in het Nieuwe Testament ongeveer twintig charismata worden genoemd, benadrukt men meestal dat de 'geestgedoopte' in tongen spreken moet. Deze ervaring kan geen vervanging zijn voor de bijbelse heilszekerheid. Net zo min kan zij als basis dienen voor een eenheid onder christenen, omdat het spreken in tongen zich ook voordoet in andere religies en zelfs in het spiritisme.

Een baptistenvoorganger zegt in Sydney vanaf de kansel: 'Het is mogelijk de Here Jezus Christus te aanbidden met een katholiek of methodist op een manier die we nooit voor mogelijk hielden, want we worden niet gebonden door doctrines die scheiden en theologie die in de weg staat en je breekbaar maakt, maar je bent verbonden met elkaar in de geest'.²

Bepaalde bijbelse begrippen worden nog wel gebruikt, maar krijgen een andere betekenis. Zo wordt er vaak gesproken over vergeving. Het gaat dan niet om vergeving van God na het persoonlijk belijden van zonden, maar om het elkaar vergeven dat men 'anders dacht' en elkaar heeft 'veroordeeld'. Protestanten moeten hun medechristenen - de katholieken en soms ook de joden - vergeven omdat ze in andere leerstellingen geloven. Ze zijn namelijk allen christen. Het leed en onrecht dat de kerken elkaar hebben aangedaan, de schuld van de gescheidenheid van de kerk vraagt om wederzijds vergeving vragen. Zo spreekt bijvoorbeeld M. Haaijer.³ Een christen is dus ook niet meer iemand die de Here Jezus als zijn persoonlijke Verlosser en Heiland kent. Lidmaatschap van wat voor kerk ook maar is voldoende.

Volgens Beyerhaus baant deze charismatische oecumenische beweging de weg voor de antichristelijke wereldreligie. Hij concludeert dit uit de relatie die de beweging heeft met Rome en de Wereldraad van Kerken, en uit de interesse die de New Age beweging voor haar toont.

1. Relatie met Rome. Katholieke charismatici benadrukken steeds weer dat de geestesdoop hen tot grotere liefde voor Maria, grotere verering van de paus en grotere toewijding aan de katholieke kerk brengt. Het Vaticaan erkent dat men door de charismatische vernieuwing een brug naar de 'verdwaalde broeders' in de protestantse kerken kan bouwen. Een dergelijke eenheid gaat ten koste van de waarheid. De Heilige Geest leidt immers tot alle waarheid, Joh. 16:13.

2. *Relatie met Genève.* Vanaf 1951 werkt David du Plessis mee met de Wereldraad van Kerken. Charismatici zoals Bittlinger en Hollenweger volgen hem. Steeds meer charismatische kerken stellen zich hierna open op voor de Wereldraad van Kerken. De toenmalige secretaris Philip Potter zei in 1980 over de charismatische vernieuwing het volgende: 'De charismatische vernieuwing is een band tussen de kerken van de reformatie, de R. K. Kerk, de conservatieve evangelischen en de orthodoxen (...) De charismatische vernieuwing kan de Wereldraad van Kerken helpen bij zijn doel: eenheid van het volk Gods en eenheid van alle mensen op de wereld. Verscheidenheid in de eenheid. Dit is een werk van de Heilige Geest'.

3. *De interesse van de New Age-beweging voor de charismatische beweging.* Ook de New Age-beweging is opmerkelijk geworden op de charismatische beweging. In het tijdschrift *Das Neue Zeitalter* bijvoorbeeld⁴ staat onder de titel 'Wunderheilung vor dem Altar' een zeer positief bericht over pastoor Kopfermanns genezingsdiensten in Hamburg. De auteur waardeert de oecumenische dimensie van de charismatische beweging als volgt: 'De charismatische beweging overstijgt de confessies (...) De gevolgen zijn ongelofelijk. Daar bidden mohammedanen naast boeddhisten, zingen katholieken naast protestanten geestelijke liederen en vragen shintoïsten er plotseling om kerkelijk getrouwd te worden'.

Een andere vertegenwoordiger van de New Age-beweging, Theodore Roszak, somt in zijn boek *Das unvollendete Tier* op wat naar zijn mening tot het grensgebied van Aquarius hoort. Hij noemt onder andere: 'Het nieuwe pinkstergeloven (Jezussekten en communes), en charismatische gemeenten binnen de grote kerken'.⁵

4.1. De charismatische beweging en de R.K. Kerk

Velen menen dat in de roomse kerk een vernieuwingsproces is gestart. Het moet echter te denken geven, wanneer de roomse kerk met haar onbijbelse leringen deze beweging begroet. De uitwerkingen van de 'charismatische gaven' onder katholieken moet een aanwijzing zijn voor de heersende geest van deze beweging.

Het is belangrijk vast te stellen dat de katholieke kerk van haar tot de charismatische groepen behorende leden trouw aan de katholieke leer en traditie verwacht. De leer van de 'geestesdoop' moet zo een andere naam krijgen in verband met de katholieke leer. De term 'geestesvernieuwing' duikt nu op. Er wordt een vernieuwing van de kinderdoop, het vormsel en dergelijke onder verstaan.

Zo zijn er hiervoor 'speciale pastorale richtlijnen', waarin onder andere het volgende te lezen is:⁶

'De verantwoordelijken van zulke groepen moeten er over waken, dat het katholieke bij hen duidelijk herkenbaar blijft (...) De aanwezigheid van enkele niet-katholieken moet er niet van afhouden om luid uit te spreken wat het integrerende bestanddeel van het katholieke geloof en haar spiritualiteit is: het is normaal en wenselijk, (...) dat zij zich regelmatig tot Maria en de heiligen wenden en dat ze voor specifieke katholieke zaken bidden (paus, bisschop...)'⁷

Rome denkt er niet aan van haar dwaalleren terug te keren. In oecumenische dialogen moeten de 'gescheiden broeders' teruggebracht worden naar de katholieke leer. Enkele uitspraken over de oecumene uit het document van het tweede Vaticaanse concilie zijn:

'Niets staat zover af van de oecumenische geest als elk vals irenisme, waardoor de reinheid van de katholieke leer schade lijdt en haar oorspronkelijke en vaste betekenis verduisterd wordt (...) bij oecumenische dialogen moeten de katholieke theologen, wanneer ze in trouw aan de leer van de kerk in gemeenschappelijk onderzoek met de gescheiden broeders die goddelijke geheimenissen zoeken te doorgronden, met waarheidsliefde, met liefde en nederigheid voorgaan...'⁸

De volgende getuigenissen van katholieke charismatici zouden ons moeten verbazen:

'De moeder Gods is veel dichterbij gekomen (...) Ik ben na de geestesdoop met het rozekransbidden begonnen (...) De sacramenten, vooral de biecht en de eucharistie, hebben voor velen nieuwe betekenis

gekregen (...) Ik heb bij mezelf een diepe toewijding aan Maria ontdekt (...) De Mariaverering is voor ons van grote betekenis (...) Maria te ervaren is een van de kostbaarste gaven van de Heilige Geest', zei G. Montague. En kardinaal Suenens: 'Daar ben ik van overtuigd: de Mariaverering leeft daar, waar ze geweken was, weer op in dezelfde mate als waarin ze op de Heilige Geest is betrokken en er uit zijn aansporing wordt geleefd. Maria zal dan heel natuurlijk als... de eerste charismatica verschijnen'.

'De doop met de Heilige Geest leidt tot een grotere liefde voor Maria, grotere verering van de paus, grotere toewijding aan de katholieke kerk, tot het vermeerderen van bezoeken aan de mis en grotere autoriteit om van deze dingen te getuigen'.⁹

Sprekend op een katholieke charismatische conferentie krijgt Suenens een staande ovatie wanneer hij zegt dat het geheim om zo goed mogelijk een eenheid met de Heilige Geest te krijgen hun eenheid met Maria de moeder van God is.¹⁰ In zijn boek *Gemeinschaft im Geist* (Gemeenschap in de Geest) schrijft hij over de eucharistie: '...wie bij een katholieke viering de heilige communie ontvangt, ontvangt niet alleen het lichaam en bloed van Christus, maar hij bekent ook openlijk zijn gemeenschap met de bisschoppen en de paus'.¹¹

De volgende citaten geven resultaten van de charismatische vernieuwing weer:

'Een van de sterke punten van de charismatische vernieuwing is dat aan een echte bekeringservaring vastgehouden wordt, dat ons tot een levend geloof, tot echte liefde voor het gebed en de eucharistie, beter besef van de sacramenten van de biecht (...) en tot trouw aan de bisschop en paus leidt'.

'De charismatische gemeentevernieuwing is voor mij een nieuwe ontdekking van de mis!'¹²

Walter Smet schrijft in *Alles wordt nieuw*: 'De biecht heeft in de katholieke charismatische vernieuwing zijn betekenis teruggevonden. (...) Velen vinden in het mariaal gebed een nieuwe hulp'.¹³

Smets leven verandert nadat voor hem gebeden wordt om de Geest te ontvangen. De eerste verandering is het verlangen om God te prijzen. 'Ik kreeg een echte honger en dorst naar de communie. Alle sacramenten kwamen tot leven zoals nooit tevoren. In plaats van God buiten de kerk te vinden, leidde Hij mij haar weer binnen; Hij toonde mij al haar rijkdommen en schonk ze mij met een sterkte die me weliswaar met woorden was onderwezen, maar die ik nooit metterdaad had beleefd'.¹⁴ Hij ziet geen problemen in de relatie met protestanten, integendeel: 'Een van de merkwaardige gevolgen van de charismatische vernieuwing, die in alle christelijke kerken plaatsvindt, is juist een echte oecumene. In de ervaring van de grenzeloze universele liefde van de éne Heer vinden christenen van alle gezindten elkaar broederlijk weer'.^{14a}

De Amerikaanse zuster P.M. Curlie ziet de eenheid met de charismatische protestanten als volgt: 'Wat ik zie is dat we allemaal de liefde van Jezus hebben ervaren. We lezen dezelfde Schrift. We hebben als rooms-katholieken onze sacramenten: de eucharistie, de gemeenschap van heiligen, wij hebben de aanbidding van onze gezegende moeder als de moeder van God, en wij bidden de rozenkrans. Ook al hebben de protestanten deze sacramenten niet, we hebben allebei het sacrament van de doop gemeenschappelijk. Maar de grootste gave die ons samen één maakt, is de Heilige Geest. Als we Zijn naam aanroepen, wordt de Vader geëerd. En ook in onze gebeden zijn we één'.¹⁵

In de *Middernachtsroep* staat het volgende bericht:

'Een dame, lid van de rooms-katholieke charismatische beweging, bad lange tijd voor de doop met de Heilige Geest. Er gebeurde blijkbaar niets. Ze sprak niet in tongen. Tenslotte riep ze in haar vertwijfeling tot de Heer: 'Ik heb nu lang genoeg tot U gebeden, en U heeft me niet gegeven wat ik vraag. Wanneer U me nu niet de doop met de Heilige Geest geeft, zal ik met uw moeder daarover spreken'. Op hetzelfde ogenblik begon ze in tongen te spreken'.¹⁶

Werkt de Heilige Geest op deze manier? De Heilige Geest, die de Geest der waarheid is, leidt nooit tot de dwalingen van Rome. Nooit zal Hij de dwaalleren van deze kerk bevestigen. Het is onmogelijk dat

de Heilige Geest tot verering van de paus en Maria voert, of de onbijbelse roomse mis laat liefhebben. Het is duidelijk dat de hier werkzame geest niet de Geest van God, maar een leugengeest moet zijn.

Eeuwenlang erkenden gelovigen in Christus dat de kerk van Rome niet van God kon zijn. Miljoenen stierven voor hun geloof onder dit systeem. Nu reikt de charismatische beweging het Vaticaan de hand.

Hoewel ze geloven dat Rome enkele leerstellingen heeft die niet bijbels zijn, gaan vele charismatici ervan uit dat katholieken al bekeerd zijn. Het evangelie van de vergeving der zonden hoeft niet meer te worden gepredikt. In plaats daarvan komt een gezamenlijk 'evangelie van de geesteservaring'. Deze ervaring wordt tot vervanging van de wedergeboorte, waardoor bekeerde zondaars lid worden van het lichaam van Christus. Nooit worden er vragen gesteld over zondaar zijn of verloren gaan, in ontmoetingen tussen de charismatische beweging en katholieken.

Katholieken worden door de geestesdoop niet ontvankelijk voor de bijbelse boodschap van de vergeving van zonden, maar veranderen in fanatiekere katholieken. De geest die ze ontvangen vernieuwt dus het evangelie volgens de katholieke leer, en kan daarom niet de Geest der waarheid zijn.

Wanneer iemand door de Heilige Geest tot geloof in Jezus Christus komt, moet dit ook uitwerken dat hij zich van zijn afgoden scheidt. Gelovig zijn en daarnaast de paus, Maria en heiligen vereren gaat niet samen. Wie zich hiervan scheidt is in de ogen van de katholieke kerk echter geen katholiek meer.

Het blad *In de Rechte Straat* geeft een artikel, waarin een Ier schrijft: 'Terwijl duizenden priesters en nonnen kunnen getuigen van de ervaring van de doop in de Heilige Geest, heb ik nog niemand van hen horen getuigen van de heilszekerheid door het geloof'.¹⁷

Een gezamenlijke evangelisatie van evangelischen en charismatische katholieken, zoals men tot het jaar 2000 van plan is, is daarom een onmogelijke zaak.

4.2. De charismatische beweging en de oecumene

Bij vertegenwoordigers van de (oecumenische) charismatische beweging lezen we opmerkelijke uitspraken. Deze maken duidelijk dat de geest binnen de charismatische beweging niet tot de waarheid leidt (Joh. 16:13). De Geest der waarheid zal Christus verheerlijken, die de weg en de waarheid is (Joh. 14:6).

Ds. W. Verhoef bijvoorbeeld vindt daarentegen dat het werk van de Geest te zien is in een open staan voor elkaar. 'Meningsverschillen worden in liefde van elkaar aanvaard en blijken dan soms later weggeëbd te zijn. Openheid voor elkaar en openheid voor de Geest gaan gelijk op'.¹⁸ Hij concludeert: 'als dit de beweging van de Geest is, dan gaat het om een radicale oecumenische en liefdevolle opstelling'.¹⁹

Binnen de pinksterbeweging ziet hij sommigen die willen samenwerken. Anderen veroordelen de oecumeniciteit en worden 'bedreigd door invloeden van zogenaamde evangelische stromingen, met al hun laster over de Wereldraad van Kerken en hun antipapisme. Dit scheidt een verblinding, ook bij Pinkstervoorgangers, ten aanzien van de kennelijk oecumenische weg van de Heilige Geest', aldus Verhoef.²⁰

'En wat de Heilige Geest ook doet, het gaat om onze menswording. Ons menszijn is onderweg tussen schepping en voleinding (...) Door de Heilige Geest zullen we meer onszelf worden...'²¹

In zijn kritiek op het boek van Hunt schrijft Verhoef dat de mens (gelovig of ongelovig) door Hunt uitsluitend vanuit de zondeval wordt gezien. Dit is volgens hem geen 'bijbels mensbeeld'. Hij meent dat in Jezus Christus niet alleen God is verschenen, maar in Hem ook de ware mens aan ons is getoond. Ook buiten het christendom zien we veel 'echte menselijkheid'. Wanneer we de doop in de Heilige Geest ontvangen zal dit 'bijbels uitmonden in een gedrevenheid voor het behoud van de schepping'.²²

Het verbaast niet meer dat de zevende assemblee van de Wereldraad van Kerken (Australië 1991) als thema heeft ‘Kom, Heilige Geest, vernieuw het aanschijn van de aarde’, om recht te doen aan de charismatische vernieuwing binnen de kerken.

Verhoef: ‘Wat de laatste jaren een sterke rol gaat spelen bij mij, is dat de Geest die we door het geloof ontvangen, de Scheppergeest is. Je wordt naar de aarde terug gedreven. (...) Het gaat om de vernieuwing van de aarde, om heel de schepping’.²³

Hollenweger spreekt in een artikel over de Heilige Geest als de Creator Spiritus: ‘Wanneer we begrip hebben van de Heilige Geest als een Schepper-Geest in de wereld, en niet alleen in de kerk of in de gelovige - zoals het Oude Testament en de ervaring van de Geest van vele derde-wereld-christenen leert - dan wordt gebedsgenezing een deel van Gods schepping (...) Wanneer we begrip hebben van de Heilige Geest als een deel van Gods schepping, dan wordt hij niet een “nooduitleg” voor dingen die niet of nog niet te verklaren zijn, maar eerder de wortel en bron van alles, of het nu wel of niet te verklaren is’.²⁴

Bittlinger ontdekt in zijn onderzoek naar de charismatische beweging dat vele charismatische elementen ook in andere religies te vinden zijn. De gave van genezing en van profetie vindt hij in deze religies zelfs meer overtuigend dan in de charismatische beweging. In zijn artikel ‘Integrating other religious traditions into western christianity’ beweert hij zelfs dat sommige Europese ‘profeten’ hun profetische gaven ontdekten en ontwikkelden onder invloed van een hindoe goeroe. Hij vindt in het sjamanisme ‘fascinerende parallellen met de dienst van Jezus’, die hij steeds meer als een archetype van de sjamaan ziet. Hij zegt: ‘Ik ben ervan overtuigd dat de charismatische vernieuwingsbeweging nog belangrijker wordt - vooral voor de zending van de kerk - wanneer ze ook de charismatische gaven van andere religies serieus neemt’.²⁵

Hier zijn we al ver weg van het evangelie van vergeving van zondaren, van de Geest die Jezus verheerlijkt, en zondaren tot het kruis leidt.

Deze terminologie vinden we ook in het conciliair proces. Hier wordt aan de begrippen ‘vrede en gerechtigheid’ een betekenis gegeven, zonder dat er nog sprake is van een bekering tot Christus.

M. Dieperink concludeert dat het conciliair proces een stap is op weg naar de nieuwe wereldorde, die New Age beoogt. Volgens C.F. von Weizsäcker, die, zo blijkt uit zijn boek *Der Garten des menschlichen*, zijn ‘verlichting’ ontving aan het graf van een Indiase goeroe, ‘moeten eerst geleidelijk de grenzen tussen de afzonderlijke religies vervagen, doordat ze in eerste instantie als gasten, dan als gelijkberechtigten partners in het conciliair proces van de oecumenische wereldvergadering worden betrokken, en doordat het grote kerkpubliek geleidelijk aan deze nieuwe categorie van verstrekkende oecumene gewend raakt’.²⁶

Lola Davis vertolkt de gevoelens bij New Age over de Wereldraad: ‘De Wereldraad van Kerken (...) heeft de potentie om het brandpunt te worden voor de diversiteit der religies. Het Westen wordt steeds meer bekend met de Oosterse religies, dank zij de inspanningen van de geestelijke leiders’.²⁷

4.3. De charismatische beweging op weg naar één wereldreligie

Er zijn allerlei tekenen die erop wijzen dat de charismatische beweging zich van het fundament van het Woord van God af beweegt in de richting van een wereldreligie. Bovennatuurlijke verschijnselen en ervaringen ‘in de geest’ geven een gemeenschappelijkheid, waarin zelfs een samengaan met niet-christelijke religies en de New Age beweging op gang komt. Men meent hier charismatische verschijnselen van dezelfde ‘Geest’ te herkennen.

Zo is Bittlinger wat betreft profetieën onder de indruk van ervaringen in het hindoeïsme. Hij gelooft dat de charismatische vernieuwing meer betekenis zal krijgen wanneer ze de charismata van andere religies serieus neemt (4.2.). Hij ontmoette twee christenen die (tot hun eigen verbazing) positieve dromen van

Boeddha hadden, en daardoor meer open werden voor andere religies en voor een ‘bredere kijk op het christendom’.

In 1977 signaleert Van ‘t Spijker dit gevaar al: ‘Wanneer men religieuze grondgevoelens van een mens tot uitgangspunt maakt voor een onderlinge herkenning, hebben oosterse mentale trainingstechnieken straks evenveel te zeggen als de christelijke vorm van het gebed. Met een flinke scheut moderne theologie over de breedheid van het werk van de Geest kan men er ook nog wel een theologische onderbouw aan verschaffen. Maar het eigene van de Geest, die Christus verheerlijkt is dan verdwenen. De bekering is er uit’.²⁸

Het is zeer verontrustend dat vertegenwoordigers van de charismatische beweging niet meer kunnen onderscheiden wie wel of wie niet een verlore zondaar, oftewel een christen is volgens de oorspronkelijke betekenis van de Bijbel. Mensen uit allerlei kerken hoeven geen persoonlijke beslissing meer te nemen om de Here Jezus aan te nemen als hun Verlosser. Zij hoeven zich niet meer te bekeren en hun zonden te belijden. Ze zijn immers al christen!

Voor sommigen is zelfs het evangelie niet meer duidelijk, zoals voor dr. J. Deere, een belangrijke medewerker van John Wimber. Tijdens een workshop in Sydney vraagt Deere de interviewer wat het evangelie is. Hij krijgt ten antwoord dat het over Jezus gaat, die stierf voor onze zonden, en was begraven en opgestaan op de derde dag, en dat het dit evangelie is waardoor we gered zijn (1 Kor. 15). Deere antwoordt dat dit het evangelie niet is. In een volgend interview wordt Deere gevraagd wat het evangelie dan wél is. Aanvankelijk wil hij geen antwoord geven. Dan zegt hij dat hij er niet zeker van is wat het evangelie is.²⁹

Dr. Deere is een sleutelfiguur binnen het Vineyard team. Voorheen werkte hij twaalf jaar op het Dallas Theological Seminary. Hij is theologisch het meest gekwalificeerd binnen het Vineyard team.

Ook hij heeft blijkbaar een ‘wisseling van paradigma’ ondergaan, zoals dit bij de Vineyard aangetoond wordt.³⁰ Er moet een verandering van denken plaatsvinden. In dit nieuwe wereldbeeld moet plaats zijn voor wonderen en tekenen. Wimber heeft zijn ‘wisseling van paradigma’ in de jaren zeventig volgens Wagner. C.H. Kraft schrijft dat zijn verandering in paradigma in 1982 plaatsvindt.³¹ Het is zeer opmerkelijk dat juist deze term (wisseling van paradigma) gebruikt wordt in het New Age denken. Men moet het oude wereldbeeld verlaten, en getransformeerd worden naar een denken dat past in de wereld van New Age.³² Wimber geeft advies hoe we snel tot een wisseling van paradigma, tot dit andere wereldbeeld, kunnen komen: naast het lezen van boeken van de Vineyard prijst hij de boeken aan van onder andere Agnes Sanford, en de katholieken F. McNutt en M. Kelsey.³³

Het wordt gevaarlijk wanneer men niet alleen de Bijbel als gezaghebbend ziet, maar ook andere boeken waarin melding wordt gemaakt van dezelfde (?) tekenen en wonderen. Niet meer de Bijbel is de gemeenschappelijke grondslag, maar de bovennatuurlijke ‘goddelijke’ tekenen en wonderen. Zo noemt Wagner in *The third wave of the holy Spirit* voorbeelden van bovennatuurlijke kracht uit de apocriefe boeken (de handelingen van Johannes, en de handelingen van Petrus): deze boeken zouden historisch betrouwbaar zijn.

Velen menen dat alle bovennatuurlijke werkingen goddelijk zijn, en dus van de Heilige Geest zijn. Zo citeert Wagner iets verder een rooms-katholiek die evenals hij meent dat we voor effectieve evangelisatie moeten zoeken naar tekenen en wonderen.³⁴ Wanneer hij voorbeelden geeft van tekenen en wonderen, vertelt hij onder andere hoe in Argentinië ongelovigen vooral onder de indruk zijn van twee manifestaties van de Geest: het ‘rusten in de geest’ en de gebitten die gevuld worden: rotte tanden groeien aan en nieuwe tanden groeien op plaatsen die leeg waren. Het interessante is volgens Wagner dat dit vooral gebeurt bij ongelovigen. De kracht is zo groot dat zelfs voorbijgangers op straat omvallen.³⁵ De vraag of deze bovennatuurlijke verschijnselen het werk van Gods Geest zijn hoeft voor Wagner niet meer gesteld te worden.

Een ander verschijnsel dat door sommigen wordt waargenomen, en dat te denken geeft, is de tegenstelling die door bezoekers wordt ervaren tussen de verkondigde leer en de praktijk. De tijd in een samen

komst waarin een boodschap wordt gepredikt, lijkt soms niet veel meer dan een (korte) inleiding op de tijd van 'de bediening'. De Bijbel wordt nauwelijks geopend, want God spreekt nu rechtstreeks door Zijn Geest. Op de conferentie in Sydney in 1990 zegt Wimber zelf dat zijn theologie onderscheiden moet worden van de praktijk.³⁶

Soms is de verkondiging van het Woord blijkbaar overbodig, zoals bijvoorbeeld bij de toehoorders van Bonnke, die de geestesdoop en het 'rusten in de geest' ontvangen zonder dat ze weten wat het is.³⁷ Ook hierin zien we dat het Woord van God als gemeenschappelijke grondslag wordt verlaten, en de (boven-natuurlijke) ervaringen belangrijker zijn.

Een belangrijk moment in het praktische gedeelte is het 'naar beneden roepen' van de Geest. Tastbare verschijnselen zijn het bewijs voor de 'komst van de Geest' (bijvoorbeeld bij Wimber, zie 1.1.3.). Het naar beneden roepen van 'het Koninkrijk van God' heeft bij een katholiek hetzelfde effect (zie 2.5.1.).

Penn-Lewis schrijft hoe boze geesten de aanwezigheid van God nabootsen door fysieke, voelbare gewaarwordingen te geven (bijvoorbeeld warmte, trillen, lichaamsbewegingen, een voelbare kracht, een merkbare 'aanwezigheid' in de zaal). Deze nabootsingen zijn manifestaties, die waarneembaar zijn voor de zintuigen. Meestal wordt een gevoel van 'Gods liefde' ervaren, waardoor de gelovige zich openstelt.

Met deze bovennatuurlijke manifestaties proberen boze geesten toegang te krijgen tot de gelovige. Een echte manifestatie van God, die Geest is, is gericht tot de geest van de mens, en niet tot zijn ziel. Jezus zegt in Joh. 4:24 'God is geest en wie Hem aanbidden moeten Hem aanbidden in geest en waarheid'.³⁸

Tijdens de zevende assemblee van de Wereldraad van Kerken met het thema 'Kom Heilige Geest' is men al zover dat ook andere geesten worden opgeroepen. De overgang naar 'de grote Aanroep' of Invocatie, een gebed dat door vele New Agers wordt uitgesproken om de New Age 'Christus' uit te nodigen voor zijn komst, lijkt niet meer zo groot. Sinds 1945 wordt deze invocatie, die een geleidegeest aan Alice Bailey heeft doorgegeven, over de gehele wereld verspreid en gebruikt. Er worden waarheden in uitgedrukt, die in alle grotere religies centraal staan. Door mediterend deze invocatie te bidden geloven de New Age aanhangers de komst van de wereldleraar, die 'Christus' genoemd wordt, te kunnen bevorderen.³⁹ De 'Tibetaanse geleidegeest' heeft Bailey voorgezegd dat een nieuwe wereldorde werkelijkheid zal worden wanneer 'Christus' op het wereldtoneel verschijnt. Men verwacht dat deze 'Christus' een nieuwe wereldreligie zal instellen, die in de plaats zal komen van het 'valse onderricht' van het traditionele christendom.⁴⁰

Tot voor kort hebben de meeste gemeenteleden helderziendheid, psychokinese, zielsexcursie en andere parapsychische verschijnselen als occult bestempeld. Dit standpunt verandert snel.

In 1976 heeft Morton Kelsey, een bekende episcopale priester die aan de Notre Dame-universiteit leert, zich openlijk voor de ontwikkeling van parapsychische ervaringen opengesteld. In zijn boek *The Christian and the supernatural* (De christen en het bovennatuurlijke) vergelijkt Kelsey Jezus meteen sjamaan (parapsychisch) en bemoedigt christenen parapsychische krachten zoals helderziendheid, waarzeggerij en telepathie te ontwikkelen: 'Helderziendheid, telepathie, het van te voren weten van gebeurtenissen, psychokinese en genezingen konden in het leven van vele religieuze leiders en bij bijna alle christelijke heiligen worden waargenomen'.

'Jezus was een machtige man. Hij was groter dan alle sjamanen. Mijn studenten beginnen de rol van Jezus te begrijpen, wanneer ze de boeken *Shamanism* van Mircea Eliade en *The journey to Ixtlan* van Carlos Castaneda lezen (...) Dat is precies dezelfde soort psi-kracht, die Jezus zelf had'. Met psi-kracht worden parapsychische krachten in de mens bedoeld. Kelsey stelt deze psychische krachten uit het sjamanisme gelijk aan de gaven van de Heilige Geest.⁴¹

Hoewel hij toegeeft dat hieraan enkele gevaren kleven, gelooft Kelsey dat de ontwikkeling van ESP (buitenzintuiglijke waarneming) in de christelijke kerk ertoe bijdragen kan de wonderen voort te brengen, die in de Bijbel beloofd worden.⁴²

Het is dan ook niet verwonderlijk dat J. Michaelsen schrijft dat occultisten zich meestal op hun gemak voelen in charismatische samenkomsten. Het 'rusten in de geest', de trillende handen, de 'woorden van kennis', zijn vertrouwde verschijnselen in hun eigen spiritistische samenkomsten. Ze zien hoe een onmiddellijke vertoning van God wordt gevraagd, op dezelfde manier als witte magiërs de naam van God, Jezus en de Heilige Geest gebruiken in hun rituelen. Ze zien hoe mensen door een onzichtbare kracht op de grond worden geworpen. Ook dit is hun bekend. Ze zien het veelvuldig handen opleggen voor zieken zonder oproep tot zonden belijden, of berouw over zonde, net zoals zij zelf doen.⁴³

Waar vertegenwoordigers van de charismatische beweging spreken van een 'wereldwijde opwekking' en de vervulling van de profetie van Joël in de eindtijd, waarschuwt de Here Jezus in Matt. 24:23-25 voor vervolging en verleiding. Met geen woord spreekt Hij over een opwekking. Hij spreekt daarentegen van een toenemende wetsverachting en verleiding van vele valse profeten (vers 11,12). In 2 Tess. 2:9-1 lezen we dat voordat Christus terugkomt de satan met bedrieglijke wonderen, krachten en tekenen de gelovigen zal proberen te misleiden.

In vers 4 lezen we dat de tegenstander zich in de tempel Gods zal zetten. De meeste commentatoren zeggen dat vóór de wederkomst van Christus de tempel in Jeruzalem herbouwd zal zijn, waarin de antichrist zal zitten om zich te laten aanbidden. Seibel geeft naast deze interpretatie nog een andere. Wanneer Christus spreekt over de zichtbare tempel gebruikt Hij het Griekse woord 'hieron'. In de Paulinische brieven wordt altijd het woord 'naos' gebruikt voor tempel, hetgeen 'heilige' of 'heilige der heiligen' betekent. Dit woord wordt gebruikt in 1 Kor. 3:16, 17 en 19, in 2 Kor. 6:16 en Ef. 2:21. In deze passages betekent de tempel van God steeds de gemeente of de individuele gelovige. Ditzelfde woord 'naos' wordt in 2 Tess. 2:4 gebruikt. Het woord kan ook de gemeente van Christus betekenen. De antichrist zal in de 'naos' zitten, in Gods tempel. Vóór de wederkomst van Christus kunnen we dus ook veel infiltratie in de gemeente van Christus verwachten, zoals we nu zien gebeuren.⁴⁴

We zien hoe uit de leringen en praktijken van de charismatische beweging een eenheidskerk ontstaat, die niet meer gebaseerd is op de verlossing in Christus, maar op dezelfde 'geestesgaven'.

Sommigen menen te zien dat de antichrist door middel van de 'drie golven' bezig is met het bouwen van een geestelijk Babylon. Volgens velen wijzen de zeven bergen waarop de stad is gebouwd, die het koningschap heeft over de koningen der aarde (Openb. 17:9, 18), op de stad Rome. Voor hen is het feit dat het Vaticaan nu gekozen wordt als plaats voor samenkomsten van charismatici, een teken dat we op weg zijn naar deze eenheidskerk.

4.4. Waakt!

Ondanks de onbijbelse kenmerken van de charismatische beweging, valt er een hiervoor toenemende ontvankelijkheid waar te nemen.

De geestelijke weerstand van gelovigen tegenover dwaalleren van verschillende aard neemt volgens Bauer snel af. Hij noemt hiervoor een aantal oorzaken.

1. In veel bestaande gemeenten is sprake van een verstarring. Dode vormendienst en dode orthodoxie maken velen innerlijk ontevreden. Komen we in pinksterkringen vaak een overdreven dweperij tegen, in deze gemeenten is men 'bevoren'. Velen zoeken in de charismatische kringen het antwoord op hun geestelijk tekort. Sensatiezucht en roesachtige belevenissen laten gemakkelijk alle voorzichtigheid verdwijnen.

De honger naar zichtbare tekenen is groter dan naar het ware leven uit God. Een 'ziels', op het gevoel georiënteerd en daarvan afhankelijk christendom is het resultaat. Wat de gevoelens positief doet opleven, wordt zonder verdere toetsing geaccepteerd. Men leeft voornamelijk van stemmingen, en niet van de Heer zelf en - wanneer het nodig is - van eenvoudige gehoorzaamheid aan Zijn Woord. Nadruk ligt op de ervaring, wat ten koste gaat van de bijbelse leer.

2. Er is een gebrek aan echt besef van zonden.

Door ongehoorzaamheid en verwereldlijking is er een verbroken relatie met God. Waarachtige godsvrucht en het besef van verantwoordelijkheid tegenover de levende, heilige God ontbreken. Een gevolg daarvan is dat het evangelie aardsgezind wordt verkondigd. Op het gebied van de theologie en de moraal gelden niet meer de normen van de Bijbel.

Omdat door een sterk op de menselijke behoeften afgestemde verkondiging het besef van de heiligheid van God niet wakker gehouden wordt, ontbreekt de behoefte aan gezonde, door God bewerkte nuchtere heiliging naar geest, ziel en lichaam. Het doel van de verlossing van Christus is voor velen onbekend. Vaak wordt bij Jezus slechts 'vroom' geluk gezocht en religieus genot. De boodschap van het kuis wordt afgewezen. Het kruis wordt veelal alleen nog met de bekering in verband gebracht, en nauwelijks nog in verband met het dagelijks leven. De noodzaak van de reiniging en bevrijding van de oude, goddeloze mens wordt niet meer gezien. Er heerst een vals begrip van de genade van Jezus Christus, die niet alleen de vergeving van zonde en schuld omvat, maar ook een leven in toewijding aan Christus, Tit. 2:12, 13.

De bekering omvat wel een afkeer van morele zonden en materiële afgoden, maar de afgod 'ik' blijft onaangevochten op de troon van het hart zitten. Trots, hoogmoed, eerzucht, zelfverafgoding en mensenaanbidding verhinderen het noodzakelijke geestelijke zicht op het gebeuren in de wereld en in de gemeente van Christus.

3. Er is een gebrek aan kennis van het Woord van God, vooral wat betreft de grote heilshistorische samenhangen van de Bijbel. Men is onbekend met de geschiedenis van Israël in het oude verbond en met de kerkgeschiedenis. Bekendheid hiermee zou een goede hulp zijn voor de beoordeling van de huidige bewegingen.

Verder ziet Bauer een gebrek aan onderscheidingsvermogen tussen waarachtig Goddelijke werkingen en louter nabootsing.⁴⁵

De imitatie van de antichrist ligt vlak naast het werk van de Geest. Hoe kunnen we ons wapenen tegen deze sluwe misleiding?

Beyerhaus geeft drie punten om deze dreiging van de gemeente af te wenden:

1. Een *geestelijk leven* leiden. Het is zaak elke dag in gemeenschap met Hem te blijven, en geworteld te zijn in de waarheid.
2. Bidden om de *gave van onderscheiding*. Deze genadegave hebben we hard nodig.
3. *Waakzaamheid* en de bereidheid tot geestelijke strijd en weerstand.

Onderscheiding is een gave van Gods Geest, maar, aldus Penn-Lewis, manifesteert zich als een vrucht van waakzaamheid. De onderscheiding die de Heilige Geest geeft aan het verstand, ontwikkelt zich wanneer de christen groeit in kennis en ervaring van geestelijke zaken en Gods wegen en die van boze, bovennatuurlijke machten waarneemt.⁴⁶ Hebr. 5:14 zegt: 'de vaste spijs is voor de volwassenen, die door het gebruik hun zinnen geoefend hebben in het onderscheiden van goed en kwaad'. Verder heeft iedere christen de opdracht de geesten te beproeven. De beoordeling moet gefundeerd zijn op bijbelse waarheden:

- Wordt een gekruisigde Christus gepredikt? Wordt er gesproken over Zijn bloed, vergeving van zonden, genade of is er alleen sprake van een machtig werken van 'de Geest'? Michaelsen schrijft dat de eerste vragen, die gesteld moeten worden zijn: 'Welke Jezus?', 'Welk evangelie?' Wanneer de antwoorden op deze twee vragen onjuist zijn, is het antwoord op de vraag: 'Welke geest?' meteen bekend (2 Kor. 11:4).

- Hoe wordt de Bijbel gebruikt? Veel charismatici spreken onbijbels. De meeste ondersteunen hun uitspraken niet met bijbelteksten. Wanneer de Bijbel gebruikt wordt, zijn het slechts een paar teksten.

- Is men nederig? Vaak verbergt zich een geestelijke hoogmoed onder een dekmantel van nederigheid. Is men bereid zijn leringen bijbels te laten corrigeren? Of herhaalt men des te fanatieker zijn bijzondere lering?

Waakzaamheid is geboden bij het lezen van allerlei christelijke literatuur. Wanneer de schrijver bijvoorbeeld schrijft dat 'God' hem iets zegt, wordt vaak meteen aangenomen dat dit werkelijk God is. Het kan echter best zijn dat de schrijver op een bepaald punt misleid is, of gebrek aan onderscheiding heeft. Dit geldt ook voor het bezoeken van samenkomsten. Dezelfde woorden kunnen een totaal andere betekenis hebben. Zo krijgt de New Age priester bijvoorbeeld van 'Jezus' geopenbaard dat ze 'wedergeboren christenen' moeten worden. 'Evangelisatie' betekent voor een katholiek, die niet de Here Jezus als persoonlijke Verlosser kent iets totaal anders.⁴⁷

Wanneer iemand zegt dat hij 'Jezus volgt' kan hij daarmee ook bedoelen dat hij Jezus ziet als zijn voorbeeld tot naastenliefde.⁴⁸ De term 'bijbels mensbeeld' kan misleidend zijn.⁴⁹ Ook binnen de New Age gebruikt men christelijke termen. Onder wedergeboorte verstaan zij bijvoorbeeld 'persoonlijke of planetaire transformatie en heel-making'. Marrs schrijft dat dit het punt is waarop de New Age gelovige zich 'overgeeft' en zijn Hoger Zelf of innerlijke Gids (lees: demon) toestaat voortaan zijn leven te leiden. Deze 'wedergeboorte' draagt het 'Christus-bewustzijn' over.⁵⁰

Zonder onderzoek naar de betekenis en de bedoelingen van schrijvers en sprekers kunnen we ten onrechte de indruk hebben dat we op dezelfde lijn zitten. Zonder persoonlijke kennis van de betekenis van bijbelse begrippen zijn we een gemakkelijke prooi voor misleiding.

Oprechtheid biedt geen voldoende bescherming voor misleiding. Penn-Lewis schrijft hoe velen door duivelse bovennatuurlijke krachten zijn misleid, omdat ze deze niet onderscheiden konden van het echte werk van God in de opwekking in Wales.⁵¹ Het probleem is dat een gelovige niet meteen een geheel vernieuwd denken heeft. Zo kan de duivel misbruik maken van de onwetendheid van vele christenen.

De verschijnselen in de charismatische beweging moeten voor ons een aansporing zijn ons te omgorden met de waarheid van Gods Woord (Ef. 6:14). Het dwingt ons tot een grondig onderzoek naar de betekenis en bedoeling van vele bijbelteksten.

Penn-Lewis adviseert om samenkomsten met bovennatuurlijke manifestaties, waar de duivel leugen met waarheid heeft vermengd, te mijden, wanneer men onvoldoende in staat is om dit te onderscheiden. 'De duivel vermengt zijn leugens met de waarheid, omdat hij een waarheid moet gebruiken om zijn leugens te dragen. De gelovige moet daarom onderscheiden, en alle dingen beoordelen. Hij moet in staat zijn te beoordelen hoeveel onzuiver is, en hoeveel hij kan aanvaarden. Satan is een 'mixer'. Als iets voor negennegentig procent zuiver is, probeert hij één procent van zijn giftige stroom in te voegen. Dit groeit wanneer het niet wordt ontdekt, tot de verhoudingen omgekeerd zijn.⁵²

1 Kor. 10:12 maant ons hierbij aan tot bescheidenheid: 'Wie meent te staan, zie toe, dat hij niet valle'. Geen gelovige is onfeilbaar of volmaakt in zijn kennis of christelijke wandel.

Zijn we verder werkelijk bereid om de geesten te beproeven, zoals staat in 1 Joh. 4:1-2? Velen geven aan dat de ervaring leert dat het merendeel van het spreken in tongen door boze geesten wordt gedaan. Ruark schrijft dat het beproeven van de geesten gedaan moet worden wanneer de persoon in tongen spreekt. Degene die de geest wil beproeven richt zich tot de geest, en niet tot de persoon. Hij vraagt of de geest belijdt dat Jezus Christus in het vlees is gekomen. Een valse geest zou op deze manier gauw ontdekt worden. In de praktijk merkt Ruark dat deze geest zich hiertegen verzet. De betrokken persoon wordt verschrikkelijk boos met de gedachte dat hij tegen de Heilige Geest zondigt. Er ontstaan allerlei argumenten waarom deze beproeving van de geesten niet moet worden gedaan. Het is godslasterlijk, ongeloof, zonde, bedroeven van de Geest. Deze weerstand is volgens Ruark het bewijs van een valse geest.⁵³

Noten

1. H. Ising, O. Markmann, Gnadengaben?, die Ruferbewegung und das neue Zungenreden aus den USA, Verlag H. Ising, Berlijn, 1970, blz.43
2. artikel van de CEF-conferentie, Singapore, juni 1978
3. Vuur, jan. 1976, blz. 13
4. Das Neue Zeitalter, 1987 nr.8
5. P. Beyerhaus, L. van Padberg, Eine Welt - eine Religion?, die synkretische Bedrohung unseres Glaubens im Zeichen von New Age, Verlag Schulte en Gerth, Asslar, 1988, blz.225-226
6. kardinaal Suenens, Gemeinschaft in Geist, blz.96
7. H. Bauer, Liebe Einheit Frieden, um jeden Preis? Verlag und Schriftmission der Ev. Gesellschaft Wuppertal, 1980, blz.88
8. ibid blz.74
9. ibid blz.89
10. R. Livesey, Understanding deception, New Age teaching in the church, New Witte Press, 1990, blz. 154
11. H. Bauer, Liebe Einheit Frieden, um jeden Preis?, blz.56
12. W. Wihne, Spiel mit dein Feuer, Bielefeld 1989, blz.96
13. Walter Smet, 'Ik maak alles nieuw', de charismatische beweging in de kerk, Lannoo, Tielt 'Utrecht, 1973, blz. 124
14. ibid blz. 132-133
- 14a. ibid blz. 135
15. Reveil, juli/aug. 1988, blz.27
16. H. Bauer, Liebe Einheit Frieden, um jeden Preis?, blz.89-90
17. D. Wilson, Na-aperij van de duivel, in: In de Rechte Straat, dec. 1973
18. W. W. Verhoef, Er waait weer wat, de charismatische beweging, Boekencentrum 's Gravenhage, 1974, blz.41
19. ibid blz.33
20. F. Rutke, Charismatische Nederland, overzicht van de ontwikkeling van de Pinkstervernieuwing, Kok Kampen, 1977, blz.15
21. Vuur, jan. 1979
22. Vuur, sept/okt. 1989, blz. 11
23. Trouw, 12 mei 1989
24. Theology 81, 1978, blz.36-37
25. A. Bittlinger, Integrating other religious traditions into western christianity, in: Spirituality in interfaith dialogue, J.Arai en W. Ariarajah, Genève, World Council of Churches, 1989, blz.96-97
26. drs. M. Dieperink en J. Schopanus, Het conciliair proces in het teken van New Age, Het Zoeklicht Doorn, 1989, blz.58
27. Texe Marrs, Duistere geheimen van de New Age, blz.245
28. prof. dr. van 't Spijker, De charismatische beweging, Willem de Zwijgerstichting, Den Haag, 1977, blz.40
29. St. Mattias Press, John Wimber, friend or foe?, an examination of the current teaching of the Vineyard Ministries movement, Londen, april 1990, blz.23-25
30. C.P. Wagner, Signs and wonders today, blz.5
31. ibid blz. 116
32. drs. R.H. Matzken, New Age handboek, Buijten en Schipperheijn, Amsterdam 1990, blz.15-19
33. J. Wimber, 'Putting theory into practice' in: C.P. Wagner, Signs and wonders today, blz. 143
34. ibid blz.92
35. ibid blz.96
36. St. Mattias Press, John Wimber, friend or foe?, blz. 19
37. R. Bonnke, Plunderde hel, Complement & his printing, Hoornaar, 1988, blz.65-66
38. Jessie Penn-Lewis, War on the saints, blz.105-109, 128-132
39. R. König, New Age - dwaalwegen naar een nieuwe wereld, Medema Vaassen, 1988, blz.40-41
40. Texe Marrs, Duistere geheimen van de New Age, blz.45
41. D. Hunt en T.A. McMahon, The seduction of christianity, blz.103-131
42. A. Seibel, Die endzeitliche Taumelkelch, artikel z.j.
43. Johanna Michaelsen, The beautiful sight of Evil, Harvest House Publishers, 1982. blz. 191
44. A. Seibel, De Geest der waarheid en de geest der dwaling, blz.4-5
45. H. Bauer, Liebe Einheit Frieden, um jeden Preis?, blz.98-104
46. Jessie Penn-Lewis, War on the saints, blz.275
47. bijvoorbeeld de toespraak van Forrest, zie 1.1.3.
48. bijvoorbeeld pater Beijersbergen, zie 1.2.2.
49. bijvoorbeeld Verhoef, zie 4.2.
50. Texe Marrs, Duistere geheimen van de New Age, blz. 15
51. jessie Penn-Lewis, War on the saints, blz.48
52. ibid blz. 100
53. A.E. Ruark, Falsities of modern tongues, Prairie Bible Institute, Three Hills, Alberta, Canada, 1979, blz.7-8

BIJLAGE

Getuigenissen van ex-charismatici

Op dit moment zijn er veel christenen die alweer een charismatische groep verlaten hebben. Ex-charismatici spreken bij hun desillusies over de afwezigheid van een verlangen naar heiliging in deze groepen. Ze ontdekten dat ‘de doop in de geest’ hun leven niet wezenlijk veranderde en geen kracht over de zonde gaf. Velen wijzen in hun kritiek op de aanbidding met nadruk op de gevoelens. Na verloop van tijd merkten ze dat deze herhaalde vorm van aanbidding hen niet boven een subjectieve beleving van hun redding uit bracht. Het gebrek aan eerbied en het schaamteloos gebruik van wereldse ritmische muziek werd aanstotelijk. Een ander punt dat vaak genoemd wordt door ex-charismatici, is het ongenoegen over de neiging tot overdrijving, die zich uit in het claimen van verbazingwekkende wonderen. De meesten zijn opgelucht dat ze uit een atmosfeer zijn gekomen, waarin ze een afhankelijkheid ontwikkelden aan gevoelens, ervaringen, wonderen en sensaties.¹

Hieronder volgen enkele getuigenissen, van ex-charismatici, die hun ervaringen op schrift gesteld hebben.

1. Predikant Hitz

‘Enkele jaren na mijn bekering kwam ik met enkele broeders en zusters samen om in het bijzonder voor opwekking te bidden. Dit deden wij gedurende ettelijke jaren. Wij waren zeer geïnteresseerd in alle berichten over opwekkingen. Ik las ook de boeken van de Amerikaanse charismatische bewegingen. In 1973 kwam ik met vertegenwoordigers van deze beweging in aanraking. Hun vrolijke en positieve getuigenis maakte op mij veel indruk, en wij begonnen ons open te stellen voor deze kringen.

Ik maakte een charismatische week met hen mee. We geloofden dat we op de goede weg waren naar een door de Geest vervuld leven. Enkele bedenkingen die in me opkwamen, vooral in de omgang met katholieke charismatici, onderdrukte ik. Dit deed ik ook wanneer ik in boeken iets las dat ik niet helemaal met het Woord van God in overeenstemming kon brengen.

De nadruk in de charismatische verkondiging ligt op het werk van Gods Geest en op de beklemtoning van een geloof, waarmee men zich alles toe-eigenen kan. Hun eenheid berust niet op het Woord van God, maar op gelijke belevenissen en gaven. Dit alles erkende ik toen niet. Ik geloofde dat dit gebrek bij een opwekking normaal was, en dat dit eenvoudig een kwestie van heiliging was, die vanzelf zou ontstaan.

In 1978 hoorde ik voor de eerste maal van de opwekking in Sizabantu (Zuid-Afrika). Erlo Stegen, de verantwoordelijke daar, hoorde ik in Bern, en later in Zürich spreken. Ik zag in dat deze opwekking totaal anders is dan de charismatische vernieuwing. Ik besloot het onderscheid te bestemder plaats te onderzoeken. Zo reisde ik in de herfst van 1979 naar Afrika en verbleef vier weken op Sizabantu. Mijn gebed was duidelijkheid te krijgen over de verschillende geestesstromingen.

Op een nacht lag ik wakker in bed en overdacht opnieuw deze vraag. Plotseling viel het als een sluier van mijn ogen af. De Heer openbaarde mij het onderscheid tussen ziel en geest. Ik zag in dat de charismatische beweging of vernieuwing een opwekking is van de ziel, en niet van de geest. Het vele zingen en handen klappen, evenals het loven en danken dat bij de charismatici een speciaal kenmerk is, is in wezen niets anders dan een emotie van de ziel. Meestal zijn de boodschappen ook zo, dat de ziel wordt aangesproken, waardoor geen echte vrucht van de Geest kan ontstaan. Door de verkondiging van Gods Woord zou deze vrucht moeten ontstaan. Ziel en geest moeten gescheiden worden. Het Woord van God is een rechter van gedachten en overleggingen van ons hart (Hebr. 4:12). Op Sizabantu is dit het geval. Al dit ‘zielse’ wordt buiten werking gesteld. Het leven in de Geest is zeer natuurlijk en toch doordrongen van de liefde van Christus. Het kruis staat in het middelpunt. Hiermee moet de gelovige

voortdurend in verbinding blijven. Het is echter een groot onderscheid of men tot het kruis komt om vergeving van zonden te ontvangen, en vervolgens van de zegeningen te leven, of dat men bij het kruis blijft en naar de wil van God vraagt. We moeten bereid zijn alles te doen en te verdragen wat de Heer behaagt - en niet dat wat onze ziel bevalt. Hetgeen van de ziel is, is ook egocentrisch, ik-gericht. Ondanks alle zegeningen ontstaat er geen nieuwe schepping. Dit werd ik me zeer duidelijk bewust.

Volgens mijn huidig inzicht was ik een tijdlang neergeveld door de sluwe verleiding van de satan, die zich als een engel des lichts voordoeft (2 Kor. 11:14). Nadat ik mij van elke invloed van deze beweging losgesproken had, is Gods Woord mij op een diepere wijze ontsloten geworden. De liefde voor de waarheid beantwoordt de liefde voor het Woord Gods. Zoals Christus van elk Woord geleefd heeft, dat uit de mond van God komt, zo zullen wij ook in geloofsgehoorzaamheid aan elk Woord van God leven en niet door zegeningen en gaven'.²

2. Predikant Maritz uit Namibië

Broeder Maritz is in een christelijk huis opgegroeid. Op zevenjarige leeftijd beleefde hij al zijn bekeering en maakte hij ernst met de navolging van Jezus. Hoe ouder hij werd, des te meer bemerkte hij de macht van de zonde. Hij probeerde in eigen kracht boze gewoonten te overwinnen. Eenmaal knielde hij bij de Oranjerivier neer en bad God om overwinningskracht en vervulling met de Geest. Hij schafte als jongeman vele boeken aan, waarin een overwinningsleven beschreven werd.

Op deze weg als gelovige christen, die echter van de ene nederlaag naar de andere ging, ontmoette hij een broeder, die over de gave van het spreken in tongen sprak en hem naar de pinkstergemeente verwees. Men bad daar met hem onder handoplegging en hij ontving de gave om in 'andere tongen' te bidden. Hij raakte daarmee in een gemoedsgesteldheid, waarin hij alle mensen wilde helpen. Hij meende dat ze alleen maar in tongen hoefden te bidden, en alle problemen zouden dan op gelost zijn. Tegelijkertijd wilde hij alle zieken door deze tongengave genezen. De geheime wortel van zijn nederlagen bleef echter. Hij had nog steeds geen overwinningskracht. De tongengave maakte hem hoogmoedig. Hij verdedigde het standpunt: wie niet in tongen kan spreken, is niet door de Heilige Geest gedoopt. Hij bezocht verschillende charismatische groepen en maakte alles mee. Tenslotte liet hij zich volwassen dopen en geloofde daarmee overwinning over de zonden te krijgen. Maar de onreinheid bleef hem achtervolgen. Hij doorliep alle fasen van wat in pinksterkringen wordt geleerd.

Een bijzondere belevenis, waarvan hij zeer veel verwacht had, was de handoplegging van een bekende pinksterman. Hij viel achterover op de grond en was korte tijd bewusteloos. Wat hij daardoor kreeg was een mediamieke kracht, zoals hij het nu ziet. Wanneer hij daarna met mensen bad, vielen ze ook achterover op de grond. Door de gereedstaande medewerkers werden ze telkens opgevangen, zodat ze zich niet bezeerden. Deze kracht om andere mensen 'om te kiepen' maakte hem trots. Hij was de mening toegedaan dat dit een werk van de Heilige Geest was.

Predikant Maritz: 'Het was niet de Heilige Geest, maar de duivel die ons voor de gek hield. Het waren slechts reacties van de ziel, waarin boze geesten werkten. De duivel was aan het werk. We hebben dat te laat erkend. Wanneer een christen ernstig om een overwinningsleven bidt, komt de satan en ensce-neert nabootsingen. We spraken over de volheid van de Heilige Geest, dansten op popmuziek in de diensten, klaptten met de handen, baden en preekten met 'boven-dimensionale' kracht. Na zo'n tumult was later alles weer bij het oude. Het zondeleven was onveranderd'.

Na zijn ervaringen in de extreme kringen betrad Maritz een theologisch seminarie om predikant te worden. Ook daarheen volgden hem de zonden. Tenslotte werd hij predikant van de grootste Zuid-Afrikaanse kerk. In 1982 kwam het tot een beslissende crisis. Hij zei tegen zichzelf: 'Of ik houd op met prediken, of het wordt eindelijk anders. In deze tweestrijd ga ik niet verder. Mijn oordeel zal zwaarder zijn dan dat van mijn toehoorders. Ik predik en ben zelf verwerpelijk'. Zoals al vele jaren tevoren, zocht hij naar het geheimenis van het overwinnen. Hij las ook ijverig boeken over dit thema. Hij nam het boek van Penn-Lewis *Sterf, opdat u leven kan* onder handen, toen het boek van Roy Hession *De kruisweg*, het boek van Duncan Campbell over de opwekking op de Hebriden en ook de boeken van

Watchman Nee. Bij het lezen van deze boeken werd hem één onderscheid duidelijk: Jezus stierf niet alleen voor ons aan het kruis, maar verwacht dat we met Hem gekruisigd worden. Het is de boodschap van Rom. 6:2-6: 'Afgestorven aan de zonden (...) in Jezus' dood gedoopt (...) samen met Hem gekruisigd en begraven'. Vers 5 is de kern: alleen degene die met Hem gestorven is, zal ook aan Zijn opstanding gelijk zijn. Zonder sterven is er geen leven. De tarwekorrel valt in de aarde, sterft, en een nieuwe levenskiem komt tevoorschijn. Maritz erkende dat tot dit sterven ook het belijden van zonden tegenover een ander behoorde. Wat niet aan het licht komt, blijft in de duisternis, 1 Joh. 1:9: 'Als wij onze zonden bekennen, zo is Hij trouw en rechtvaardig om onze zonden te vergeven'. Hij had echter een innerlijke weerstand te overwinnen: 'Ik, als voorganger van de grootste Zuid-Afrikaanse kerk, moet mijn geheime zonden uitleveren? Nee, daar heeft niemand een blik in te werpen, dat wil ik voor mezelf houden!' Hij raakte de innerlijke onrust echter niet kwijt, en op een avond bekende hij zijn zonden.

Ps.32 'Want zolang ik zweeg, kwijnde mijn gebeente weg onder mijn gejammer de ganse dag; want dag en nacht drukte uw hand zwaar op mij, mijn merg verdroogde als in zomerse hitte. Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid verheelde ik niet'.

Zie daar, toen de herder zijn kudde voorging, volgde de kudde hem na. Er was opeens een beweging van bekering en belijden van zonden in zijn gemeente. Mannen vergoten tranen van berouw. Vrouwen volgden. En de vrouwen die tegenover hun mannen weerspanning waren, konden zich ondergeschikt maken en ook Jezus in hun dagelijks leven gehoorzamen.

Predikant Maritz: 'Toen wij voor de eerste maal naar Sizabantu waren gekomen, begrepen we niet wat hier plaatsvond. We waren beheerst door een zucht naar wonderen en wilden wonderverhalen horen. Dit was namelijk in de pinkstergemeente, waartoe ik vroeger behoord had, uiterst belangrijk. Bij het tweede bezoek was intussen mijn levensvernieuwing gepasseerd, en wij merkten dat het in het geheel niet op de wonderverhalen aankomt. We zagen in dat het veel belangrijker is dat ons leven een bewijs is van het evangelie, dat we een brief van Christus zijn. We hebben dus pas bij het tweede bezoek de opwekking van Sizabantu begrepen'.³

3. Getuigenis van Alex Overberg

'Ik groeide op in een christelijke familie. Met vijftien jaar oud werd ik vanwege mijn slechte gedrag van school gestuurd. Mijn ouders waren hierdoor diep getroffen, maar ik zette mijn zondige leven voort en bekommerde me niet om hen. Tot mijn achttiende jaar was ik een verslaafde drinker. Ik kon niet naar bed gaan, zonder eerst de fles flink aan te spreken. Tot deze tijd vond ik het leven leeg en saai. Mijn ouders riepen nu mijn oudste broer, die dominee was, te hulp. Hij zag maar één oplossing: mij met hem naar Johannesburg nemen, zodat hij mij voortdurend onder zijn controle zou hebben. In de stad voltooide ik mijn opleiding voor automonteur.

Mijn levensstijl veranderde zich echter niet. Het werd steeds erger met mij. Vaak raakte ik met anderen in strijd verwickeld. Eenmaal ben ik bijna doodgestoken. Op het laatste moment kon ik mij in een koelruimte verstoppen. Ik vroeg me vaak af, hoe dit alles verder moest gaan en eindigen zou. Tweemaal was ik in een auto-ongeluk betrokken, maar bleef ongedeerd. Bij alle ellende kwam de gebondenheid aan verdovende middelen en een losbandig leven met meisjes.

Zonder twijfel hebben mijn ouders en mijn oudste broer voor mij gebeden. Langzamerhand kreeg bij mij de vraag de overhand, of het evangelie geen wending in mijn leven kon geven. Kon niet op deze wijze de dorst van mijn ziel geleest worden?

Op een zondagavond bezocht ik de dienst van een pinkstergemeente. Toen de predikant de uitnodiging gaf, voor een beslissing voor Jezus naar voren te komen, was ik één van degenen die naar voren gingen. Ik kwam daarbij echter niet tot rust. Vanaf deze tijd raakte ik in de charismatische beweging verwickeld. De duivel hield me daarbij van de waarheid af en maakte mij blind voor het evangelie.

Tot deze tijd werkte ik bij een transportbedrijf. Op een zondag had ik veel sterke drank en bier gedronken zodat ik tenslotte geheel dronken was. In deze toestand ging ik een dienst van een pinksterge

meente binnen. Ik ging op de laatste bank zitten. Onder de dienst kwam een oudste naar me toe en vroeg mij of ik niet met de Heilige Geest vervuld wilde zijn, om in tongen te kunnen spreken. Ik ging daarmee akkoord, en liep naar voren, waar ze mij de handen oplegden. Een oudste zei me dat wanneer er wat voor woorden ook maar in mijn mond kwamen, ik ze uit moest spreken. Tot op vandaag weet ik niet wat voor woorden er in mijn mond kwamen, maar ik herinner me goed, dat de omstanders uitriepen: 'Halleluja, broeder, je bent nu met de Heilige Geest vervuld'. Ze vroegen me toen, mijn getuigenis te geven. Ik antwoordde: 'Ik voel mij, alsof de hemel in mijn hart is'. Daarbij stond ik echter nog steeds onder invloed van de alcohol, die ik voor de dienst gedronken had. Enkele tijd later, zocht ik opnieuw de dienst van een pinkstergemeente op. De prediker gaf weer de uitnodiging naar voren te komen om met de Heilige Geest vervuld en geheiligd te worden. Ik zag nu - wat ik werkelijk voor een kracht van de Heilige Geest hield - dat de mensen, onder wie sterke mannen, achterover vielen. Omdat ik nog altijd stond, bad iemand voor mij en gaf me tegelijkertijd een harde duw. Nu viel ik eveneens achterover. Toen ik zag dat de anderen bleven liggen, bleef ik ook liggen. Ik wendde me nu voor door de Heilige Geest vervuld te zijn, alleen om de leiders te behagen. Toen de anderen opstonden, verhief ik mij ook. Deze ervaring gaf mij de gedachte dat dit alles nauwelijks de kracht van God kon zijn.

Mijn eigen persoonlijke probleem, overwinning over de zonde te krijgen en vrij te worden, was door deze belevenissen niet opgelost. Hoewel ik God om vergeving en bevrijding vroeg, werden mijn toestand en mijn zonden steeds erger. Ik besprak dit met mijn voorganger. Hij antwoordde dat er in het geheel geen overwinning over de zonde was. Het zou genoeg zijn, als ik in de dienst naar voren kwam om met me te laten bidden. Dan zouden alle zonden worden vergeven.

Ondanks alle negatieve ervaringen stond ik nog steeds onder invloed van de pinkstergemeenten. Zo liet ik me overhalen een charismatische conferentie te bezoeken. Een band speelde in de samenkomsten. Achterin de zaal ontdekte ik enkele meisjes, die vaak de avonden van discotheken bezochten. Toen nu de band speelde, en velen 'in de Heilige Geest' begonnen te dansen, sloten deze meisjes zich aan. Het werd mij duidelijk dat hier niet de Heilige Geest aan het werk was.

Even bedenkelijk waren voor mij de genezingsdiensten. In een samenkomst van de conferentie riep de dominee plotseling uit: 'De Heilige Geest openbaart mij, dat de deelnemers, die daar in de hoek zitten, van hun hoofdpijn zijn genezen, en degenen in de andere hoek zijn hun rugpijnen kwijt'. Omdat men mij sinds het achterovervallen voor een 'geestgedoopte' hield, mocht ik actief aan de genezingsdienst deelnemen. Hoewel ik zelf in verschrikkelijke zonden leefde, legde ik anderen voor genezing de handen op. In mijn hart was duidelijk, dat demonen bij deze manier van genezing een duivels spel speelden. Er waren genezingsresultaten - maar door welke kracht?

Een ander voorval schokte mij. Een oudste, voor wie de gemeente een hoge achting had, sprak met mij in de zielzorg. Hij gaf mij aanwijzingen hoe men een meisje seksueel behandelen moest, en wijdde tegenover mij, een ongetrouwde, uit over de intiemste zaken. Deze instructies hebben mij in mijn liederlijk leven gesterkt.

Omdat ik in de pinkstergemeenten van lieverlede bekend werd, ontving ik uitnodigingen van dominees om in hun gemeenten te prediken. Ik leefde een dubbel leven. Op zaterdagavond zwierf ik rond met zedeloze meisjes en op zondag preekte ik. Er waren zelfs aanplakbiljetten opgehangen die mijn genezingsamenkomsten aankondigden. Het beviel mij om in het middelpunt te staan. Ik liep rond met de gedachten naar de V.S. en Canada te gaan, om mijn genezingsdienst te vervolmaken.

In deze tijd greep Gods hand mij. Ik stopte met prediken, omdat ik wist dat mijn eigen leven niet in orde was. Ik vreesde, dat God mij vanwege mijn huichelarij en mijn dubbele leven straffen zou. Deze angst voor Zijn oordeel beëindigde mijn overzee-plannen.

Een droom bracht me een stap verder. In dit nachtelijk gezicht werd mij gezegd, dat God me naar een plaats zou brengen, waar ik mijn zonden bekennen en loslaten moest, om Hem te volgen en te dienen. Kort daarna had ik het gevoel, dat ik mijn broer moest opbellen. Ik deed het en was verrast, toen hij me zei dat hij had geprobeerd mij op te bellen. Nu was ik hem voor geweest. Mijn broer zei dat hij op Si

zabantu was geweest, en zeer gezegend was. Hij moedigde mij aan, toch ook een keer daarheen te gaan. Bovendien zou ik op Sizabantu werk kunnen vinden. Men zocht daar een automonteur. Ik had na dit gesprek de indruk, dat God me daar wilde hebben. Dat voldeed ook aan de droom, die ik had gehad. De beslissing viel me niet gemakkelijk, omdat ik een zeer goed betaalde baan had. Gods trekken was echter sterker.

Ook ik ging naar Sizabantu. In het begin was ik iets verward, omdat ik in de pinkstergemeenten een andere boodschap te horen kreeg. Door Gods werk kwam het onvervalste evangelie tot overwinning. Op een nacht, toen ik in mijn hut wakker lag, maakte de Geest van God het woord uit Matt. 7:22 in mij levend:

‘Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Here, Here, hebben wij niet in uw naam geprofeteerd en in uw naam boze geesten uitgedreven en in uw naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk zeggen: Ik heb u nooit gekend; ga weg van Mij, gij werkers der wetteloosheid’.

Al mijn zonden stonden plotseling als in een film vóór mij. Het drong me ertoe, alle schuld te bekennen. Een ander bijbelwoord bracht me ook in het nauw. Er staat in Ps.24:3-4:

‘Wie mag de berg des Heren beklimmen wie mag staan in zijn heilige stede? Die rein is van handen en zuiver van hart die zijn ziel niet op valsheid richt, noch bedrieglijk zweert’.

Ik werd door Gods Geest overtuigd, dat ik mijn smerige handen op andere mensen gelegd had en tot nu toe met onreine lippen het evangelie had verkondigd⁴.

4. Getuigenis van Rudi Holzhauer

Vanuit een gebrekkige toestand in zijn geestelijk leven, en door de invloed van broeders begon Rudi Holzhauer zich veel in pinksterkringen te bewegen. Hij meende dat men daar een ‘voller’ evangelie verkondigde. Ondanks waarschuwingen van vrienden begon hij zich te oriënteren in de pinksterbeweging.

Op een conferentie van de vrije evangelische gemeente was een charismatische broeder, die in zijn gemeente werd uitgenodigd. Deze vaderlandloze Einzelgänger Herbert Tadday bezat alles wat zij zochten op een indrukwekkende, niet opdringerige wijze: spreken in tongen, profetie, gezichten en gaven van genezing. Hij was altijd bereid dit onder handoplegging weer door te geven. Hij wist ‘door de Geest’ de plaats en de aard van ziekten, wanneer hij zijn handen ongeveer tien à twintig centimeter boven het hoofd van de patiënt hield. Hij openbaarde zelfs de verborgen, zondige achtergrond die een zogenaamde ‘Geestesdoop’ of een genezing in de weg stond. Deze dingen noemde hij terloops, en liet het verder aan de toehoorders over om dit stil voor de Heer te bekennen. De gave van het spreken in tongen gaf hij door middel van de zogenaamde ‘papegaai’-methode door. Hij sprak luid in tongen en liet ons deze woorden herhalen, waarbij hij ons aanraadde dit te oefenen.

Tadday had ook de gave om op afstand te genezen. Veel te laat hoorden wij, dat zijn familie in grote nood was, omdat hij naast zijn charismatische werkzaamheden als leraar geen vast beroep had. Herbert Tadday werd later de stichter van de sekte van het ‘zuivere geloof’; hij zorgde ervoor dat veel van zijn aanhangers al hun bezit verkochten en met hem naar India trokken, waar - naar men meende - Christus’ wederkomst zou zijn. Hij werd daar medewerker van de valse messias R.P. Lawrie in Madras. In het begin van 1979 is Tadday doodziek naar zijn vaderland teruggekeerd en daar gestorven. Of deze door leugengeesten misleide man nog de ware Messias teruggevonden heeft, is Holzhauer niet bekend.

Een handoplegging van Tadday leidde bij Holzhauer niet tot het spreken in tongen. Hij kreeg wel onder andere door gezichten openbaringen van verborgen zaken. Voor belangrijke beslissingen ontving hij waarschuwingdromen. Ook kreeg hij opheldering over geheimzinnige voorvallen uit zijn verleden, enz.

Op een conferentie kreeg hij het blad *Mehr Licht* van Albert Götz in handen. Hierdoor kwam de hele golf van charismatische dwaling van de jaren vijftig in hun huis en in hun harten. Hij geloofde echter

meer in dergelijke tijdschriften dan in de mening van zijn broeders. Hij bezocht samenkomsten waarvoor hij gewaarschuwd was, en hield zichzelf daarbij het woord voor 'toetst alles en behoudt het goede'. Zijn onvermogen om te toetsen was hij zich niet bewust. Hij werd pas wakker toen hij in de afgrond van de demonen schouwde, en hij de machten der duisternis gewaar werd. Er volgde toen een zware strijd, waarin hij deze beweging de rug toekeerde.

Ze verhuisden naar Karlsruhe, en hadden acht jaren een rustige tijd. In een periode van zorgeloosheid kwamen ze door de huisgemeente, waarbij ze zich hadden aangesloten, opnieuw in contact met - zo dachten ze - ditmaal geestelijke en 'nuchtere' pinksterbroeders. Door hun invloed lieten ze zich dopen. De gevolgen waren ontzettend. Zijn vrouw werd met enkele anderen het zwaarste belast, nadat een pinksterbroeder door 'openbaring' had gezegd, dat alle dopelingen met de waterdoop ook de 'Geestesdoop' zouden ontvangen.

In diezelfde nacht nog had zij 'gezichten' en hoorde ze stemmen die haar verschrikkelijke angsten bezorgden. Ze voelde een dwang om in tongen te spreken, maar voelde zich tegelijkertijd in de duisternis verstoten. Ze verloor haar geloof en haar heilszekerheid. Ze leed wekenlang aan slapeloosheid, waardoor ze depressief werd. Door gevaar voor zelfmoord moest ze op een psychiatrische afdeling worden opgenomen. Pas na wekenlange gebedsstrijd werd ze weer vrij.

In het begin van zijn zoeken naar duidelijkheid over de dwaalgeest in deze beweging geloofde hij, zoals zo velen, slechts tegen de dweepzieke uitwassen te moeten vechten. Hij meende die door onderscheiding der geesten aan te kunnen geven, en had nog niet door dat het niet om de Heilige Geest ging, maar om een andere, een leugengeest.

Ook dacht hij, zoals de meeste pinkstermensen dat zijn gaven echt waren, en alleen de bedenkelijke uitingen van anderen vals. Pas toen een pinksterbroeder die ze opnieuw vertrouwd hadden zelf in grote geestelijke duisternis kwam, en enkele zelfmoordpogingen deed, werd hij zich met een schok bewust met wat voor machten der duisternis hij te maken had, en dat nu radicale scheiding geboden was. Deze pinksterbroeder maakte God na jaren van zware worsteling zelf weer vrij.

De laatste confrontatie - ditmaal zonder directe eigen schuld - met de machten der duisternis in charismatische kringen beleefden ze in het begin van 1976. In hun huisgemeente kwam toen plotseling ongevraagd een charismatische vrouw, die hen met haar gezichten wilde imponeren. Ze deed 'onthullingen' over één van de broeders. Toen hij de echtheid van haar 'gezichten' in twijfel trok en haar weerstond, wreekte ze zich even later met zogenaamde openbaringen over hem en zijn vrouw, die van grote lasterlijke inhoud waren, en die elke waarheid ontbeerden. Deze dingen verbreidden zich onder de broeders en zusters om zo de basis van vertrouwen te verstoren. In een daarvoor belegde samenkomst van de broeders werd de vrouw in haar aanwezigheid op bewijsbare leugens betrappt en als valse profetes uitgewezen. De toen volgende gebeurtenissen waren zo duivels dat ze, als hij ze in alle details zou schilderen, de niet-kenners van pseudo-charismatische gewoonten als producten van een ziekelijke fantasie zouden toeschijnen.

Het schokkende van dit voorval was voor hen het treurige besef dat een jarenlange vruchtbare gemeente door een plotseling optredende dwaal- en leugengeest verstoord kan worden.

Zijn broer liet zich daarentegen nog slechts door openbaringen leiden. Hij kwam toen terecht in het beruchte geloofshuis 'Die Fundgrube' bij Wangau. Hij werd daar vreugdevol opgenomen, en werd - nadat men hem van zijn religieuze demonen bevrijd had - opnieuw gedoopt. Dit was intussen zijn vierde doop. Alleen hier doopte men bijbelgetrouw, niet alleen met water maar ook met Geest en vuur. Daarna werd hij als bevrijde medewerker en strijder voor de 'zuivere waarheid' aangesteld. Natuurlijk kreeg hij ook een nieuwe naam. Hierdoor werd hij al gauw wijd en zijd bekend, maar ook gevreesd. Haast niemand heeft zo radicaal de leer van de Fundgrube vertegenwoordigd als hij. Door zijn persoonlijke 'Geestesleiding' steeg hij zelfs nog ver boven hen uit, zodat men hem na enige tijd zijn legitiematie als erkend medewerker ontnemen moest en hem, die intussen op bevel van de 'Geest' zijn beroep opgegeven had, wegstuurde.

Voor zijn broer begon met het Fundgrube-avontuur een dramatisch leven. Hij ging alleen nog om met geesten, demonen van overledenen uit alle eeuwen. De gehele hel deed haar muil open en stak vroom-spiritistisch vuurwerk af, dat zijns gelijke in de occulte literatuur heeft. Dit alles was echter geen bedriegerij, maar vreselijke realiteit. De geesten openbaarden historisch aantoonbare waarheden, die gedeeltelijk door nog levende, oudere personen werden bevestigd. Elke nacht verschenen hem en zijn vrouw dozijnen gestorven mensen als donkere gestalten, die hun zonden bekenden, met de boodschap van verlossing vertrouwd werden gemaakt, en dan na een gebed als lichte gestalten lovend en dankend wegzweefden.

Het kwam voor dat hij 's nachts bevel kreeg op te staan om ergens in het bos een groep landarbeiders te verlossen, die daar in de dertigjarige oorlog een moord begaan hadden, en sindsdien aan dit oord waren gebonden. Hij zag de afloop van gruwelijke gebeurtenissen, de oude kostuums, de wapens en de angsten van de vertwijfelde slachtoffers; dan ook het berouw van de daders, die na aanneming van de verlossingsdaad van Christus door Hem verlost en uit de macht van de hel bevrijd werden. Urenlang kon zijn broer over deze dingen vertellen, waarbij men zich dan in een vreemde wereld verplaatst voelde. Toen op een dag twee pinksterbroeders aanwezig waren zei één van hen, die zelf 'begaafd' was: 'Of uw broeder is een geweldige man Gods, of hij is een grote bedrieger'. Hij was geen van beiden; maar een arme, door geesten van de afgrond bedrogen en misbruikt mens.

Nadat Holzhauer ter informatie enkele boeken over spiritisme had gelezen (o.a. het boek *Seelsorge und Occultismus* van K. Koch) meende hij met deze nieuw verworven kennis zijn broer te kunnen helpen. Zijn zakelijke argumenten maakten echter niet de minste indruk: hij was altijd een droog verstandsmens geweest. Wie het bevel van Marc. 16:17 en 18 niet uitvoert en niet de demonen uit zichzelf en anderen drijft is ongehoorzaam, en ongehoorzaamheid is zonde der toverij! Omdat Holzhauer deze zonderlinge logica niet kon delen, en ook niet bereid was deze te erkennen, kwam het tot moeilijke discussies, waarin zijn broer niet meer hem aansprak, maar de in hem werkende en door hem heen sprekende 'religieuze, theologisch-intellectuele duivelse geesten'. Deze legde hij steeds weer het zwijgen op en hij gebood hen in de naam van Jezus uit te varen. Natuurlijk vergat hij niet hen met eeuwige kettingen te binden en in de buitenste duisternis te werpen. Dit alles gebeurde met wilde gebaren en fanatiek stemgebruik, zodat men kon menen met een dwaling van doen te hebben. Holzhauer werd zich toen met een schok bewust dat de consequent ten einde toe gegane 'pinksterweg' de afgrond in leidde! Voor hem stortte toen een wereld van vrome illusies in.

Praktijk en leer van het Fundgrube-huis

In het genoemde huis 'Fundgrube' ontstond eind jaren vijftig de leer van de vrome demonie. Volgens deze opvatting is iedere traditioneel gelovende christen die nog tot bepaalde kerkelijke tradities verplicht is, als 'bezeten' te zien. Het is onvermijdelijk noodzakelijk dat hij van zijn religieuze voorstellingen en de zonden van de vaderen, dat wil zeggen van de religieuze en vrome demonen, het zogenaamde 'vroomheidssyndroom', wordt verlost door een gebed waarin hij zich hiervan losspreekt. Verder moet hij door een geregelde uitdrijvingsceremonie tot gemachtigde broeder worden gehuldigd. Deze leer werd met elk slachtoffer aangetoond, dat zich aan deze akelige procedure onderwierp. En inderdaad: dagen- en wekenlang voeren onder ongelofelijke verschijnselen bij geheel normale en gezonde mensen demonen uit! Na afloop waren deze 'bevrijden' weliswaar psychisch ziek, geestelijk kapot, en - alsof het niet anders kon - chronische pastorale gevallen. Ook de verduivelijking van alle zwakheden in het karakter en alle zondige neigingen ging zo ver, dat men zich eenvoudigweg leugen-, gierigheids-, dief-, hoererij-, toorn-, of hoogmoedsgeesten liet uitdrijven, om daarna een geheiligde en volmaakte christen te zijn. Paulus zegt daarentegen: "Legt nu af" en niet "Drijf nu uit". Overigens werd in de Fundgrube alles opgeschreven wat de demonen zeiden. Dit werd in een tijdschrift *Der Erstling* gepubliceerd.

Zo ontstond een perfecte leer van demonen, waarnaar gehandeld en verkondigd werd. Het lukte de machten der duisternis om op een schijnbaar bijbels legitieme weg op de gemeente daar in te werken. De 'bloedmagie' en het 'doorbidden' werden uit de 'spaderegen-gemeenten' overgenomen, die ook

door leiding van geesten zijn ontstaan. Dat bij dergelijke praktijken inderdaad bezetenheid ontstond, ligt voor de hand. Bij het ononderbroken uitdrijven van demonen ontstond zo'n lawaai, dat meermalen de politie optreden moest. Een eigen muziekkapel diende als geluidsachtergrond, om het afgrijselijke geschreeuw van de duivel, die onder afschuwelijke pest- en zwavelstank uitging, te overstemmen. 'Een tweede Möttlingen, een tweede Möttlingen', schreeuwden de demonen, voordat ze volgens programma het toneel verlieten'.⁵

De leer der demonen

De geesten deden verbazingwekkende onthullingen. Zo zou binnenkort Hitler als de antichrist uit de afgrond terugkomen. Ze beweerden dat het gehele technisch-medische gebied, inclusief de homeopathie demonisch was. Ook de natuurgeneeswijze was zeer verkeerd, omdat hier de occulte praktijken bijzonder veelvuldig zijn, en omdat over medicijnen gependeld werd. Daarom werden alle medicamenten verboden. Slechts één arts was bevoegd: ons hoofd, Jezus! Slechts één medicijn mocht genomen worden: het bloed van Jezus! Het werd bij alles aangeropen en voor alles gebruikt: ter bescherming tegen demonen, ziekten, ongevallen en gevaren. Alle verzekeringen werden opgezegd. Waar 'Fundgrube-apostelen' ingang vonden, zat men voor kale wanden, want de beeldendienst was demonisch (niet alleen de heiligenbeelden). Dat foto's en fototoestellen vernietigd moesten worden, hoeft geen bijzondere nadruk. Rood werd de kleur van de demonie genoemd, daarom verbrandde men alle rode kledingstukken, inclusief roodgeruite zakdoeken! Omdat ook elektriciteit als demonische kracht werd gekenmerkt, sloeg men alle radio's, televisies en cassette-recorders stuk. Na 1880 gedrukte bijbels mochten niet worden gebruikt. Dit alles hadden de geesten voorgeschreven. Vaak wisten de machten der duisternis het goede met het valse listig te vermengen, om daarmee hun geloofwaardigheid te ondersteunen. Met spanning verwachtte men elk nieuw nummer van het tijdschrift *Der Erstling* om nieuwe aanwijzingen en onthullingen uit de geesteswereld te ontvangen. Angst voor demonen en slaafs wetticisme kwamen in plaats van de verlossende vrijheid in Christus.

Bevrijding uit de ban van satan

Is iemand door onwetendheid of gebrek aan waakzaamheid of door pinksterachtige praktijken, zoals een handoplegging, onder invloed van een dweepgeest gekomen, dan kan hij alleen door radicale innerlijke en uiterlijke afwending van alle dweepzieke gewoonten en gaven bevrijd worden. Daartoe heeft hij naast afscheiding van elke dweepzieke gemeenschap en een persoonlijk gebed waarin hij zich ervan lossprekt, een zich verootmoedigen voor de Heer volstrekt geen vreemde hulp, geen nieuwe handoplegging, geen losspreken en vooral geen demonenuitdrijving. In de meeste gevallen gaat het namelijk slechts om demonische beïnvloeding, en zelden om demonische gebondenheid. Maar evenals de scheiding van occulte belasting een bewust persoonlijk ermee breken vereist, is dit ook op dit gebied onmisbaar. Vaak is er toch zware innerlijke strijd, want leugengeesten ruimen niet zo gemakkelijk het veld. Wie zijn bedenkelijke 'gave', zijn openbaringen en gezichten meer liefheeft dan de waarheid wordt niet vrij! Waaraan men hangt, blijft men gebonden! Velen komen daarom niet uit hun verstrikkingen, omdat ze door de vreemde machten grootgemaakt en bevestigd worden. Grondige bekering en een nieuwe toewijding aan de Heer zal toch ieder tot de overwinning helpen. De dood van Jezus Christus op Golgotha heeft alle satanische manoeuvres en bindingen voor kinderen van God teniet gedaan. Satan bezet alleen de ruimte, als we hem (bewust of onbewust) die ter beschikking stellen.

Wie zich alleen op de overwinning van Christus fundeert en wie bereid is, van zijn vermeende geestelijke hoogte af te dalen, die zal bevrijding beleven, ook uit de zwaarste gebondenheid.⁶

Noten

1. P. Masters, J.C. Whitcomb, *The charismatic phenomenon*, blz. 112
2. K. Koch, *Kraft Gottes*, Brunnen Verlag Basel, 1982, blz. 68-71
3. *ibid.* blz. 73-77
4. K. Koch, *Überwundene Starke*, Aglasterhausen 1984, blz. 105-110

5. In Möttlingen (Duitsland) ontstond in 1844 een opwekking nadat ds Blumhardt met succes gebeden en gestreden had voor een gebonden vrouw, zie: Jan van Gijs, *Strijd en overwining van ds. Bloemhardt, Gideon*, 1964
6. R. Holzhauser, *Das euch niemand verführe, persönliche Erfahrungen mit der 'Charismatische Bewegung'*, Verlag und Schriftenmission der Ev. Gesellschaft Wuppertal, 1989

LITERATUUR

Charismatisch

- Don W. Basham, *Face up with a miracle*, Springdale U.S.A. 1976
- Dennis Bennett, *In het spoor van de Geest*, Vuurpijlserie, 1986
- Dennis J. Bennett, *Negen uur 's morgens*, Gideon Hoornaar z.j.
- D. en R. Bennett, *Nieuw leven met de Heilige Geest*, Kok Kampen, 1975
- A. Bittlinger, *Integrating other religious traditions into western christianity*, in: *Spirituality in interfaith dialogue*. J. Arai en W. Ariarajah, Genève, World Council of Churches, 1989, blz. 96-100
- Reinhard Bonnke, *Plunder de hel*, Complement & his printing, Hoornaar, 1988 J. Buckingham, *Daughter of destiny*, Kathryn Kuhlman...her story, Bridge publishing Inc. 1976
- J. Buckingham, *Het open leven, een weg tot innerlijke genezing*, Gideon Hoornaar, 1980
- M. Burgess, *Spreken in tongen*, in: *Jong en Vrij*, nov '89
- S.M. Burgess, G. B. McGee, *Dictionary of pentecostal and charismatic moeiments*, Grand Rapids, Michigan, 1989
- Merlin Carothers, *Van kramp naar kracht*, stichting Vuur z.j.
- H. Carter, *Spiritual gifts and their operation*, Gospel publishing house, Missouri, 1968
- Morris Cerullo, *Een jood komt tot Jezus*, Thora, Den Haag, 1981
- Dr. Paul Yonggi Cho, *De vierde dimensie, hoe u uw geloof kunt gebruiken als de sleutel tot een succesvol leven*, Houten, 1988
- L. Christenson, *Het christelijke gezin*, Gideon, Hoornaar, z.j.
- Ds. L. Christenson, *Het spreken in tongen*, Moria, Amsterdam Croy-gemeenschap, brochure
- Dr. W.C. van Dam, *Wat is de Charismatische vernieuwing?*, Charismatische informatie 1, C.W.N., Rotterdam, z.j.
- J. N. van Ditmarsch, *Op weg naar De Bron, wegwijzer voor nationale conventies*, Charismatische informatie 6, C.W.N., Rotterdam, z.j.
- R. Ganzevoort, J. Spiljard, *Innerlijke genezing, goddelijke zegen of struikelblok?*, in: *Aktie*, sept '89
- D. Gee, *Con cerning spiritual gifts*, Gospel publishing house, Missouri, 1972
- D. Gee, *The ministry gifts of Christ*, Assemblies of God publishing house, Nottingham, z.j.
- M. Haaijer, *Getuigenis, op cassette*, z.j.
- F. en I.M. Hammond, *Demonie en bevrijding*, Moria Amsterdam 1979
- M. Harper, *Als toen het begon*, de beweging van de Heilige Geest in de twintigste eeuw, Vuur, 1968
- M. Harper, *Hoe een christengemeente tot bloei kwam*, Kok Kampen, 1974
- Het ABC van de Katholieke Charismatische vernieuwing*, brochure ter kennismaking, St. Bouwen aan de Nieuwe Aarde, Eindhoven
- B. Hoekendijk, *Gods verlossingsplan*, schriftelijke bijbelstudie, deel 1, De doop in de Heilige Geest
- K. Hoekendijk, *Charismata*, Lectorfonds Zwolle, 1973
- W.J. Hollenweger, *Creator Spiritus, the Challenge of Pentecostal Experience to Pentecostal Theology* in: *Theology* 81, 1978, blz. 32-40
- W.J. Hollenweger, *Enthusiastisches Christentum*, Die Pfingstbewegung in Geschichte und Gegenwart, Theologischer Verlag Rolf Brockhaus Wuppertal, Zwingli Verlag Zurich, 1968
- H. Horton, *De gaven van de Geest*, Gazon Den Haag, 1966
- J. Howard, *Paulus en job, een doorn in het vlees?*, Goed Nieuws Centrum Rotterdam, 1989
- C. en F. Hunter, *Hoe u de zieken kunt genezen*, Goed Nieuws Centrum, Rotterdam, 1987
- Dr. K.J. Kraan, *Genezing der herinneringen*, Kok Kampen, z.j.
- Di. K.J. Kraan, *'Opdat u genezing ontvangt'*, handboek voor de dienst der genezing, Gideon Hoornaar, z.j.
- Dr. K. J. Kraan, *Ruimte voor de Geest?*, Kok Kampen, 1970
- Dr. K.J. Kraan, W.W. Verhoef, *Bidden in een nieuwe taal*, Vuur, 1969
- C. H. Kraft, *Christian ity with power, your worldview and your experience of the supernatural*, Servant publications, Michigan, 1989

- P.N. van der Laan, Eenheid bewerkt zegen, in: *Opwekking*, febr. 1991
- C. en P.N. van der Laan, *Pinksteren in beweging*, vijfenzeventig jaar pinkstergeschiedenis in Nederland en Vlaanderen, Kok Kampen, 1982
- G. Lindsay, *Gifts of the Spirit*, Christ for the Nations, Texas, 1980
- G. Lindsay, *William Branham, een man van God gezonden*, Ecclesia, Haarlem, z.j.
- Francis MacNutt, *De macht van het gebed*, het gebed als bron van genezing, Novapress Laren, 1978
- Francis MacNutt, *Genezing, lichamelijk, geestelijk, psychisch*, Novapress Laren, 1974
- Francis MacNutt, *Thuis bidden om genezing*, leidraad bij het bidden in gezinsverband, Novapress Utrecht; 1981
- J. Michaelsen, *The beautiful sight of Evil*, Harvest House Publishers, 1982 D.G. Molenaar, *De doop met de Heilige Geest*, Kok Kampen, 1974
- J. van Mulligen, De charismatische beweging, in: *Idea Bulletin* sept. 1990 J. van Mulligen, De charismatische zegen, in: *De Wekker*, 13 juli 1990
- M. van Oordt, 'Ik bid, Jezus geneest', in: *Manna*, mei 1990
- D. Prince. *Het opleggen der handen*, grondslagen van het christelijk geloof, Gideon Hoornaar 1973
- D. Prince, *serie lezingen*, (cassettes) gehouden in juli 1982, Amsterdam D. Prince, *Ontmoeting in Jeruzalem*, In de Ruimte Soest, 1975
- O. Roberts, *Oral Roberts, wie is hij?*, Hoenderloo, z.j.
- F. Rutke, *Charismatisch Nederland*, overzicht van de ontwikkeling van de Pinkstervernieuwing, Kok Kampen, 1977
- A. Sanford, *The healing gifts of the Spirit*, James Lid, 1986
- A. Sanford, *The healing light*, Macalester Park Publishing Company, 1988 J.L. Sherill, *Reporter van Gods Geest*, Gideon Gorkum, z.j.
- A.J. Russell, *Jezus spreekt*, Gazon Den Haag, z.j.
- B. Slosser, *David du Plessis 'Mister Pentecost'*, de levensgeschiedenis van een ambassadeur voor Christus, Gideon 1978
- K. Slijkerman, Tien jaar katholieke Charismatische Vernieuwing, in: *Reveil*, okt 1987
- Walter Smet, 'Ik maak alles nieuw', de charismatische beweging in de kerk, Lannoo, Tiel/Utrecht, 1973
- F.A. Stroethoff e.a. 'Kom o Geest, doorwaai mijn hof', Voorhoeve Den Haag, 1974 J.-J. Suurmond, Een introductie tot de charismatische vernieuwing, in: *Kerk en theologie*, jan '89
- dr. J.-J. Suurmond, *Wat is de doop in de Geest?*, charismatische informatie, Vuur, z.j. M. Suurmond-Vonkeman, Als ikonen gaan spreken, in: *Vuur*, jan/febr. 1991
- J. van de Venis, 'De paus gaf zijn zegen', in: *Reveil*, juli-aug 1988
- W.W. Verhoef, *Er waait weer wat, de charismatische beweging*, Boekencentrum's Gravenhage, 1974
- W.W. Verhoef, Christendom in verleiding, in: *vuur*, sept/okt. 1989 W.W. Verhoef, Bern 1990, in: *huur*, sept/okt 1990
- W. Verhoef, 25 jaren 'Vuur', in: *huur*, april/mei 1982
- C. P. Wagner, *Signs and wonders today*, the story of Fuller Theological Seminary's remarkable course on spiritual power, Creation House, Florida, 1987
- C.P. Wagner, *The third wave of the Holy Spirit*, encountering the power of signs and wonders today, Servant publications, Michigan, 1988
- C.P. Wagner (interview met), 'We've only just begun', in: *Global Church Growth*, jan/maart 1985, Vol.22, no.1
- D. Williams, *Signs and wonders and the kingdom of God*, a biblical guide for the reluctant skeptic, Servant publications, Michigan, 1989
- D. Wilkerson, *het kruis in de asfaltjungle*, Gideon Hoornaar 1979
- J. Wimber, *Een koninkrijk van kracht*, evangelisatie door tekenen en wonderen, Gideon 1986
- J. Wimber, K. Springer, *Een kracht tot genezing*, Gideon Hoornaar, 1987 J. Wimber e.a. *Equipping the saints*, special UK edition, fall 1990
- Women's Aglow, brochure

Niet-charismatisch

- B. Affeld, Geist und Gaben: Dritte Welle, in: *Kein anderes Evangelium* juni 1990, blz. 15-18
- J. van Amstel, Uw jeugd vernieuwt..., rubriek voor jongeren, in: *De Schakel*, een serie artikelen over de charimatische beweging, nov. '78 tot okt. '79
- C. Andrews, *Charting a course through charismatic waters*, Take Heed publications, Belfast, 1990
- H. Bauer, *Liebe Einheit Frieden, urn jeden Preis?* Verlag und Schriftmission der Ev. Gesellschaft Wuppertal 1980
- R. Baumer, P.Deitenbeck, S.Findeisen, *Stellungnahme zur 'Charismatischen Bewegung*, Informationsbrief nr. 97 van 'Kein anderes Evangelium' 1983. (Vertaling hiervan in de *Middernachtsroep*, 'Een heet hangijzer', juli 1984)

- A. Barth, 'Openbaar debat over charismatische kwestie', John Stort vreest tweespalt in evangelische beweging, in: *Kerknieuws* 8-9-'89
- S. C. Bax, Charismatisch 'spook' is opmars in de wereld nu pas goed begonnen, in *Reformatorisch Dagblad*, 1 juni 1990
- K. Becker, W. Bühne, *Ein Volk, eine Sprache, ein Ziel* Informationschrift, Schoppen 1980
- K. van Berghem M.A., *New Age dossier*, Seloncourt, Frankrijk, 1989
- P. Beyerhaus, L. van Padberg, *Eine Welt- eine religion?*, die synkretische Bedrohung unseres Glaubens im Zeichen von New Age, Verlag Schulte en Gerth, Asslar, 1988
- Prof. dr. P. Beyerhaus, *Geisterfüllung und Geisterunterscheidung*, die schwarmgeistige Gefährdung der Gemeinde heute, Lorenz Keip Verlag, Berlin 1977
- N. Bloch-Hoell, *The pentecostal movement*, its origin, development, and distinctive character, Halden Noorwegen, 1964
- J.A. de Boer, Charismatische perikelen (1), in: *Waarheid en Eenheid*, 30-9-'83 H. de Boer, Women's Aglow: snelle groei, in: *Friesch Dagblad*, 27-2-'88
- F.D. Bruner, *A theology of the Holy Spirit*, the Pentecostal Experience and the New Testament Witness, Hodder and Stoughton, London, 1972
- W. Bühne, *Spiel mit dem Feuer*, Christliche Literatur-Verbreitung Bielefeld 1989 H. Dallmeyer, *Die Zungenbewegung*, Pflugverlag Langenthal, 1989
- Ds. D.B. Dick, *Slain in the spirit*, Greytown Zuid-Afrika, z.j.
- CEF-conference, *The modern tongues movement, where is it headed?*, artikel uitgedeeld te Singapore, juni 1978
- Drs. M. Dieperink, J. Schotanus, *Het conciliair proces in het teken van New Age*, Het Zoeklicht, Doorn, 1989
- J.G.D. Dunn, *Baptism in the Holy Spirit*, a re-examination of the New Testament teaching on the gift of the Spirit in relation to Pentecostalism today, London, 1979 Wilson Ewin, *The pied piper of the pentecostal movement*, the spiritual power of the new world order, Bibel Baptist Church Nashua, 1986
- Wilson Ewin, *Evangelism, the Trojan horse of the 1990's*, Bible Baptist Church Nashua, z.j.
- Wilson Ewin, *The spirit of pentecostal-charismatic unity*, Bible Baptist Church, Nashua, z.j.
- Wilson Ewin, *You can lead roman catholics to Christ*, special revised charismatic 1980's edition
- L.-M. Fillatre, *Chronique vrai ou faux charismatique?*, in: *Résister et construire*, Lausanne, mei-aug. 1990
- J.G. Fijnvandraat, *De zogenaamde gebedsgenezing getoetst aan de Schrift*, Medema Apeldoorn, z.j.
- J. Goodwin, Testing the fruit of the vineyard, in: *Media Spotlight*, 1990
- N.H. Gootjes, 'Bedoelen jullie dat een Christen zich zó kan voelen!', Een kennismaking met de charismatische beweging, in: *Reformatie*, 2-2-'85
- H. Haarbeck e.a., *Flutfeuer (remden Geistes)*, Gnadauer Verlag Denkendorf, 1976 H.L. Heijkoop, *Faith healing, speaking in tongues, signs and miracles in the light of scripture*, The Holy Scriptures, Hawkesbury, Ont. 1985
- R. Holzhauser, *Dass euch niemand verführe*, persönliche Erfahrungen mit der 'Charismatische Bewegung', Verlag und Schriftenmission der Ev. Gesellschaft Wuppertal, 1989
- R.A. Huebner, *Pentecost and tongues*, Present Truth Publishers, Millington USA 1971
- H. Ining en O. Markmann, *Gnadengaben?*, die Rufer-bewegung und das neue Zungenreden aus den USA, Verlag H. Ining, Berlin 1970
- B. und K. Koch, *Liberwunde Starke*, Aglasterhausen 1984
- K. Koch, *Die Geistesgaben*, Hänssler Verlag, Neuhausen bei Stuttgart, 1986
- K. Koch, *Kraft Gottes*, Hänssler Verlag, Neuhausen bei Stuttgart, 1982
- K. Koch, *Okkultes ABC*, Hänssler Verlag, Neuhausen bei Stuttgart, z.j.
- K. Koch, *Speaking in tongues?*, Kregel publications Grand Rapids, Michigan 1969
- R. König, *New Age - dwaalwegen naar een nieuwe wereld*, Medema Vaassen, 1988
- R. Livesey, *Understanding deception*, New Age teaching in the church, New Wine Press, 1990
- R. Livesey, The 5-year road to 25th December 1990, in: *New Age bulletin*, dec. 1990 J. MacArthur jr., *The charismatics*, a doctrinal perspective, Grand Rapids, Michigan, 1978
- Rabi Maharaj, *De goeroe is dood*, Internationale Bijbelbond Culemborg, 1980
- Otto Markmann, *Die charismatische Bewegung*, Lutherischer Gemeinschaftsdienst Berlin, nov. 1982
- Otto Markmann, *Oekumene und schwarmgeistige Bewegungen*, Lorenz Keip Verlag, 1970
- Texe Marrs, *Duistere geheimen van de New Age*, satans plan voor een één-wereldreligie, Novapress Apeldoorn, 1989
- P. Masters J.C. Whitcomb, *The charismatic phenomenon*, The Wakeman Trust, London 1984
- St. Matthias Press, *John Wimber, friend or foe?*, an examination of the current teaching of the Vineyard Ministries movement, Londen, april 1990
- Drs. R.H. Matzken, *New Age handboek*, Buijten & Schipperheijn, Amsterdam 1990
- M.G. Maudlin, Seers in the Heartland, hot on the trail of the Kansas City prophets, in: *Christianity Today*, 14-1-'91

Media Spotlight, Vol.8, no. 1, Oral Roberts's holy water, Send your money, get your miracle
 H.K. Moulton, *The analytical Greek lexicon revised*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids Michigan, 1978
 Els Nannen, *De charismatische beweging*, uitgeschreven lezing, jan. 1982, Rijswijk
 Dr. W.J. Ouweneel, *Het domein van de slang*, christelijk handboek over occultisme en mysticisme, Buijten en Schipperheijn Amsterdam, 1978
 J.I. Packer, Piety on fire, in; *Christianity Today*, 12-5-'89
 Jessie Penn-Lewis, *War on the saints*, the full text, Thomas E. Lowe, Ltd, New York, 1974
 G.F. Rendal, *Talen, tongen?* relaas van een eerlijk bijbelonderzoek, Medema Vaassen, 1984
 M.H. Reynolds, Mixing truth and error at URBANA '90, in: *Foundation*, nov.dec. '90
 A.E. Ruark, *Falsities of modern tongues*, Prairie Bible Institute, Three Hills, Alberta, Canada 1979
 R. Schaap, De charismatische beweging, vervuld of vervuild?, in: *De Wekker*, 25 mei 1990
 A. Seibel, *De Geest der waarheid en de geest der dwaling*, Internationale Raad van Christelijke Kerken, Garderen 1983
 A. Seibel, *Der endzeitliche Taumelkelch*, artikel z.j.
 Alexander Seibel, *Die sanfte Verführung der Gemeinde*, Passivtitd - New Age -Wunderheilungen - Segen oder Fluch? Vollmacht oder Verführung?, Verlag und Schriftenmission d. Ev. Gesellschaft f.D. Wuppertal 1989
 Alexander Seibel *Gemeindejesu-endzeitlichunterwandert?VerlagundSchriftenmission der Ev. Gesellschaft*, 1977
 A. Seibel, *The charismatic movement*, a biblical perspective of signs and wonders, z.j.
 M. Seligson, Elisabeth Kubler-Ross en de andere wereld, in: *De Tijd*, okt. 1981.
 H. Schöpwinkel, *Enthusiatisches Christentum oder Flugfeuer fremden Geistes?*, Lorenz Keip Verlag, Berlijn 1969
 Prof. dr. W. van 't Spijker, *De charismatische beweging*, Willem de Zwijgerstichting, Den Haag, 1977
 Prof. dr. W. van 't Spijker, Johannes Paulus II over de Heilige Geest, in: *Protestants Nederland*, nov. 1986
 E.F. Ströter, *Die Selbstentlarvung von 'Pfungst'-Geistern*, Lorenz Keip Verlag, Berlijn 1962
 F.A. Stroethoff, Charismatische beweging in Nederland waarheen?, in: *De Oogst*, maart 1980
 Sword and Trowel: *Divine healing, the new emphasis*, no. 1 1988
 R.A. Torrey, *Is the present 'tongues' movement of God?*, The Biola Book Room, Los Angeles, z.j.
 Watch, Wimber. Is he a 'power evangelist' as he claims or one who denies Christ?
 His own words show us, april-juni 1990
 P. Wells, Signes er merveilles aujourd'hui. John Wimber et la troisieme vague, in;
Résister et Construire, Lausanne, mars 1991
 R. Westerheide, *Geisterfullung und Geistesgaben*, Verlag der Francke-Buchhandlung GMBH, Marburg an der Lahn, 1990
 R. Wiskin, *Neu-Pfungstbewegung, Ökumene und die Strömung zuruck nach Rom - eine Übersicht*, z.j.
 Wort und Geist, Sterbender Buddhist, Dez. 1973 D. Wilson, Na-aperij van de duivel, in: *In de Rechte Straat*, dec. 1973

PRAGMATISME versus GELOOF

Pragmatisme zegt: "Als het werkt, dan zal ik het accepteren en geloven"
Geloof zegt: "Wat ik aanneem en geloof is geheel gebaseerd op Gods Woord, de Bijbel"

FUNDAMENTELE WET

**Wij moeten nooit toelaten dat onze ervaringen het Woord van God uitleggen,
 maar in plaats daarvan, moet het Woord van God onze ervaringen beheersen**

E-mail: verhoevenmarc@skynet.be

Homepage: www.verhoevenmarc.be of users.skynet.be/fa390968

Ga hier naar de [Nieuwste Artikelen](http://www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm) of www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm